

Ungas rätt till en meningsfull fritid

– tillgång, trygghet och hinder

Ung idag 2020

Förord

Den här rapporten är en del av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors (MUCF) uppföljning av det ungdomspolitiska målet att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Rapporten bygger på de indikatorer för ungas levnadsvillkor som finns tillgängliga på webbplatsen ungidag.se och på resultat från myndighetens enkätundersökningar. Varje år kompletteras indikatorerna med en rapport med syftet att fördjupa uppföljningen inom ett särskilt område. I 2020 års fördjupade rapport har myndigheten valt att lyfta fram ungas fritid.

Fritiden är en viktig del av ungas liv och MUCF ska enligt sin instruktion verka för att ungdomar har meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter. Vikten av ungas tillgång till en meningsfull fritid förstärks ytterligare av att FN:s konvention om barnets rättigheter är lag, där barns rätt till fritid, lek och rekreation tydliggörs.

Rapporten visar i vilken utsträckning unga uppger att de tar del av bland annat kultur, idrott och föreningsmedlemskap på fritiden. Den visar även på hinder för att delta i fritidsaktiviteter, samt hur fritiden relaterar till ungas psykiska hälsa. Resultaten visar bland annat att många unga idrottar, men att de i mindre utsträckning gör det inom föreningar. Allt färre unga läser på fritiden, men många unga tillgodogör sig eller utövar olika kulturella aktiviteter. Rapporten visar också att det vanligaste hindret för fritid som unga upplever är att de inte har tid på grund av skola eller arbete. Det finns grupper av unga som tydligt har sämre förutsättningar att ta del av fritidsaktiviteter, så som unga födda i ett annat land, unga med funktionsnedsättningar och unga hbtq-personer.

Arbetet med denna rapport har genomförts av utredare Emma Thornström (uppdragsansvarig), Petter Holmgren, Alba Stjärnkvist och Sara Fransson på avdelningen för utredning.

Lena Nyberg, generaldirektör
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning	7
1.1 Undersökningens genomförande och redovisning.....	8
1.1.1 Begrepps- och resultatredovisning i rapporten	9
1.2 Läsanvisningar	11
2 Vad unga vill använda fritiden till	13
2.1 Unga vill ha roligt på sin fritid	13
2.2 Att kommunicera online och umgås med kompisar är de vanligaste fritidsaktiviteterna	14
2.3 Tjejer och killar avstår från olika fritidsaktiviteter	15
3 Unga och kultur	17
3.1 Andelen utrikes födda som utövar kultur på fritiden ökar.....	18
3.2 Allt färre unga läser böcker.....	19
3.3 Andelen unga tjejer som skriver minskar.....	20
3.4 Mer än hälften bland utrikes födda unga besöker bibliotek	21
3.5 Ungas konsumtion av kultur ökar svagt.....	22
3.6 Sammanfattande slutsatser för ungas kulturaktiviteter.....	23
4 Unga och idrott.....	28
4.1 Sju av tio unga idrottar varje vecka	28
4.2 Två av tre unga idrottar utanför en förening varje vecka	29
4.3 Andelen unga som idrottar i en förening minskar.....	31
4.4 Två av tio unga är ute i naturen varje vecka	32
4.5 Sammanfattande slutsatser gällande ungas idrottande.....	33
5 Unga inom föreningsverksamhet och öppen fritidsverksamhet	36
5.1 Andelen unga som är medlemmar i föreningar minskar	36
5.2 Unga i yngre åldrar och unga utrikes födda besöker i större utsträckning öppen fritidsverksamhet	38
5.3 Sammanfattande slutsatser för unga inom föreningsverksamhet och öppen fritidsverksamhet.....	40
6 Tillgång till fritid och hinder för fritidsaktiviteter	43
6.1 De flesta unga har möjlighet att delta i fritidsaktiviteter	43
6.2 Alla unga har inte lika stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter	43
6.3 Tjejer, utrikes födda och hbtq-personer har i större utsträckning avstått från fritidsaktiviteter	45
6.4 De flesta unga känner sig trygga på sin fritidsaktivitet	47
6.5 Vanligare att hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning avstår från fritidsaktiviteter av rädsla att bli dåligt bemötta	47
6.6 Utseende är en vanlig orsak bakom rädsla att bli dåligt bemött	48
6.7 Sammanfattande slutsatser om tillgång till fritid och hinder för fritidsaktiviteter	49
7 Fritid och psykisk hälsa	53
7.1 Tillgång på fritid upplevs olika utifrån kön och ålder.....	53
7.2 Unga med lagom med fritid har lägre risk att visa symptom på psykisk ohälsa.....	54
7.3 Det är vanligare att unga som inte har symptom på psykisk ohälsa är nöjda med sin fritid	55

7.4	Medlemskap i föreningar och bra vänskapsrelationer innebär mindre risk att vara stressad bland killar.....	56
7.5	Sammanfattande slutsatser gällande ungas fritid och hälsa	58
8	Avslutande diskussion	60
8.1	MUCF:s förslag och bedömningar	61
8.1.1	Friskfaktorer på fritiden för ungas psykiska hälsa	61
8.1.2	Ekonomiska möjligheter för fler unga att ha en meningsfull fritid.....	63
8.1.3	Kunskapslyft riktat mot öppen fritidsverksamhet	65
8.1.4	Främja aktiviteter i offentliga aktörers lokaler	67
8.1.5	Utred förutsättningar för stöd till fler former av organisering.....	69
8.1.6	Rapport om ungas hbtq-personers levnadsvillkor.....	70
8.1.7	Positivt att hinder för fritid bland unga med funktionsnedsättningar utreds.....	71
9	Referenser	73
	Bilaga 1 Tabeller.....	76
	Bilaga 2 Metod	79
9.1	Den nationella ungdomsenkäten.....	79
9.2	Attityd- och värderingsstudien	79
	Bilaga 3 Enkäter	80
	Nationella ungdomsenkäten	80
	Attityd- och värderingsstudien.....	83

Sammanfattning

Regeringens ungdomspolitiska mål är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Målet presenteras i regeringens ungdomspolitiska proposition *Med fokus på unga* (2013/14:191). I propositionen understryks betydelsen av goda uppväxtvillkor och ungdomstidens betydelse för utveckling och etablering i vuxenlivet. I den betonar regeringen att deltagande i olika fritidsaktiviteter, kulturella och sociala aktiviteter samt ideell verksamhet och lönearbete ger unga möjligheter att lära sig nya saker och lära känna nya människor, vilket i sin tur kan öka deras tillgång till olika resurser. Ungdomstiden formar människor och skapar förutsättningar för trygghet och aktivt deltagande i demokratiska processer, i arbetslivet och i samhället i stort. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har i uppdrag av regeringen att följa upp det ungdomspolitiska målet.

I den här rapporten belyser MUCF hur ungas fritidsaktiviteter utvecklas över tid och hur olika grupper av unga tar del av fritidsaktiviteter i olika utsträckning. I rapporten skildras även ungas upplevelser av trygghet på sina fritidsaktiviteter samt vilka hinder de möter för att utöva dessa. Rapporten visar på tydliga skillnader i hur fritiden ser ut för unga, både mellan olika grupper av unga idag och över tid. Vi har även tittat närmare på hur tillgången till fritid och föreningsmedlemskap relaterar till symptom på psykisk ohälsa bland unga.

Studiens underlag bygger i huvudsak på det datamaterial som finns samlat på webbplatsen ungidag.se inom området "Kultur och fritid". I årets rapport kompletterar vi detta med data från fler frågor i MUCF:s nationella ungdomsenkät och attityd- och värderingsstudie, för att ge en djupare bild av trygghet, hinder och hälsa kopplat till fritid.

Rapporten är uppdelad i kapitel, där varje kapitel beskriver situationen för unga eller utvecklingen över tid för en särskild aspekt av ungas fritid. Nedan redovisas de huvudsakliga slutsatserna om ungas fritid i varje kapitel:

Kapitlet om *unga och kultur* visar att

- andelen unga som konsumerar kultur eller ägnar sig åt eget utövande av kultur på fritiden ökar svagt
- en större andel unga utrikes födda än inrikes födda ägnar sig åt olika former av kultur på fritiden
- killar ägnar i mindre utsträckning sin fritid åt att utöva kulturella aktiviteter jämfört med tjejer, och det är en relativt stor andel killar som uppger att de aldrig tar del av kulturella fritidsaktiviteter
- andelen unga som läser böcker på fritiden minskar
- en större andel utrikes födda unga besöker bibliotek varje månad jämfört med inrikes födda unga

Kapitlet om *unga och idrott* visar att

- sju av tio unga idrottar på fritiden varje vecka och andelen är stabil över tid
- det är dubbelt så stor andel unga som idrottar utanför en förening än som idrottar inom en förening, och andelen som idrottar inom en förening minskar
- unga tjejer med utländsk bakgrund idrottar i mindre utsträckning på fritiden jämfört med andra unga

Kapitlet om *unga inom föreningsverksamhet och öppen fritidsverksamhet* visar att

- sex av tio unga är medlemmar i en förening, men andelen minskar över tid
- sju procent av unga i åldern 16–25 år besöker öppen fritidsverksamhet varje månad och andelen är stabil över tid
- unga utrikes födda, unga i den yngre åldersgruppen 16–19 år samt unga som definierar sig som killar besöker i större utsträckning öppen fritidsverksamhet

Kapitlet om *ungas tillgång till fritid och hinder för att delta i fritidsaktiviteter* visar att

- åtta av tio unga upplever att de har goda möjligheter att delta i fritidsaktiviteter, sociala aktiviteter och kulturella aktiviteter
- det är vanligare att unga utrikes födda, unga hbtq-personer samt unga tjejer upplever hinder att delta i fritidsaktiviteter
- de vanligaste hindren för unga att ta del av fritidsaktiviteter är att de inte har tid på grund av skola eller arbete, att aktiviteten är för dyr, att den är för svår eller att det är svårt att ta sig till aktiviteten
- var tredje ung med funktionsnedsättning och var fjärde ung hbtq-person avstår från fritidsaktiviteter av rädsla för att bli dåligt bemötta

Kapitlet om *ungas fritid och hälsa* visar att

- ungefär hälften av alla unga tycker att de har lagom med fritid
- det är vanligare att tjejer upplever att de har för lite fritid, medan det är vanligare att killar upplever att de har för mycket fritid
- unga som upplever att de har lagom med fritid har lägre risk att ha symptom på psykisk ohälsa än andra unga
- det är vanligare att unga som inte har symptom på psykisk ohälsa är nöjda med sin fritid än andra unga
- det är mindre vanligt att killar som är medlemmar i en förening är stressade än killar som inte är föreningsmedlemmar

Rapporten avslutas med följande *förslag*:

- Utred friskfaktorer på fritiden för ungas psykiska hälsa
- Utred ekonomiska möjligheter för fler unga att ha en meningsfull fritid
- Uppdrag att genomföra en kompetensutvecklingsinsats riktad mot öppen fritidsverksamhet
- Främja aktiviteter i offentliga aktörers lokaler
- Utred förutsättningar för stöd till fler former av organisering
- Rapport om unga hbtq-personers levnadsvillkor

Inledning

Regeringens ungdomspolitiska mål är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har i uppdrag att följa upp det ungdomspolitiska målet. Det görs på flera olika sätt, bland annat genom denna rapport som årligen belyser ungas levnadsvillkor. Rapporten har sin utgångspunkt i indikatorer som följs inom ramen för webbplatsen ungidag.se.

I den här rapporten fokuserar vi på att undersöka utvecklingen av vad unga gör på sin fritid genom att följa upp i vilken utsträckning unga ägnar sig åt olika aktiviteter. Ungas fritid är viktig att följa eftersom den spelar en stor roll för ungas personliga och sociala utveckling. Den kan stärka ungas självkänsla och ge betydelsefulla relationer till vuxna utanför familjen. Fritiden kan också vara en viktig arena för unga att känna inflytande över sitt eget liv och att vilja delta i det demokratiska samhället och bidra till en god folkhälsa. Vi tittar på hur deltagande i olika fritidsaktiviteter förändras över tid, samt hur det skiljer sig mellan olika grupper av unga. I rapporten beskrivs även hur fritiden relaterar till ungas hälsa, hur unga ser på trygghet under sina fritidsaktiviteter samt vilka hinder de möter för att utöva fritidsaktiviteter.

Ungas möjligheter till en meningsfull fritid är inte enbart relevant för det ungdomspolitiska målet. Ungas fritid och organisering berörs av flera politikområden. Bland annat idrotts-, kultur- och folkbildningspolitik, men även politik för det civila samhället och funktionshinders-, jämställdhets- och socialpolitik. I Fokus 14 gjordes en bredare översyn över vilka mål som då var betydelsefulla (MUCF 2014). Det var inte länge sedan, men idag har vi ytterligare en nivå mål i form av gemensamma internationella målsättningar. Barnkonventionens artiklar 15: Barn har rätt att delta i föreningar och fredliga sammankomster, 23: Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp till att aktivt delta i samhället och 31: Barn har rätt till lek, vila och fritid är också relevanta då en del av ungdomsgruppen, unga mellan 13 och 18 år, också är barn. Agenda 2030 förstärker ytterligare hur viktigt det är för unga att ha en meningsfull fritid. I slutet av rapporten kommer vi att knyta an till de mål som är mest relevanta för de förslag vi lägger fram.

MUCF ska enligt sin instruktion verka för att ungdomar har meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter. Myndigheten har även tidigare lyft området i utredningar. Bland annat har ungas möjligheter till en meningsfull fritid lyfts i rapporten *Fokus 14 – ungas fritid och organisering* (MUCF 2014) som beskrev möjligheter och hinder för ungas fritid och organisering. Särskilt fokus låg på olika gruppers fritidsaktiviteter och fördjupande forskningsstudier belyste ungas föreningsliv över tid och nya former av organisering bland unga.

Myndigheten har även uppdrag att stödja den öppna fritidsverksamheten¹ och erbjuder fortbildning samt kunskapshöjande insatser. År 2016 gjorde myndigheten en kartläggning av den öppna fritidsverksamheten. Den visade att den nådde en begränsad grupp unga. Myndigheten erbjuder även stödmaterialet *Öppna fritidsverksamheten* som riktar sig till fritidsledare och chefer för öppen fritidsverksamhet. Materialet syftar till att skapa trygga mötesplatser för unga hbtq-personer. MUCF har även arbetat fram kunskapsmaterialet *Unga möter unga*. Det syftar till att inspirera ungdomsorganisationer att skapa mötesplatser för unga nyanlända och andra unga.

1.1 Undersökningens genomförande och redovisning

Rapporten baseras huvudsakligen på myndighetens egen statistik från den nationella ungdomsenkäten. Merparten av statistiken finns tillgänglig på webbplatsen ungidag.se och utgör en grund för uppföljningen av ungas levnadsvillkor. På ungidag.se samlas statistik från elva myndigheter som rör unga. Statistiken är sorterad under sex teman; arbete och boende, ekonomisk och social utsatthet, fysisk och psykisk hälsa, inflytande och representation, kultur och fritid samt utbildning.

I rapporten används statistiken inom området kultur och fritid på ungidag.se. Uppgifterna berör huvudsakligen perioden 2007 till 2018. Den nationella ungdomsenkäten, som ligger till grund för uppgifterna, har förändrats från år till år. Därför finns inte jämförbara uppgifter över tid tillgängliga för samtliga indikatorer för ungas fritid. Tidsserier saknas för indikatorerna som gäller andel unga som kommunicerar via sociala medier, umgås med vänner, deltar i religiös sammankomst och utövar hantverk. I denna rapport har vi ändå valt att lyfta resultaten för 2018, för att ge en så bra bild av ungas fritid som möjligt.

Den nationella ungdomsenkäten genomförs av MUCF vart tredje år och riktar sig till unga i åldrarna 16–25 år. I undersökningen som genomfördes 2018 skickades enkäten till 5000 unga som tillsammans representerar unga i Sverige. Det var 46 procent av de tillfrågade som svarade år 2018.²

Resultat som visar på skillnader inom gruppen unga diskuteras i löptext enbart om skillnaderna är statistiskt säkerställda. För tidsserierna har konfidensintervall beräknats på 95 procent. Principen är att konfidensintervallet för de olika värdena inte får överlappa varandra för att vi ska säga att det finns en säkerställd skillnad. Vårt sätt att pröva den statistiska signifikansen för tidsserierna baserar sig på konfidensintervall för två olika värden var för sig, prövningen är i själva verket strängare än 95-procentsnivån. Resultaten i kapitel 6 och 7 är signifikantstade på 95-procentsnivån. I figurer och tabeller kan det förekomma både statistiskt säkerställda och ej statistiskt säkerställda skillnader.

¹ Med öppen fritidsverksamhet avses, utöver fritidsgårdar, ungdomens hus eller liknande som unga kan besöka kostnadsfritt och där de till stora delar själva kan välja vad de vill göra.

² I kapitel 7 används statistik från MUCF:s attityd- och värderingsstudie som riktar sig till unga i åldrarna 16–29 år. För närmare beskrivning av den enkätundersökningens genomförande se bilaga 2 Metod.

Observera att indikatorerna för ungas olika fritidsaktiviteter skiljer sig i det avseendet att de flesta mäter andelen som ägnar sig åt en fritidsaktivitet varje vecka. För fritidsaktiviteterna besöker bibliotek, besöker fritidsgård eller ungdomens hus samt konsumerar kultur följs istället andelen som ägnar sig åt dem varje månad. Dessa är aktiviteter som de flesta unga ägnar sig åt mer sällan än varje vecka.

Bearbetningen av enkätfrågor har gjorts på liknande sätt i hela rapporten. Svaren har delats upp i de som instämmer och de som inte instämmer till påståenden som angivits i enkäten. En principiell hållning i analyserna har varit att respondenter som instämmer helt eller delvis i ett påstående, kategoriserats som att de instämmer. När avsteg från dessa principer görs, framgår det i anslutning till den aktuella figuren.

1.1.1 Begrepps- och resultatredovisning i rapporten

Vad som läggs i begreppet fritid kan variera. Vi tolkar begreppet som den tid som inte läggs på studier, arbete, hushållsarbete eller andra för personen tvingande aktiviteter.

Det ungdomspolitiska målet gäller alla unga mellan 13 och 25 år. De flesta indikatorer för ungas levnadsvillkor som används i rapporten berör situationen för unga mellan 16 och 25 år, eftersom det är den åldersgrupp som svarar på den nationella ungdomsenkäten. Skillnader mellan olika grupper av unga som redovisas i denna rapport utgår ifrån kön, födelseland, svensk eller utländsk bakgrund samt unga i en yngre eller äldre åldersgrupp. Det kapitel som berör ungas trygghet på fritiden och hinder för fritid har utöver detta kompletterats med resultat för unga hbtq-personer och unga med funktionsnedsättningar.

Det finns utöver dessa perspektiv flera andra som är relevanta att använda vid analyser av ungas fritid, men som inte görs inom ramen för den här rapporten. Till exempel skillnader utifrån var i landet unga bor, storstad jämfört med landsbygd, socioekonomisk bakgrund eller föräldrars utbildningsnivå. Tidigare studier som MUCF genomfört visar till exempel att unga i utsatta områden, på landsbygd och i glesbygd upplever att möjligheterna till en meningsfull fritid är sämre än unga som bor i andra områden (MUCF 2018b).

Nedan följer de grupper av unga som resultaten i rapporten redovisas för, samt hur dessa definieras.

Tjej/Kille: När resultatet redovisas uppdelat på kön används begreppen tjejer och killar. Med tjejer och killar avses personer som själva identifierar sig som tjejer eller killar.

Yngre åldersgrupp/Äldre åldersgrupp: Samtliga resultat i studien har undersökts för eventuella skillnader mellan unga i de två åldersgrupperna 16–19 år och 20–25 år.

Inrikes född/Utrikes född: Med inrikes födda avses personer födda i Sverige. Utrikes födda är personer födda utomlands.

Utländsk bakgrund/Svensk bakgrund: Med utländsk bakgrund avses personer som är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses personer födda i Sverige med minst en inrikes född förälder.

Hbtq-person/Hetero-cis-person: Med hbtq-person avses personer som själva inte identifierar sig som heterosexuella cis-personer. Det innebär att de unga som svarat att de har en annan sexuell läggning än heterosexuell, är osäkra eller inte vill definiera sin sexuella läggning benämns som hbtq-personer. Unga som svarat att de har en annan könsidentitet än kille eller tjej alternativt är osäkra på sin könsidentitet benämns också som hbtq-personer liksom de unga som uppgett att de är transpersoner eller är osäkra på om de är transpersoner. Det är svårt att med säkerhet hävda att de statistiska resultaten i rapporten är generaliserbara till alla unga hbtq-personer i Sverige. Resultaten ger däremot tydliga indikationer och information om hur unga hbtq-personer själva upplever sin tillgång till fritid.

Person med funktionsnedsättning: Med person med funktionsnedsättning avses i rapporten personer som själva identifierat att de har någon funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom som innebär svårigheter i vardagen. Unga med funktionsnedsättning är en heterogen grupp, vilket innebär att de individer som ingår har olika stora behov av stöd för en meningsfull fritid. De har också olika förutsättningar att besvara den enkät som resultaten bygger på. Det är därför svårt att med säkerhet hävda att de statistiska resultaten i rapporten är generaliserbara till alla unga med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom i Sverige. Resultaten ger däremot tydliga indikationer och information om hur unga med funktionsnedsättning själva upplever sin tillgång till fritid.

1.2 Läsanvisningar

Rapporten är indelad i åtta kapitel och varje kapitel avslutas med en sammanfattning av slutsatserna.

I *kapitel ett* beskriver vi bakgrunden till rapporten och hur den är upplagd, hur olika begrepp definieras samt en kort beskrivning av metoden.

I *kapitel två* beskriver vi i vilken utsträckning unga tycker att fritiden är viktig för dem, vad unga vill använda sin fritid till och i vilken utsträckning de tar del av fritidsaktiviteter.

I *kapitel tre* beskriver vi i vilken utsträckning unga tar del av, eller utövar olika fritidsaktiviteter kopplade till kultur, samt vilka skillnader som finns mellan olika grupper av unga och hur utvecklingen ser ut över tid.

I *kapitel fyra* beskriver vi hur utvecklingen ser ut över tid vad gäller unga som tar del av fritidsaktiviteter kopplade till idrott, samt vilka skillnader som finns mellan olika grupper av unga.

I *kapitel fem* beskriver vi hur utvecklingen ser ut över tid för olika grupper av unga när det gäller i vilken utsträckning de är medlemmar i föreningar eller deltar i aktiviteter inom ramen för den öppna fritidsverksamheten. Kapitlet tar även upp vilka skillnader som finns mellan olika grupper av unga.

I *kapitel sex* analyserar vi i vilken utsträckning unga upplever att de har tillgång till fritidsaktiviteter och hur detta skiljer sig mellan olika grupper av unga. Vi beskriver i vilken utsträckning unga avstår från att delta i fritidsaktiviteter och vilka hinder för att delta som störst andel unga upplever. Vi redovisar också i vilken utsträckning olika grupper av unga hindras att delta i fritidsaktiviteter av rädsla för att bli dåligt bemötta, samt orsakerna till den oron.

I *kapitel sju* görs en fördjupning och där beskrivs hur ungas tillgång till fritid relaterar till i vilken utsträckning unga är nöjda med sin fritid och upplevda symptom på psykisk ohälsa. Kapitlet tar även upp relationen mellan föreningsmedlemskap och stress bland killar och tjejer.

I *det avslutande kapitlet* analyseras rapportens huvudsakliga resultat och vi lämnar förslag på åtgärder som syftar till att alla unga ska ha tillgång till en meningsfull fritid.

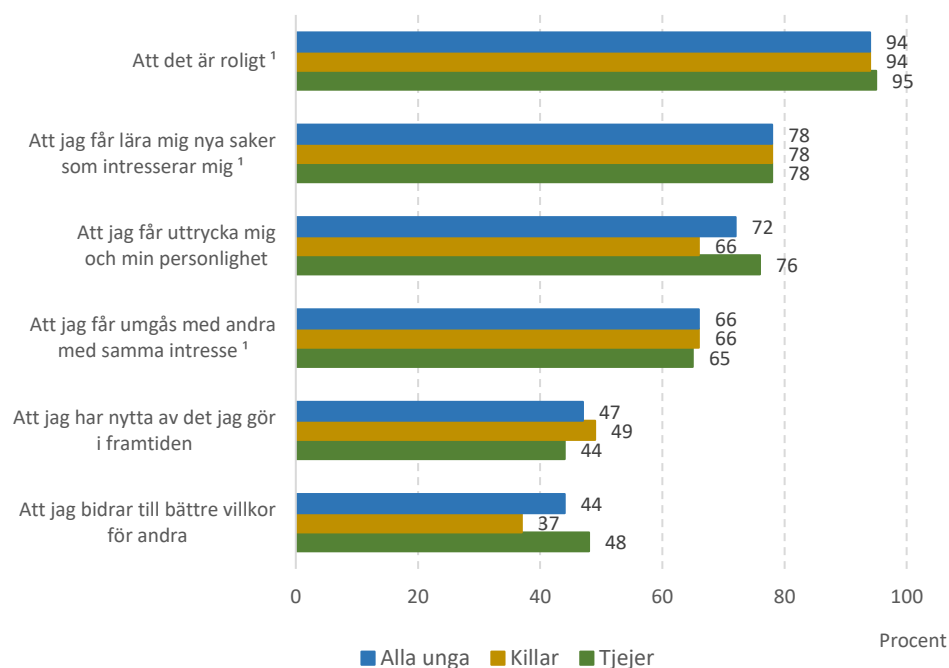
2 Vad unga vill använda fritiden till

I det här kapitlet ger vi en övergripande bild av vad unga vill göra med sin fritid och vad som är viktigt för dem när de väljer mellan olika fritidsaktiviteter. Vi beskriver vilka aktiviteter som en stor del unga ägnar sig åt varje vecka och vilka aktiviteter som endast ett fåtal unga ägnar sig åt, samt skillnader mellan tjejer och killar.

2.1 Unga vill ha roligt på sin fritid

Nio av tio unga tycker att det är viktigt att ha roligt på fritiden (MUCF 2019). Det är det vanligaste svarsalternativet då MUCF frågat unga i den senaste attityd- och värderingsstudien. Många unga tycker även att det är viktigt att de får möjlighet att lära sig nya saker som intresserar dem på fritiden. Dessa två svar är lika vanliga bland både killar och tjejer.

Det är vanligare bland tjejer än bland killar att under sin fritid vilja uttrycka sin personlighet samt att vilja bidra till bättre villkor för andra. Det är däremot vanligare bland killar än bland tjejer att tycka att det är viktigt att ha nytta av det de gör på fritiden i framtiden.

Källa: MUCF:s attityd- och värderingsstudie 2018.

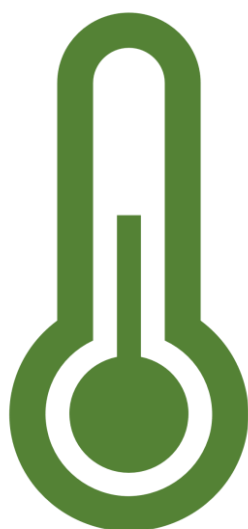
Kommentar 1: Skillnaden mellan tjejer och killar är inte statistiskt säkerställd i denna fråga.

FIGUR 2.1 Andel som uppger aspekten som viktig på fritiden efter kön, 16–29 år, 2018. Procent.

2.2 Att kommunicera online och umgås med kompisar är de vanligaste fritidsaktiviteterna

Inom ramen för den nationella ungdomsenkäten undersöker MUCF i vilken utsträckning unga ägnar sig åt 13 olika fritidsaktiviteter (se figur 2.2). Unga som svarar på enkäten uppger hur ofta de ägnar sig åt dessa aktiviteter. Möjliga svarsalternativ är aldrig, någon gång varje vecka, varje månad eller varje år. Av dessa fritidsaktiviteter finns det möjlighet att följa hur deltagandet utvecklats över tid för 11 aktiviteter. Hur aktiviteterna definieras finns beskrivet i rapportens inledning, samt i fotnot i respektive kapitel längre fram i rapporten. Det går att ta del av den nationella ungdomsenkäten i sin helhet genom att ladda ner den från MUCF:s webbplats.

När unga i åldern 16–25 år svarar på vilka fritidsaktiviteter de utövar varje vecka³ är det två sociala aktiviteter som de allra flesta unga ägnar sig åt. Mer än nio av tio unga svarar att de varje vecka kommunicerar med andra på internet eller genom sociala medier. Åtta av tio unga umgås med kompisar på fritiden varje vecka. Det är även en stor andel unga, sex av tio, som uppger att de varje vecka idrottar utanför en förening. Ungefär tre av tio utövar någon kulturell aktivitet.

96 % kommunicerar på sociala medier/internet
83 % umgås med kompisar
62 % idrottar utanför en förening
34 % utövar kultur
31 % läser böcker
27 % idrottar inom en förening
20 % är ute i naturen
17 % skriver
10 % besöker bibliotek
9 % utövar hantverk
5 % deltar i religiös sammankomst
3 % besöker ungdomens hus/fritidsgård
1 % konsumerar kultur

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

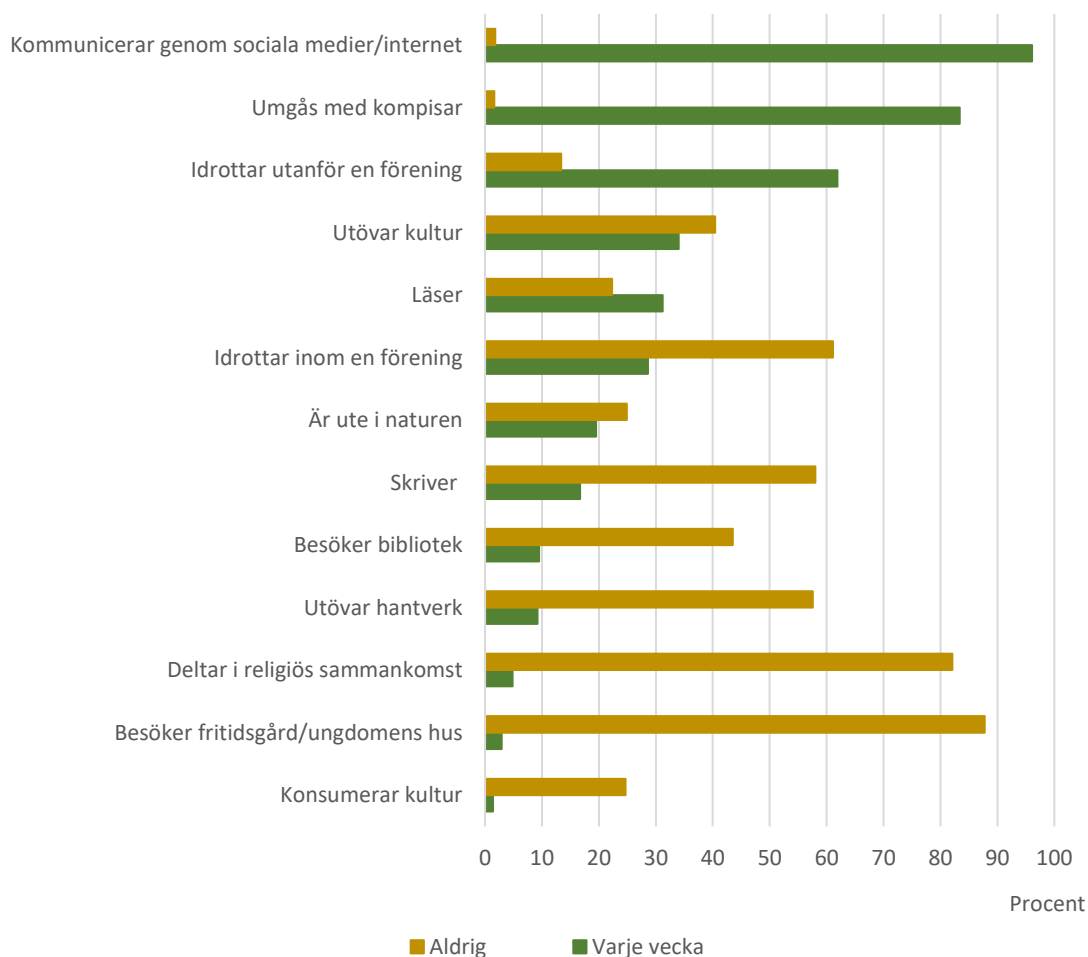
FIGUR 2.2 Aktiviteter som unga uppger att de utövar eller tar del av varje vecka efter andel, i fallande ordning, 16–25 år, 2018. Procent.

³ För att se hur svarsalternativen i enkäten som uppgifterna bygger på är formulerade finns en sammanställning av de frågor som används från den nationella ungdomsenkäten för 2018 som bilaga 3, sist i rapporten.

2.3 Tjejer och killar avstår från olika fritidsaktiviteter

Det finns flera fritidsaktiviteter som är av ett sådant slag att unga inte tar del av dem varje vecka, utan mer sällan så som någon gång i månaden eller några gånger per år. Aktiviteter som en stor andel unga uppger att de tar del av mer sällan än varje vecka är till exempel att vara ute i naturen, att läsa, att konsumera någon form av kultur eller att utöva en kulturaktivitet. Dessa fyra fritidsaktiviteter är sådana som en mindre andel unga ägnar sig åt varje vecka, men som man tar del av varje månad eller varje år. Det är en liten andel som uppger att de aldrig ägnar sig åt dem på fritiden.

Men det finns även aktiviteter som en stor andel unga i åldrarna 16–25 år uppger att de aldrig tar del av. Bland dessa finns till exempel att besöka en fritidsgård eller ungdomens hus som nio av tio aldrig gör, samt att delta i religiösa sammankomster som åtta av tio aldrig gör. Omkring sex av tio unga idrottar aldrig inom en förening, utövar aldrig hantverk eller skriver aldrig på fritiden. Fyra av tio unga besöker aldrig bibliotek.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2018.

FIGUR 2.3 Andel som uppger att de utövar eller tar del av en aktivitet på fritiden varje vecka respektive aldrig, efter kön, 16–25 år, 2018. Procent.

Det finns få skillnader mellan unga tjejer och killar gällande aktiviteter som unga uppger att de utövar varje vecka. De enda skillnaderna som är statistiskt säkerställda visar att en större andel tjejer utövar kultur och skriver, samt att en större andel killar utövar hantverk⁴.

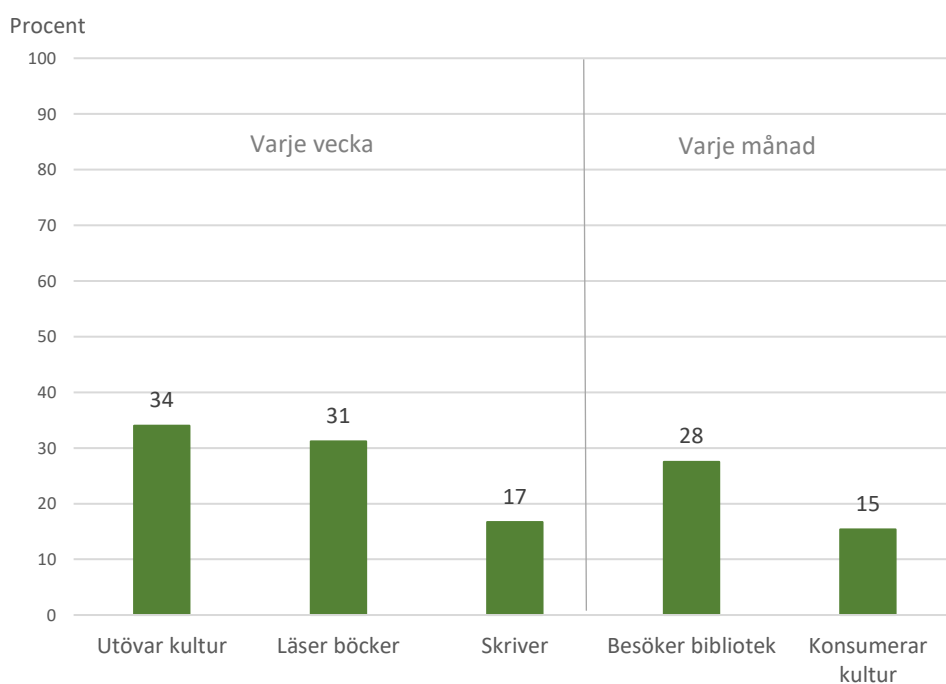
Bland de unga som har uppgett att de aldrig tar del av olika fritidsaktiviteter finns det däremot större skillnader mellan könen. Det är en större andel killar som aldrig tar del av flera aktiviteter kopplade till kultur. Till exempel att utöva kultur, konsumera kultur, läsa, skriva eller besöka bibliotek. Det är en större andel tjejer som aldrig besöker en fritidsgård eller idrottar i en förening.

⁴ Svartalernativet för frågan om att utöva hantverk är formulerad på följande sätt: Syr/slöjdar/snickrar eller annat hantverk.

3 Unga och kultur

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen över tid när det gäller ungas deltagande i olika fritidsaktiviteter som på något sätt är kopplade till kultur. Det kan röra sig om aktiviteter som innebär att unga utövar kultur genom att de själva skriver, läser eller utövar en kulturaktivitet så som sång, dans, konst eller musik. Det kan också handla om fritidsaktiviteter som innebär att unga konsumerar kulturaktiviteter utan att själva delta, genom att till exempel gå på konserter, museum eller konstutställningar. I detta kapitel följer vi även upp unga som besöker bibliotek. I slutet av kapitlet sammanfattar och diskuterar vi några av de övergripande resultaten utifrån dessa indikatorer.

I det följande kapitlet ingår fritidsaktiviteter som både mäter andelen som deltar varje vecka och varje månad (se figur 3.1). Eget kulturutövande och att läsa böcker var under 2018 de fritidsaktiviteter som störst andel unga uppger att de tar del av varje vecka, vilket drygt tre av tio gör, en nästan lika stor andel uppger att de besöker bibliotek varje månad.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

FIGUR 3.1 Andel unga som uppger att de utövar eller tar del av en aktivitet på fritiden varje vecka eller varje månad, 16–25 år, 2018. Procent.

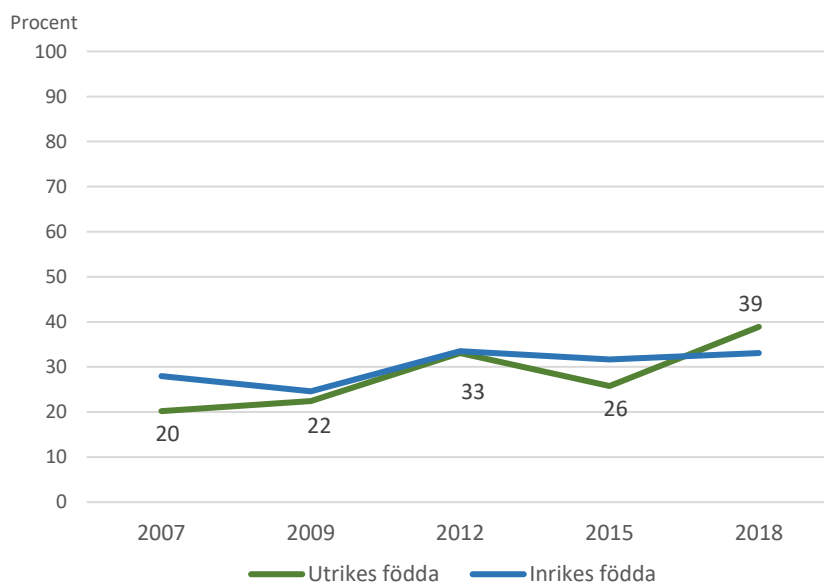
3.1 Andelen utrikes födda som utövar kultur på fritiden ökar

Andelen unga som utövar kultur på sin fritid⁵ minskade mellan 2007 och 2009, men har sedan dess ökat. En av tre unga i åldern 16–25 år uppger att de varje vecka sjunger, spelar instrument, skapar musik, dansar, spelar teater eller gör bild i någon form under 2018.

Andelen som utövar kultur har ökat över tid både bland tjejer och killar. Men tjejer uppger i högre utsträckning än killar att de utövar kultur. Skillnaden finns för alla år förutom 2009 och 2012. År 2018 var andelen bland tjejer 38 procent jämfört med 30 procent bland killar.

Unga i den yngre åldersgruppen 16–19 år utövar kultur i större utsträckning än unga i åldrarna 20–25 år. Störst är andelen bland tjejer i den yngre åldersgruppen, av dem utövar nästan hälften kultur varje vecka. Bland killar i samma ålder, samt bland unga av båda könen i åldern 20–25 år, är andelen tre av tio.

År 2018 finns ingen statistiskt säkerställd skillnad i andelen som utövar kultur mellan unga födda i Sverige och unga födda utrikes. Men bland unga utrikes födda har andelen som utövar kultur fördubblats sedan 2007, en ökning har skett från 20 till 39 procent. Andelen som utövar kultur är störst bland utrikes födda tjejer, nästan hälften uppger att de utövar kultur varje vecka. Bland utrikes födda killar är andelen 31 procent. Även bland inrikes födda unga är det en större andel tjejer än killar som utövar kultur på sin fritid, 37 jämfört med 29 procent.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

FIGUR 3.2 Andel unga som uppger att de utövar kultur varje vecka, inrikes eller utrikes födda, 16–25 år, 2007–2018. Procent.

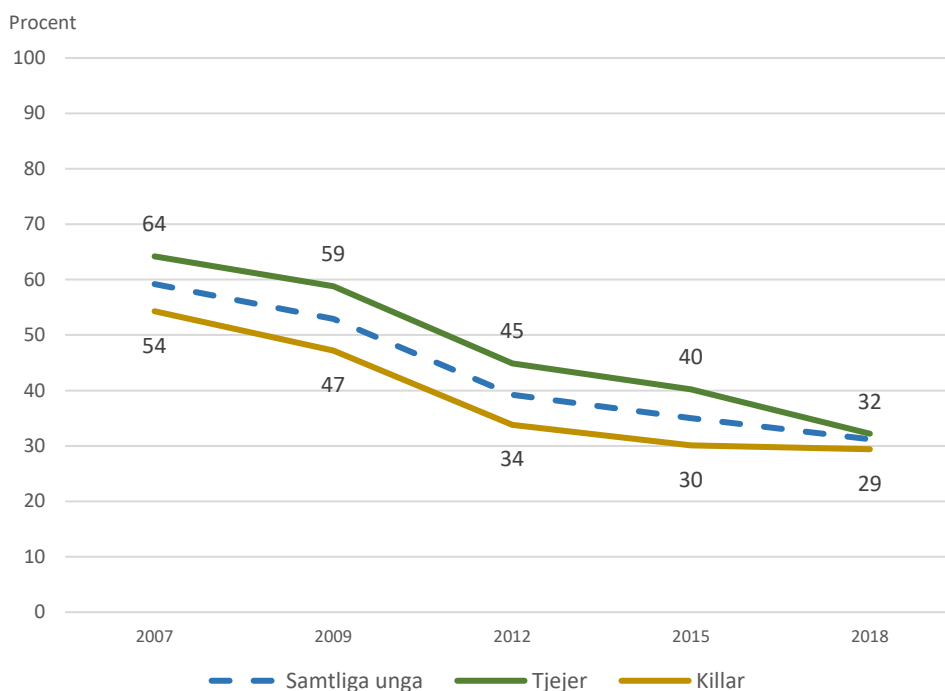
⁵ Svartalernativet för frågan om att utöva kultur är formulerad på följande sätt: Sjunger/spelar instrument/skapar musik/dansar/spelar teater/gör bild (t.ex. målar, tecknar, fotar, filmar).

3.2 Allt färre unga läser böcker

Var tredje ung i åldern 16–25 år läser böcker⁶ på fritiden varje vecka. Andelen unga som läser är den indikator på ungidag.se för ungas fritid som minskar kraftigast. Andelen har halverats mellan 2007 och 2018. Minskningen har skett både bland tjejer och killar. Fram till 2015 har det funnits en tydlig skillnad mellan könen, där en större andel tjejer läst varje vecka. Men 2018 finns ingen sådan skillnad eftersom andelen tjejer som läser minskat snabbare än andelen killar under hela perioden fram till 2018. Minskningen bland andelen killar som läser planade ut från 2015 och har sedan inte förändrats.

Även bland unga utrikes födda minskade andelen som läser böcker mellan år 2007 och 2015. Efter det har minskningen bland utrikes födda inte fortsatt, vilket den däremot har gjort bland inrikes födda unga, främst på grund av att andelen som läser bland inrikes födda tjejer fortsatt att minska. År 2018 läste nästan varannan ung utrikesfödd varje vecka, vilket kan jämföras med knappt var tredje inrikes född.

Andelen som läser minskar både bland unga i den yngre åldersgruppen 16–19 år och bland äldre unga i åldrarna 20–25 år. Tidigare var andelen som läste högre bland unga i den äldre åldersgruppen, men sedan 2015 finns det inte längre någon skillnad mellan grupperna.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

FIGUR 3.3 Andel unga som uppger att de läser böcker varje vecka, efter kön, 16–25 år, 2007–2018. Procent.

⁶ Svartalternativet för frågan om att läsa böcker är formulerad på följande sätt: Andelen som ”läser böcker (även läsplatå)” på sin fritid.

Barn och läsning

Alla under 18 år räknas som barn.

Barnombudsmannen följer barns levnadsvillkor och samlar statistik om olika områden på webbportalen Max18.

Där finns bland annat statistik över andelen barn mellan 12–18 år som läser böcker.

År 2017–2018 uppgav nästan hälften av alla barn mellan 12–18 år att de läser böcker som inte är skolböcker ”en dag i veckan” eller oftare.

Skillnaden mellan flickor och pojkar har minskat över tid och är idag mycket liten.

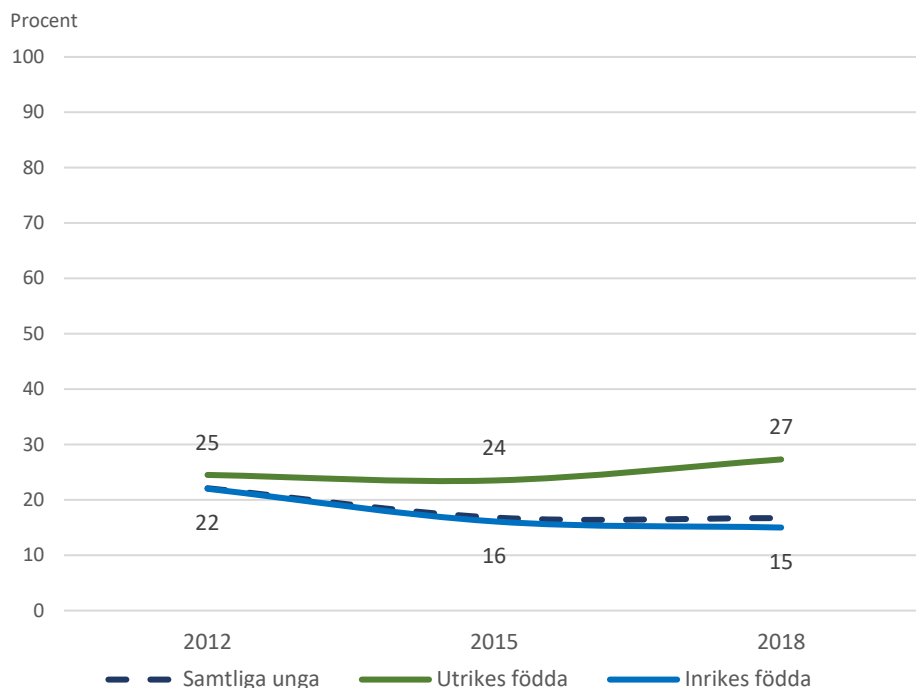
För mer information, se Barnombudsmannens statistiktjänst [Max18](#).

3.3 Andelen unga tjejer som skriver minskar

År 2018 uppgav 17 procent bland unga att de skriver på fritiden varje vecka, andelen minskar svagt sedan 2012⁷. Bakom minskningen ligger en allt mindre andel tjejer som skriver på fritiden, medan andelen inte förändrats bland killar. 2018 är det fortfarande en större andel tjejer än killar som skriver på fritiden, men skillnaden mellan könen minskar över tid.

Unga utrikes födda skriver i större utsträckning än unga födda i Sverige, ungefär tre av tio unga utrikes födda uppger att de skriver på fritiden under 2018. Bland utrikes födda unga har andelen inte minskat över tid. Framförallt är andelen stor bland utrikes födda tjejer där var tredje ung tjej skriver på fritiden.

⁷ Jämförelser längre bakåt i tiden än 2012 görs inte eftersom formuleringen på frågan har förändrats. Sedan 2012 är formuleringen svarsalternativet andelen som varje vecka ”skriver (till exempel text, poesi, dagbok, bloggar)” på sin fritid.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

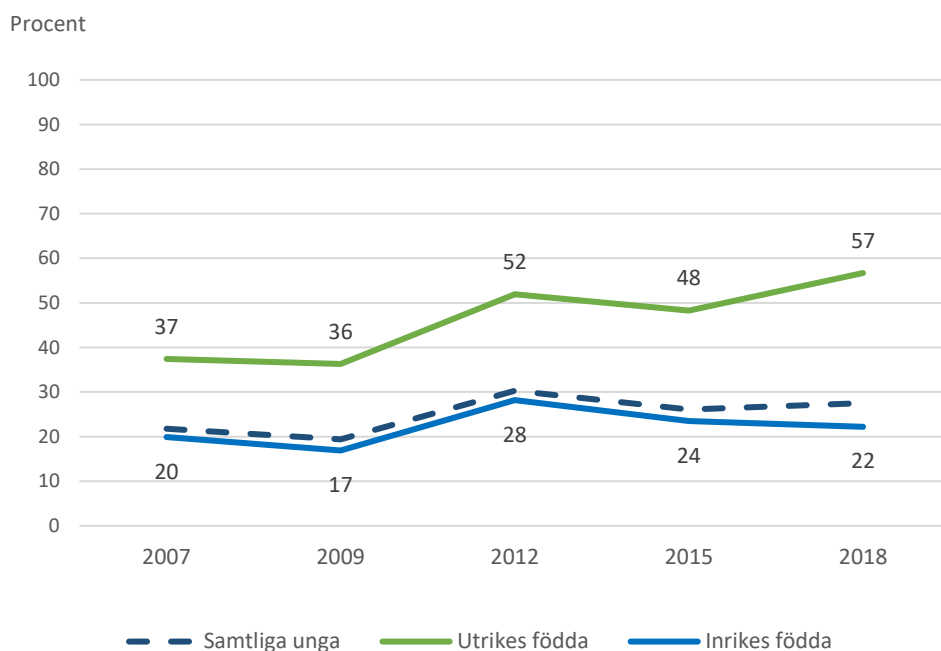
FIGUR 3.4 Andel unga som uppger att de skriver varje vecka, inrikes eller utrikes födda, 16–25 år, 2012–2018. Procent.

3.4 Mer än hälften bland utrikes födda unga besöker bibliotek

Andelen unga som varje månad besöker bibliotek ökar. År 2007 besökte 22 procent bibliotek, vid den senaste mätningen år 2018 var andelen 28 procent. Fram till och med 2015 har andelen som besöker bibliotek varit större bland tjejer än bland killar, men år 2018 finns inte längre några skillnader mellan könen.

En tydlig skillnad finns däremot mellan inrikes och utrikes födda unga. I den senare gruppen är andelen som besöker bibliotek betydligt större. År 2018 besökte drygt varannan ung utrikes född ett bibliotek, jämfört med var femte ung född i Sverige. Det finns en tendens att skillnaden mellan grupperna har ökat mellan 2015 och 2018. En liknande utveckling, men med mindre skillnad mellan grupperna, kan ses även då man tittar på unga med svensk eller utländsk bakgrund.

År 2018 finns det en skillnad mellan unga i olika åldrar i andelen som regelbundet besöker bibliotek. Då var det en något större andel bland unga i de yngre åldrarna 16–19 år som besökte biblioteken jämfört med unga i åldrarna 20–25 år. Andelen unga i den yngre åldersgruppen som besöker bibliotek har ökat jämfört med 2007, medan andelen bland unga i äldre åldrar inte förändrats.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

FIGUR 3.5 Andelen som uppger att de besöker bibliotek varje månad, inrikes eller utrikes födda, 16–25 år, 2018. Procent.

Myndigheten för kulturanalys har visat att de vanligaste anledningarna att besöka bibliotek bland unga i andra årskursen på gymnasiet är att låna böcker och att läsa. Men de besöker även bibliotek för att plugga och få ro att studera (Myndigheten för kulturanalys 2017). En nyligen genomförd studie av Svensk biblioteksforening visar på att unga inte bara förknippar bibliotek med läsning eller utlåning av böcker utan att det även fyller en funktion som social mötesplats (Svensk biblioteksforening 2018).

3.5 Ungas konsumtion av kultur ökar svagt

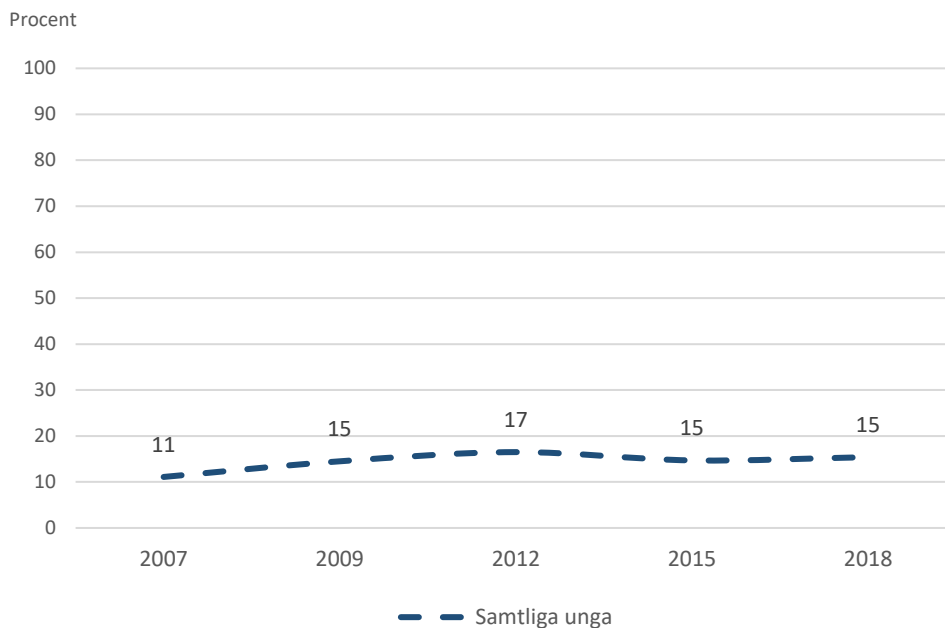
Andelen unga som konsumerar någon form av kultur så som att gå på konsert, musikal, museum eller liknande⁸ på sin fritid varje månad var 15 procent under 2018. Av de olika kulturella fritidsaktiviteter som följs upp i den här rapporten är konsumtion av kultur den som minst andel unga som ägnar sig åt på fritiden. Andelen har varierat relativt lite över tid, men en svag ökning har skett om man jämför åren 2007 och 2018.

Andelen utrikes födda som konsumerar kultur är större än bland unga födda i Sverige, 23 jämfört med 14 procent 2018. På liknande sätt finns det även en skillnad år 2018 där en större andel unga med utländsk bakgrund konsumerar kultur, jämfört med unga med svensk bakgrund. Störst andel finns 2018 bland utrikes födda killar där var fjärde uppger att han konsumerar kultur, jämfört med 14 procent bland inrikes födda killar. Det finns däremot ingen skillnad mellan tjejer som är födda i Sverige eller utomlands, och inte heller mellan utrikes födda killar och utrikes födda tjejer.

⁸ Svartalternativet för frågan om att konsumera kultur är formulerad på följande sätt: andelen som varje månad ”går på konsert/teater/musikal/dansuppvisning/museum/utställning” på sin fritid.

Bland unga i den yngre åldersgruppen 16–19 år har andelen som konsumerar kultur minskat mellan åren 2012 och 2015. Sedan dess är andelen mindre i denna åldersgrupp jämfört med unga i den äldre åldersgruppen 20–25 år.

År 2018 finns det inga skillnader mellan könen i andelen som konsumerar kultur varje månad. Andelen tjejer som konsumerar kultur har ökat mycket svagt, medan killarnas konsumtion är oförändrad.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

FIGUR 3.6 Andel unga som uppger att de konsumerar kultur varje månad, 16–25 år, 2007–2018. Procent.

3.6 Sammanfattande slutsatser för ungas kulturaktiviteter

Uppföljningen av unga som ägnar sig åt kultur på sin fritid visar att både kulturutövandet och konsumtionen av kultur håller på att förändras bland unga. I vilken utsträckning unga tar del av olika former av kultur förändras och även vilka grupper av unga som i större utsträckning ägnar sig åt dessa kulturaktiviteter på fritiden. I denna studie följs flera olika typer av kulturaktiviteter upp. Kultur är ett brett område som kan innefatta en mängd olika aktiviteter. De kulturaktiviteter som mäts inom ramen för den nationella ungdomsenkäten gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild av ungas

kulturaktiviteter på fritiden. Trots det kan den ge en bild av hur utvecklingen ser ut över tid och visa på skillnader mellan olika grupper av unga som är intressanta att följa.

Vilka kulturaktiviteter frågar MUCF om?

I myndighetens nationella ungdomsenkät undersöks i vilken utsträckning unga tar del av flera fritidsaktiviteter kopplade till kultur. Nedan syns vilka aktiviteter som ingår då vi frågar om respektive fritidsaktivitet.

- **Utövar kultur:** Sjunger/spelar instrument/skapar musik/dansar/spelar teater/gör bild (till exempel målar, tecknar, foto, film)
- **Konsumerar kultur:** Går på konsert/teater/musikal/dansuppvisning/museum/utställning
- **Läser böcker** (även läsplatta)
- **Skriver** (till exempel text, poesi, dagbok, bloggar)
- **Besöker bibliotek**
- **Utövar hantverk:** Syr/slöjdar/snickrar eller annat hantverk

Andelen unga som ägnar sig åt kultur på fritiden ökar

Det finns en positiv trend vad gäller utövande och konsumtion av kultur på fritiden de senaste tio åren. Bakom den ligger en ökning av unga utrikes födda som utövar kultur, och en större andel bland dessa unga som även konsumerar kultur på fritiden. Andelen unga som utövar kultur på sin fritid är relativt stor. 2018 uppger drygt var tredje ung att de varje vecka sjunger, spelar instrument, skapar musik, dansar, spelar teater eller skapar bild i någon form. Det gör utövandet av kultur till en av de vanligaste fritidsaktiviteterna bland unga. Att unga⁹ i stor utsträckning deltar i kulturlivet bekräftas bland annat av Myndigheten för kulturanalys studie av befolkningens kulturvanor (Myndigheten för kulturanalys 2017). Andelen som tar del av kultur är generellt högre i åldersgruppen 16–29 år jämfört med personer i andra åldrar. Skillnaderna är tydligast för vissa typer av kulturaktiviteter. Flera av de kulturaktiviteter där deltagande är större bland unga har en populärkulturell prägel, exempelvis att dansa, gå på bio, se på film, gå på konsert samt spela dator- eller tv-spel. De yngre är också mer aktiva än de äldre när det gäller aktiviteter online.

Andelen unga som utövar kulturaktiviteter på fritiden har ökat över tid. Ökningen har skett både bland tjejer och killar, även om andelen som utövar är högre bland tjejer. Den stora ökningen har skett inom gruppen unga utrikes födda, där utvecklingen har gått från 20 till 39 procent mellan 2007 och 2018. Bland utrikes födda tjejer uppger nästan hälften att de utövar kultur 2018. Det är en mindre andel unga som uppger att de konsumerar kultur varje månad än som utövar kulturaktiviteter själva. Men även här sker en ökning, om än i svagare takt. Andelen tjejer som konsumerar kultur har ökat över tid. Andelen är större bland unga som är födda i ett annat land än Sverige än bland unga inrikes födda år 2018.

⁹ Myndigheten för kulturanalys rapport bygger på SOM-institutets undersökning (enkätstudie) som genomfördes hösten 2015. I studien definieras personer i åldrarna 16–29 år som unga.

En del av de fritidsaktiviteter som unga ägnar sig åt när de utövar kultur sker troligtvis inom ramen för kulturskolan. Uppgifter om eleverna på kulturskolorna visar dock att majoriteten tillhör barn och unga i yngre åldrar än 16 år, vilka är yngre än de som svarat på MUCF:s nationella ungdomsenkät. Den största gruppen i kulturskolan 2018 var barn mellan 9–11 år där 18 procent av målgruppen deltagit i kulturskolan. Därefter kommer barn mellan 12–15 år där 12 procent deltagit och i gruppen 16–19 år var andelen i jämförelse drygt 4 procent (Kulturrådet 2019).

Vanligt med kulturella fritidsaktiviteter bland utrikes födda unga

Andelen utrikes födda som konsumerar kultur är större än bland unga födda i Sverige. Bland utrikes födda killar konsumerade till exempel var fjärde person kultur varje månad år 2018, jämfört med 14 procent bland inrikes födda killar. Bland samtliga fritidsaktiviteter som följs upp inom ramen för den här rapporten är det inom de kulturella fritidsaktiviteterna som de tydligaste skillnaderna mellan inrikes och utrikes födda unga finns. Till exempel i andelen unga som besöker bibliotek, läser böcker, skriver eller konsumerar kultur. Det är en större andel utrikes födda tjejer som utövar kultur på fritiden, jämfört med utrikes födda killar. Däremot finns inga skillnader mellan dessa två grupper gällande andelen som konsumerar kultur på fritiden.

Kulturskolans elever är i många fall yngre än de unga som besvarat den nationella ungdomsenkäten. Det resultat som visar att unga utrikes födda i större utsträckning ägnar sig åt kultur på fritiden avspeglas inte i vilka elever som tar del av kulturskolornas aktiviteter. Bland de unga som deltog i sådan verksamhet 2018 var utrikes födda unga och barn med utländsk bakgrund underrepresenterade. Bland kulturskoleelever hade 18 procent utländsk bakgrund. Motsvarande andel i befolkningen var 27 procent (Kulturrådet 2019).

En del av förklaringen till detta kan möjligtvis ligga i att levnadsvillkor påverkar *vilken typ* av kulturaktiviteter som personer tar del av, men inte i vilken utsträckning en tar del av kulturaktiviteter generellt. En uppföljning som gjorts på befolkningens deltagande i kulturaktiviteter visar att befolkningen tar del av olika typer av kulturaktiviteter utifrån utbildningsnivå, inkomst eller boendeort (Myndigheten för kulturanalys 2017). Men utbudet av kulturaktiviteter är stort och i många fall lättillgängligt och det gör att skillnaderna i stor utsträckning handlar om att personer ägnar sig åt olika saker. Analyser av kulturdeltagande utifrån hushållens ekonomi visar till exempel att vissa typer av kulturaktiviteter (så som att besöka historiska sevärdheter) är vanligare bland hushåll med högre inkomster. Andra aktiviteter som främst innebär eget skapande och utövande är däremot vanligare bland hushåll med lägre inkomster.

Mindre andel killar som tar del av kultur på fritiden

Vid en överblick för de indikatorer som rör unga och kulturaktiviteter på fritiden blir även flera skillnader mellan tjejer och killar tydliga. Kulturaktiviteter på fritiden som är vanligare att tjejer ägnar sig åt på fritiden är att utöva kultur och att skriva, tidigare även att läsa böcker. Även Myndigheten för kulturanalys har sett i sina studier sett att det är

en större andel bland tjejer som framförallt ägnar sig åt det egna kulturskapandet (Myndigheten för kulturanalys 2017, 2019).

Som nämndes i rapportens första kapitel finns det bland unga killar en stor andel som uppger att de aldrig tar del av flera av de fritidsaktiviteter som mäts inom kulturområdet. Under 2018 var andelen killar som aldrig utövar kultur, konsumerar kultur, läser, skriver och besöker bibliotek större bland killar än bland tjejer. Det var till exempel sju av tio killar som uppgav att de aldrig skriver, fem av tio som aldrig besöker bibliotek eller utövar kultur och tre av tio som aldrig läser böcker eller konsumerar kultur. Det visar tydligt att det inom kulturella området finns en stor grupp unga som aldrig tar del av denna typ av aktiviteter på sin fritid.

Den teknologiska utvecklingen i samhället har lett till att det växer fram nya former av digitala medier och även nya former av kultur. Digital teknik gör att dessa nya former blir tillgängliga, det finns både goda möjligheter att ta del av kultur och att själv vara med att skapa den (MUCF 2019b). En typ av fritidsaktivitet som tydligt skiljer sig från mönstret att killar i mindre utsträckning deltar i kulturaktiviteter är dator- och tv-spelande. Detta är vanligare bland killar. Myndigheten för kulturanalys studie av barn och ungas kulturvanor har flera frågor som rör unga som antingen tittar på eller utövar dator- eller tv-spel. För båda dessa alternativ var andelen killar betydligt större än tjejer. Killar spelar även mobilspel i större utsträckning än tjejer (Myndigheten för kulturanalys 2019). Så det generella mönster där tjejer i större utsträckning ägnar sin fritid åt kultur behöver ses i ljuset av undersökningars definition av vilka aktiviteter som ska kategoriseras som kultur. Men även undersökningars förmåga att ta höjd för nya former av kultur som utvecklas genom digitala medier.

Andelen unga som läser böcker minskar

Andelen unga som varje vecka läser böcker är den indikator för ungas fritid som skiljer sig från övriga på så sätt att den minskar kraftigt under tidsperioden. Mellan åren 2007 och 2018 har andelen unga som läser böcker halverats från 60 till 30 procent.

Läsdelegationen konstaterade i sitt betänkande 2018 att det är oroande att andelen som läser bland unga vuxna minskat under en längre tid. De internationella undersökningarna PISA (mäter 15-åringars läsförmåga) visar att svenska elevers läsförmåga har försämrats markant under 2000-talet. År 2012 låg den under OECD-genomsnittet. Men utvecklingen vände 2015 och de senaste resultaten från 2018 visar på en fortsatt positiv trend. Läsförmågan påverkar i princip alla andra ämnen i skolan. Den är även kopplad till det abstrakta tänkandet, vilket särskilt påverkar inläringen i ämnen som matematik och naturkunskap. Läsförmågan är en viktig förutsättning för fortsatta studier och ett framgångsrikt yrkesliv. Dessutom går unga miste om det lustfyllda i läsningen och litteraturen som en väg till självständig förståelse av världen och grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (SOU 2018:57).

Stora skillnader mellan olika grupper av unga gällande kultur på fritiden

Avslutningsvis konstaterar MUCF att bland de indikatorer för ungas fritid som mäts i den nationella ungdomsenkäten är det bland kulturaktiviteter som de största skillnaderna

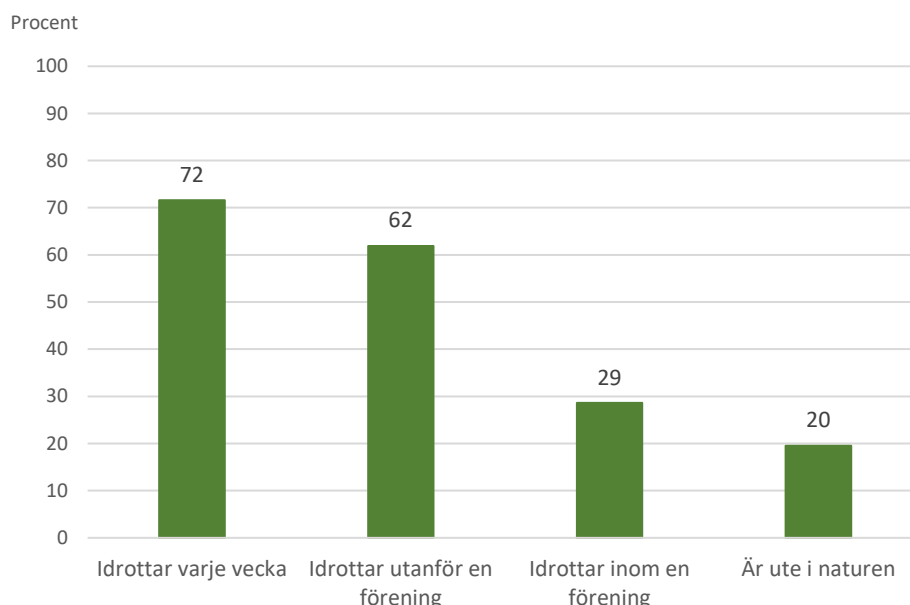
mellan olika grupper av unga finns. Främst mellan unga tjejer och killar och unga som är födda i Sverige eller i annat land. Kultur är ett brett område med möjligheter till en stor variation av aktiviteter. Det ger också utrymme för skillnader mellan olika grupper av unga att ta del av kultur på olika sätt. Den nationella ungdomsenkäten ger inte en heltäckande bild av ungas kulturaktiviteter på fritiden. Men det är viktigt att fråga sig hur stor variation mellan olika gruppers kulturvanor som är rimlig utan att möjligheterna ska anses vara olikvärdiga.

Sveriges kommuner och regioner har konstaterat att det finns utmaningar både för kulturskolorna och biblioteken att nå fler och bredare grupper. Till exempel deltar ungdomar från socioekonomiskt utsatta områden, unga i familjer med mindre resurser, ungdomar som är födda utomlands eller har utländsk bakgrund i lägre utsträckning i kulturskolans verksamhet. Det gäller även unga som har behov av särskilt stöd (SKL 2019). Kulturskoleutredningen (SOU 2016:69) konstaterar att intresset för kulturella aktiviteter finns bland unga med olika bakgrunder, vilket även resultaten i denna rapport tyder på, men det finns en utmaning för kulturskolans verksamhet att fånga upp en bredd av unga. Liknande utmaningar finns även för bibliotekens verksamheter (SKL 2019).

4 Unga och idrott

I detta kapitel beskriver vi hur olika grupper av ungas deltagande i fritidsaktiviteter kopplade till idrott utvecklas över tid. Vi tittar både på andelen unga som idrottar på sin fritid varje vecka och på utvecklingen av andelen unga som idrottar inom en förening eller som idrottar utanför en förening. Här redovisar vi även utvecklingen av andelen unga som regelbundet vistas i naturen¹⁰. I slutet av kapitlet sammanfattar och diskuterar vi några av de övergripande resultaten utifrån de indikatorer som rör ungas idrottande på fritiden.

Under 2018 uppger sju av tio unga att de idrottar varje vecka. Det är dubbelt så stor andel unga som idrottar varje vecka utanför en förening jämfört med de som idrottar inom en förening, sex av tio jämfört med tre av tio. Två av tio unga är ute i naturen varje vecka.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

FIGUR 4.1 Andel unga som uppger att de utövar en aktivitet på fritiden varje vecka, 16–25 år, 2018. Procent.

4.1 Sju av tio unga idrottar varje vecka

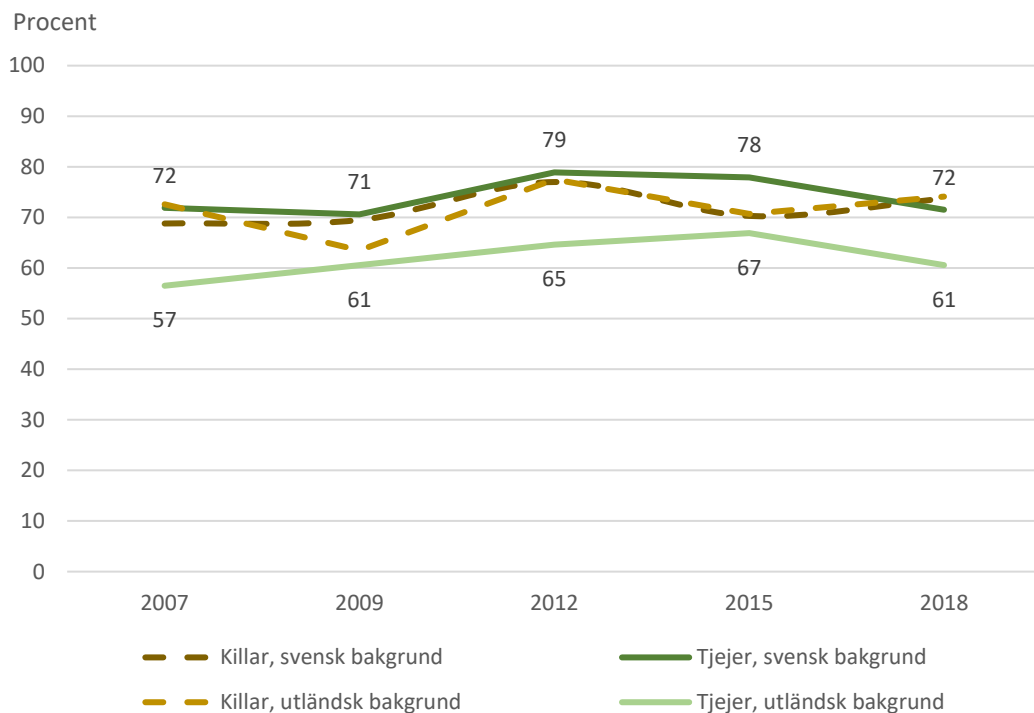
Sju av tio unga anger att de idrottar i någon form varje vecka 2018. Andelen har inte förändrats sedan 2007, men 2012 var andelen något större än 2018. Det finns få skillnader mellan olika grupper av unga.

Andelen inrikes födda tjejer som idrottar varje vecka har minskat till det senaste

¹⁰ Uppgifterna på andelen unga som regelbundet vistas i naturen visar de unga som svarat att de "Är ute i naturen/fiskar/jagar" minst varje vecka på sin fritid.

mättillfället. År 2015 var andelen 78 procent, men 2018 har den minskat till 70 procent. Utvecklingen har däremot varit oförändrad för inrikes födda killar samt för tjejer och killar som är utrikes födda.

Det är en mindre andel tjejer med utländsk bakgrund som idrottar jämfört med tjejer med svensk bakgrund, 2018 var andelen 61 jämfört med 72 procent. Skillnaden har funnits under hela perioden sedan 2007. Bland killar finns däremot inga skillnader mellan unga med olika bakgrund, där är skillnaderna istället tydligast mellan olika åldersgrupper. Det är en större andel bland killar i de yngre åldrarna 16–19 år som idrottar varje vecka jämfört med killar i åldrarna 20–25 år, 79 jämfört med 71 procent år 2018.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

FIGUR 4.2 Andel unga som uppger att de idrottar varje vecka, efter kön samt svensk eller utländsk bakgrund, 16–25 år, 2007–2018. Procent.

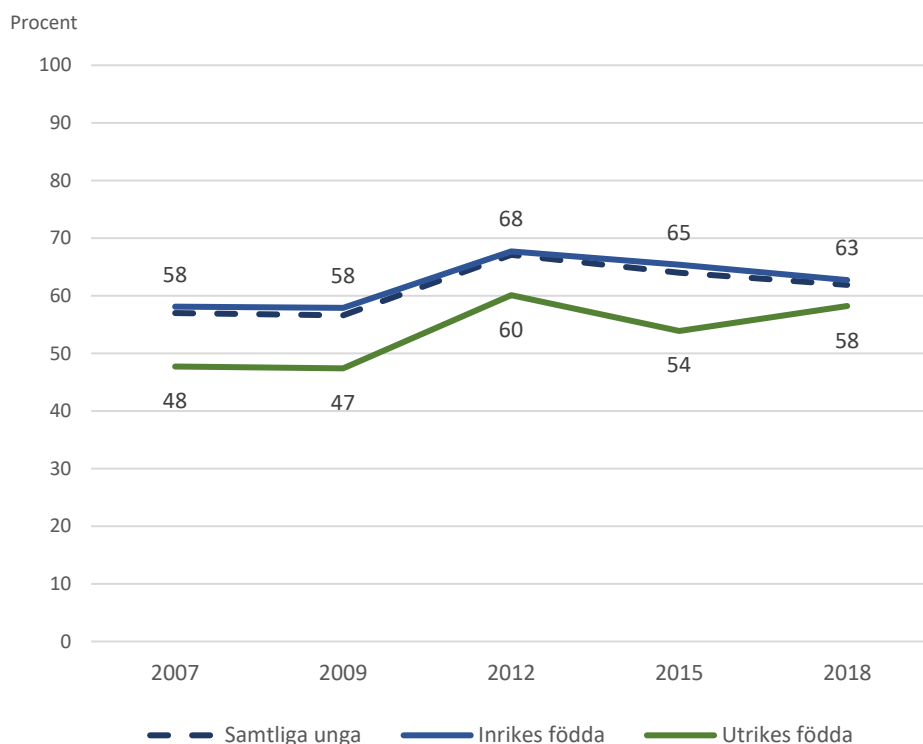
4.2 Två av tre unga idrottar utanför en förening varje vecka

Drygt sex av tio unga uppger att de idrottar utanför en förening varje vecka 2018. Andelen som idrottar utanför en förening har förändrats över tid. Jämfört med mätningar längre bakåt i tiden, så som åren 2007 och 2009, har det skett en svag ökning. Andelen unga som idrottade utanför en förening var som störst år 2012, jämfört med detta år har andelen minskat till år 2018.

Killar och tjejer idrottar utanför föreningsverksamhet i lika stor utsträckning under 2018 och även under de flesta andra mätningar sedan 2007. Det finns inte heller några skillnader mellan unga i olika åldersgrupper.

För unga med olika födelseland eller med svensk eller utländsk bakgrund finns det däremot säkerställda skillnader under flera år i tidsserien. En mindre andel utrikes födda unga uppger att de idrottar utanför en förening jämfört med inrikes födda under åren 2007, 2009 och 2015. Dock finns det inga skillnader under 2018. På motsvarande sätt har andelen unga med utländsk bakgrund som idrottar utanför en förening varit mindre än bland unga med svensk bakgrund under nästan hela perioden 2007 till 2018. År 2015 var skillnaden dock inte säkerställd.

Nedbrutet på kön finns det skillnader främst inom gruppen tjejer. Under hela tidsperioden 2007 till 2015 har andelen utrikes födda tjejer som idrottar utanför en förening varit mindre än andelen inrikes födda tjejer. År 2018 finns inte denna skillnad kvar eftersom andelen inrikes födda tjejer som idrottar utanför förening minskat sedan 2015 och därmed närmat sig andelen bland utrikes födda tjejer. På liknande sätt finns det skillnader mellan tjejer med svensk eller utländsk bakgrund under åren 2007, 2012 och 2018. Det finns däremot inga tydliga skillnader mellan killar med olika födelseland eller med svensk eller utländsk bakgrund.

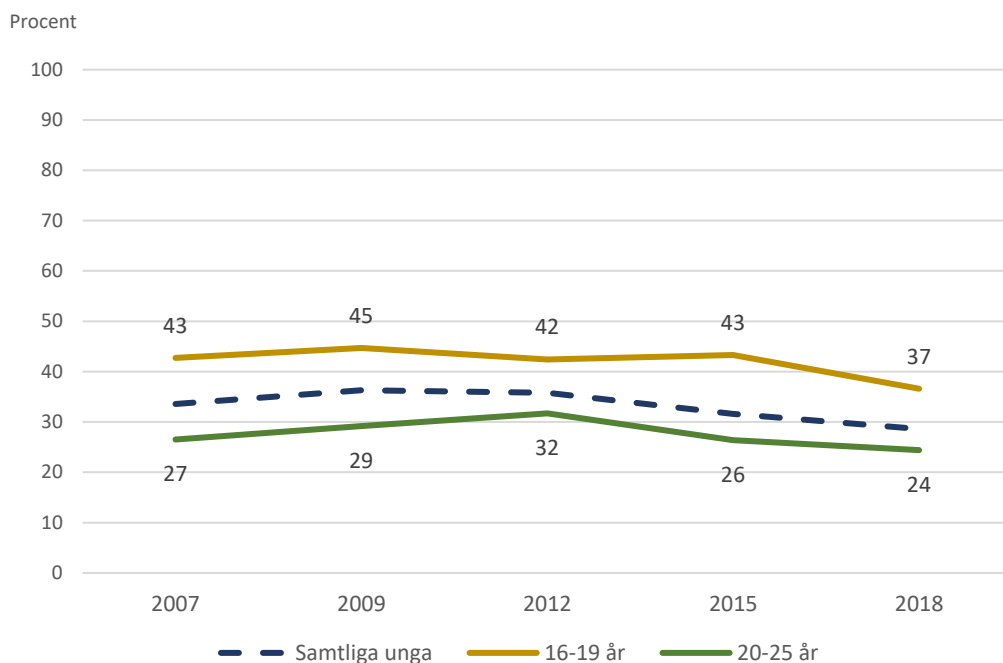
Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

FIGUR 4.3 Andel unga som uppger att de idrottar utanför en förening varje vecka, inrikes och utrikes födda, 16–25 år, 2007–2018. Procent.

4.3 Andelen unga som idrottar i en förening minskar

Ungefär tre av tio unga personer uppger att de idrottar inom en förening varje vecka 2018. Det innebär att andelen är hälften så stor som andelen unga som idrottar utanför en förening. Andelen har minskat jämfört med 2009, då den var som högst med 36 procent.

Det är en större andel unga i de yngre åldrarna 16–19 år som idrottar inom en förening jämfört med unga i åldern 20–25 år, skillnaden mellan unga i olika åldrar har varit stabil sedan 2007. År 2018 var andelen i den yngre åldersgruppen 37 jämfört med 24 procent bland unga i den äldre åldersgruppen. Under 2018 finns inga skillnader mellan unga med olika kön, inrikes eller utrikes födda eller med svensk eller utländsk bakgrund. Andelen tjejer med utländsk bakgrund som idrottar inom en förening är dock lägre än andelen killar med utländsk bakgrund under 2018, samt åren 2007 och 2009. En liknande skillnad har även funnits mellan könen inom gruppen unga utrikes födda tidigare, men år 2018 finns ingen skillnad kvar.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

FIGUR 4.4 Andel unga som uppger att de idrottar inom en förening varje vecka, åldersgrupperna 16–19 år, 20–25 år samt 16–25 år, 2007–2018. Procent.

Barn och idrott inom en förening

Alla under 18 år räknas som barn. Barnombudsmannen följer barns levnadsvillkor och samlar statistik om olika områden på webbportalen Max18.

Där finns bland annat statistik på andelen barn mellan 12–18 år som idrottar inom en förening.

År 2017–2018 uppgav mer än hälften, 58 procent, av alla barn i åldrarna 12–18 år att de brukar träna idrott i någon klubb eller förening (till exempel spela fotboll, rida, simma eller något annat). Yngre barn (12–15 år) idrottar i högre utsträckning inom en förening än äldre barn (16–18 år), 66 respektive 46 procent. Andelen barn som idrottar inom en förening är också större bland inrikes än bland utrikes födda, 63 respektive 43 procent.

För mer information, se Barnombudsmannens statistiktjänst [Max18](#).

4.4 Två av tio unga är ute i naturen varje vecka

Två av tio unga var ute i naturen varje vecka på sin fritid¹¹ under 2018. Andelen ökade något mellan 2009 och 2012, men har sedan dess varit oförändrad. Under åren 2009 och 2015 var det en större andel bland killar än bland tjejer som var ute i naturen på sin fritid, men denna skillnad finns inte 2018. Det finns inte heller några skillnader mellan unga i olika åldrar, med olika födelseland eller med svensk eller utländsk bakgrund.

¹¹ Svartalernativet för frågan om att vara ute i naturen är formulerad på följande sätt: andelen som varje vecka ”är ute i naturen/fiskar/jagar” på sin fritid.

4.5 Sammanfattande slutsatser gällande ungas idrottande

Möjligheten till fysisk aktivitet och motion är en viktig del av ungas levnadsvillkor eftersom den är en förutsättning för ungas goda hälsa, både fysiskt och psykiskt¹². De flesta unga i Sverige idag idrottar i någon form på fritiden. I MUCF:s ungdomsenkät uppger sju av tio unga att de gör detta varje vecka. Det innebär samtidigt att tre av tio unga inte idrottar på sin fritid varje vecka. Mot bakgrund av de larm som kommit om att unga inte når upp till den rekommenderade mängden fysisk aktivitet är det problematiskt att andelen som inte idrottar varje vecka på fritiden har förändrats mycket lite sedan 2007. Forskning har visat att mängden fysisk aktivitet bland barn och unga minskar med ökad ålder för både flickor och pojkar. Andelen unga som uppnår den rekommenderade mängden fysisk motion¹³ minskar med ökad ålder (Centrum för idrottsforskning 2017). Bland de indikatorer som MUCF följer inom området idrott på fritiden syns en skillnad mellan olika åldersgrupper av unga i andelen som idrottar inom en förening, den är lägre bland unga i åldern 20–25 år jämfört med unga i åldrarna 16–19 år. För de andra indikatorerna finns dock ingen skillnad mellan unga i olika åldersgrupper

Det är viktigt att alla unga har likvärdiga möjligheter att motionera på sin fritid. Minskad tillgång till idrott för vissa grupper av unga riskerar att påverka deras hälsa och därmed också många andra delar av livet. Forskning har till exempel visat att fysisk aktivitet och deltagande i idrottsföreningar är associerat med bättre skolprestationer (Fox, Barr-Anderson, Neumark-Sztainer & Wall, 2010). Uppföljningen av de indikatorer som görs i detta kapitel visar att det finns fortsatta skillnader gällande i vilken utsträckning olika grupper av unga ägnar sig åt idrott på fritiden.

Tjejer med utländsk bakgrund idrottar i mindre utsträckning på fritiden

Unga tjejer med utländsk bakgrund är en grupp som idrottar i lägre utsträckning på sin fritid än andra grupper. Det är till exempel en mindre andel unga tjejer med utländsk bakgrund som idrottar varje vecka jämfört med tjejer med svensk bakgrund, och killar oavsett bakgrund, under hela perioden 2007–2018. Unga tjejer med utländsk bakgrund idrottar även utanför en förening i lägre utsträckning än tjejer och killar med svensk bakgrund. Bland unga som idrottar inom en förening är andelen tjejer lägre än andelen killar inom gruppen unga med utländsk bakgrund. Forskning visar på resultat som stöder detta, till exempel visar den att bland barn och unga som är minst idrottsaktiva var andelen som hade utländsk bakgrund större bland flickor än bland pojkar (Centrum för idrottsforskning 2017a).

Oro för att unga inte når upp till de rekommendationer som finns om mängden fysisk aktivitet har gjort att föreningsidrottens möjlighet att nå olika grupper av unga har hamnat i fokus. Riksidrottsförbundet har i en redogörelse för regeringens och idrottsrörelsens gemensamma satsning för nyanlända och asylsökande konstaterat att

¹² De allmänna rekommendationerna för mängden fysisk aktivitet är minst 60 minuter per dag för personer mellan 6 och 17 år och minst 150 minuter i veckan för personer som är 18 år eller äldre (CIF 2017a).

satsningen nått ut brett – men att spridningen varit ojämn (Riksidrottsförbundet 2019). Pojkar har nåtts i mycket större utsträckning än flickor. Samma problematik lyfts även i den utvärdering som Centrum för idrottsforskning (CIF) gjort av en annan typ av satsning på att göra idrott mer tillgänglig då fotbollscuper anordnas med syfte att aktivera unga på kvällstid i socialt utsatta områden. Även denna satsning har nästan uteslutande nått pojkar (CIF 2019).

Det finns en fortsatt utmaning i att nå ut till, och ge gruppen tjejer med utländsk bakgrund lika goda möjligheter att idrotta på fritiden som andra unga. Om satsningar ska göras med syfte att öka möjligheterna för unga att idrotta behöver de utformas på ett sådant sätt att de i större utsträckning når denna grupp av unga tjejer.

Andelen unga som idrottar inom en förening minskar

En annan övergripande trend vad gäller ungas idrottande är att formen för idrottsaktiviteterna fortsätter att förändras. Det är sedan tidigare känt att andelen unga som idrottar inom föreningsverksamhet minskar över tid. Denna trend fortsätter enligt de indikatorer som MUCF följer. Unga i den äldre åldersgruppen 20–25 år idrottar i mindre utsträckning inom en förening jämfört med unga i åldern 16–19 år. Inom båda dessa åldersgrupper har andelen som idrottar inom en förening minskat sedan 2012. När det gäller unga som idrottar utanför en förening har även andelen unga som gör detta minskat vid en jämförelse mellan 2012 och 2018. Men sett ur ett längre tidsperspektiv har det skett en svag ökning av andelen som idrottar utanför en förening. År 2018 var andelen unga som idrottar utanför en förening ungefär dubbelt så stor som andelen som idrottar inom föreningsidrotten.

Forskning där barn och ungas fysiska aktivitet och stillasittande har mätts visar att barn och unga får mindre fysisk motion på sin fritid än under skoltid (Centrum för idrottsforskning 2017). Den visade också att de barn och unga som föreningsidrottar ägnar mer tid åt fysisk aktivitet med måttlig till hög intensitet under en vecka, och i större utsträckning når rekommendationen om fysisk aktivitet. De har också en lägre andel stillasittande tid under en vecka jämfört med de som inte föreningsidrottar. Resultaten visar på hur viktig fritiden är för ungas möjligheter till motion och vikten av organiserad ungdomsidrott när det handlar om att främja fysisk aktivitet.

Orsakerna bakom att unga väljer att lämna föreningsidrotten är enligt flera studier ofta kopplade till att föreningsidrotten konkurrerar med många andra aktiviteter i ungas liv. Det kan till exempel vara upplevda krav från skolan eller önskan att ägna tid åt kompisar och andra fritidsaktiviteter. Studier från bland annat Riksidrottsförbundet visar att unga istället söker sig till gym eller annan verksamhet som upplevs som mer flexibel (Riksidrottsförbundet 2016). Resultaten stämmer väl överens med den svaga ökningen av andelen unga som idrottar utanför föreningsverksamhet och att andelen unga som idrottar varje vecka varit stabil över tid.

Andra orsaker till att unga slutar att idrotta inom en förening ligger i ungas upplevelser av föreningsidrottens förväntningar, där unga bland annat upplever att de inte kan börja med en ny föreningsidrott i sin ålder och att de bara kan fortsätta med sin idrott om de

vill "satsa". Det kan även bero på att kompisar har slutat och att det då inte är lika roligt längre, att idrotten inte upplevs som tillräckligt rolig eller varierande. Föreningsidrotten upplevs som förutsägbar och styrd, med lite utrymme för unga att påverka sin egen utveckling till skillnad från andra aktiviteter som upplevs som mer flexibla (CIF 2017a). Ytterligare en orsak till att en del unga inte är med i en idrottsförening, eller utövar andra fysiska aktiviteter, är kostnader.

Föreningsidrotten står inför en utmaning i att nå grupper av unga som i mindre utsträckning idrottar inom föreningar. Andelen unga som idrottar inom en förening är en av de indikatorer där MUCF ser att en stor andel unga uppger att de helt står utanför verksamheten. I myndighetens uppföljning av ungas fritidsaktiviteter 2018 uppger drygt sex av tio unga att de aldrig idrottar inom en förening. Det gör att det utöver att inkludera vissa grupper av unga även finns en potential att öka andelen medlemmar inom ungdomsgruppen i stort.

Mot bakgrund av detta är det positivt att Riksidrottsförbundet i sin strategi för 2025 har målet att idrottsrörelsen ska vara en attraktiv verksamhet som är inkluderande för alla oavsett ålder, kön, förutsättningar och bakgrund. Visionen är att medlemmarna i idrottsrörelsen speglar befolkningen i Sverige. Möjligheten att träna, tävla och engagera sig i en förening ska inte vara beroende av individens ekonomiska förutsättningar eller var man bor (Riksidrottsförbundet 2018).

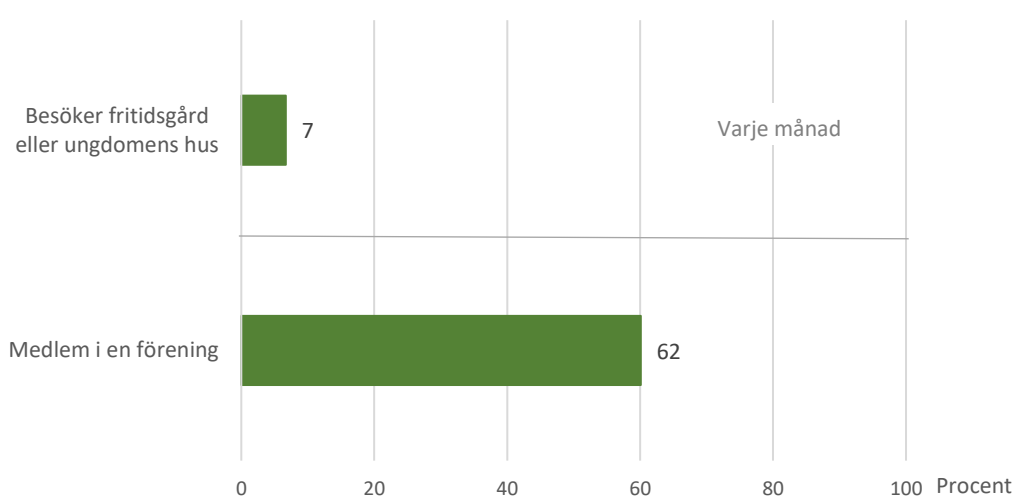
Unga som inte motionerar på fritiden är en viktig grupp att synliggöra

Gruppen unga som aldrig motionerar på fritiden är en mycket viktig grupp unga att studera vidare. Detta eftersom för lite motion kan innebära en risk att drabbas av negativa konsekvenser som påverkar hälsan och därmed även andra delar av livet.

Andelen som idrottar varje vecka har inte förändrats sett på längre sikt, men har minskat något mellan åren 2012 och 2018. Under samma tidsperiod har både andelen som idrottar inom en förening och andelen som idrottar utanför en förening minskat något. Andra indikatorer som följs inom ramen för ungidag.se indikerar att förändringar som rör ungas hälsa sker. Till exempel minskar andelen unga som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra och andelen som sitter still minst tio timmar per dygn ökar. Det finns alltså flera signaler på att unga i mindre utsträckning än tidigare motionerar eller idrottar på sin fritid, en utveckling som är viktig att fortsätta att följa.

5 Unga inom föreningsverksamhet och öppen fritidsverksamhet

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen för i hur stor utsträckning unga besöker fritidsgårdar eller ungdomens hus regelbundet och andelen unga som är medlem i en förening. Sex av tio unga uppger att de är medlemmar i en förening. Mindre än en av tio besöker varje månad en fritidsgård eller ungdomens hus.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

FIGUR 5.1 Andel unga som uppger att de besöker öppen fritidsverksamhet varje månad, samt andel unga som är medlem i en förening, 16–25 år, 2018. Procent.

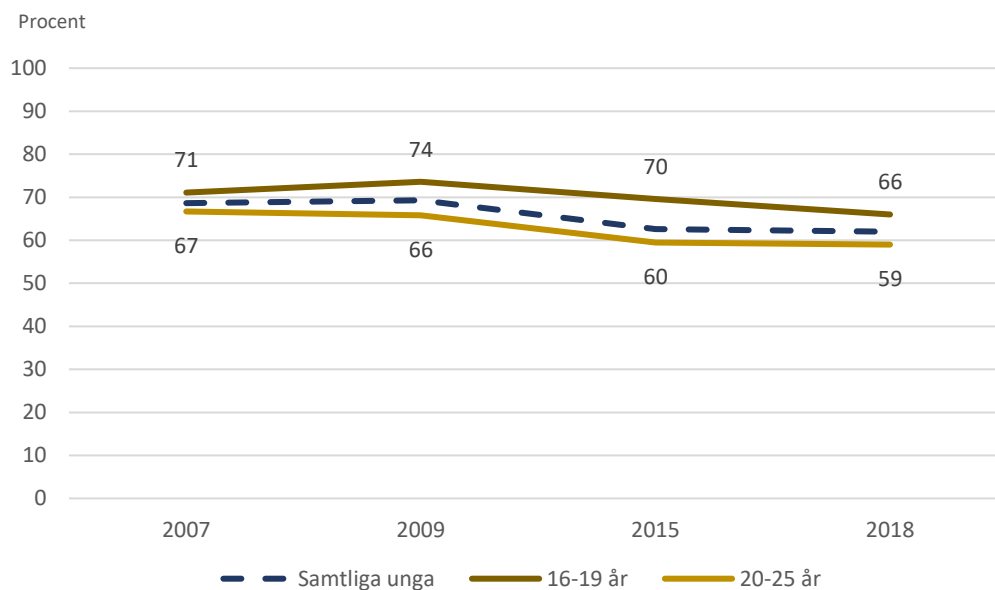
5.1 Andelen unga som är medlemmar i föreningar minskar

År 2018 uppgav sex av tio unga mellan 16–25 år att de var medlemmar i minst en förening.¹⁴ Andelen unga som uppger att de är medlemmar i en förening minskar över tid. År 2009 var andelen som högst, då var nästan sju av tio unga föreningsmedlemmar. En liknande utveckling med en minskad andel unga medlemmar ses även då man tittar på utvecklingen av andelen unga som idrottar inom en förening.

¹⁴ Frågan i ungdomsenkäten är formulerad: ”Är du medlem i någon/några av följande sorters föreningar?” Svarsalternativen är idrottsförening/klubb, elev-/studentförening, friluftsförening, religiös förening/församling, kulturförening (till exempel musik, dans, teater), hobbyförening (till exempel motor, slöjd, häst), förening för miljö/djurrätt, politiskt parti/ungdomsförbund, förening/organisation för övriga samhällsfrågor, datorförening/spelförening eller annan förening.

Yngre unga i åldern 16–19 år har under hela tidsperioden varit medlemmar i föreningar i något större utsträckning än äldre unga i åldern 20–25 år. Jämfört med år 2009 har en minskning skett bland unga oavsett åldersgrupp fram till 2018.

Vi mätningarna 2007 och 2009 uppgav killar i större utsträckning än tjejer att de var medlemmar i föreningar. Sedan har andelen bland killar minskat kraftigare än andelen bland tjejer och 2018 finns det inte längre någon skillnad mellan könen. Det finns inte heller några skillnader mellan utrikes och inrikes födda unga eller mellan unga med svensk eller utländsk bakgrund under 2018.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät.

Fotnot: Observera att året 2012 saknas i tidslinjen, frågan om medlemskap i förening fanns inte med i nationella ungdomsenkäten det året.

FIGUR 5.2 Andelen som uppger att de är medlem i minst en förening, åldersgrupperna 16–19 år, 20–25 år samt 16–25 år, 2007–2018. Procent.

Bland de unga som har svarat att de är medlem i någon förening är det vanligast att vara medlem i idrottsföreningar, studentföreningar och religiösa föreningar. Killar är i större utsträckning än tjejer medlemmar i idrottsföreningar, medan tjejer i större utsträckning är medlemmar i kulturföreningar och miljöföreningar¹⁵.

¹⁵ I tabellbilagan finns mer information om hur unga har svarat på denna fråga.

5.2 Unga i yngre åldrar och unga utrikes födda besöker i större utsträckning öppen fritidsverksamhet

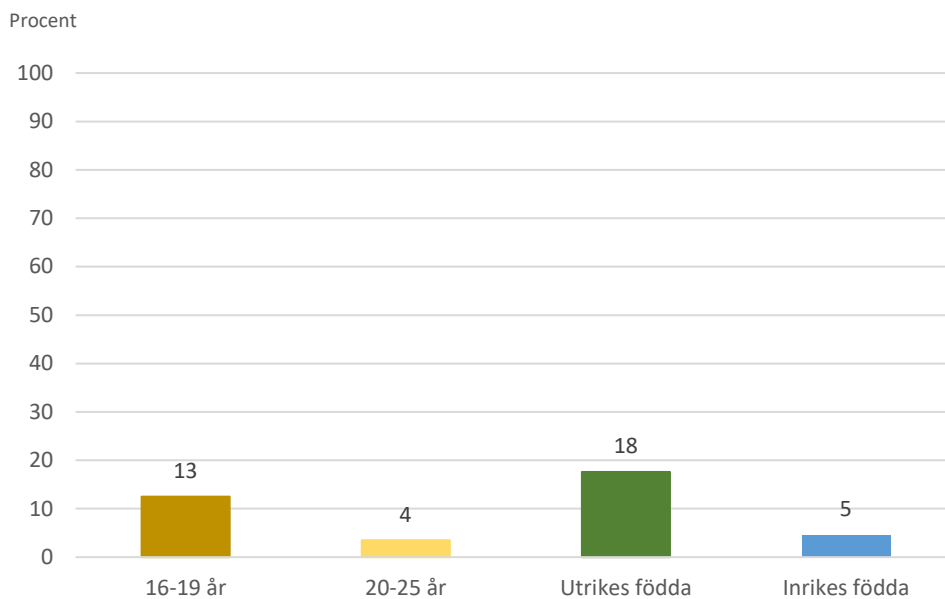
Andelen unga som besöker öppen fritidsverksamhet i form av fritidsgårdar eller ungdomens hus¹⁶ varje månad förändras mycket lite över tid. Under 2018 var andelen bland unga i åldrarna 16–25 år sju procent. Det är viktigt att observera att verksamheten inom den öppna fritidsverksamheten ofta är riktad mot de unga som går på högstadiet och därmed är yngre än 16 år. Studier har visat att unga på högstadiet besöker verksamheterna i högre utsträckning än unga i äldre åldersgrupper, och den åldersgrupp som besvarar den nationella ungdomsenkäten motsvarar de unga som går på gymnasiet och uppåt (MUCF 2016). Andelen som besöker öppen fritidsverksamhet bland de unga som besvarat enkäten har inte förändrats jämfört med 2007.

Framförallt är det unga i de yngre åldrarna 16–19 år som besöker fritidsgårdarna. Under 2018 var andelen bland de yngre unga 13 procent, vilket kan jämföras med 4 procent bland unga i åldrarna 20–24 år. Skillnaderna mellan grupperna är stabila över tid.

En ännu tydligare skillnad syns då man jämför hur stor andel bland unga med olika födelseland som besöker öppen fritidsverksamhet. År 2018 besökte 18 procent bland utrikes födda unga en fritidsgård eller ungdomens hus varje månad, vilket kan jämföras med knappt 5 procent bland unga födda i Sverige. Skillnaden mellan dessa grupper av unga har inte förändrats över tid. En liknande skillnad syns även då man jämför unga som har utländsk eller svensk bakgrund. Unga med utländsk bakgrund besöker öppen fritidsverksamhet i större utsträckning än unga med svensk bakgrund, år 2018 var andelen 14 procent jämfört med 5 procent.

Det har under hela perioden sedan 2007 varit en betydligt större andel killar än tjejer som besöker fritidsgårdarna. År 2018 var andelen dubbelt så stor bland killar, 8 jämfört med 4 procent bland tjejer.

¹⁶ Fritidsgårdar riktar sig oftast till det yngre segmentet av ungdomsgruppen medan ungdomens hus ofta riktar sig till äldre unga, från 16 år och uppåt.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

FIGUR 5.3 Andelen som uppger att de besöker fritidsgård eller ungdomens hus varje månad, åldersgrupperna 16–19 år och 20–25 år samt inrikes och utrikes födda, 2018. Procent.

5.3 Sammanfattande slutsatser för unga inom föreningsverksamhet och öppen fritidsverksamhet

I det här kapitlet har vi tittat på utvecklingen av två olika typer av fritidsaktiviteter som båda innebär att unga möter andra med utgångspunkt i ett gemensamt intresse eller en gemensam plats. Men vilken typ av aktiviteter som unga ägnar sig åt inom ramen för både öppen fritidsverksamhet och föreningsverksamhet kan variera stort. Det är möjligt att dessa indikatorer till en del överlappar andra typer av aktiviteter som beskrivs tidigare i rapporten. Unga som är föreningsmedlemmar kan till exempel vara med i idrottsföreningar. Unga som besöker öppen fritidsverksamhet kan ägna sin tid där åt kulturaktiviteter.

Andelen unga föreningsmedlemmar fortsätter att minska

MUCF:s indikatorer visar att sex av tio unga är medlemmar i en förening, men att andelen minskar sedan 2009. Samma trend syns även i en sjunkande andel unga som idrottar inom en förening. En minskad andel föreningsmedlemmar kan både ha sin grund i att fler unga väljer att avsluta medlemskap i föreningar, eller att de engagerar sig på andra sätt än inom ramen för en förening. Det kan också bero på att grupper av unga inte har samma tillgång till föreningsverksamhet. Att andelen unga som är medlemmar i föreningar sjunker är dock inte samma som att ungas engagemang minskar. Att unga har ett stort engagemang vet vi bland annat utifrån myndighetens attityd- och värderingsstudie, men vi vet också att unga idag också engagerar sig i andra former än inom det traditionella föreningslivet (MUCF 2019e).

I MUCF:s rapport Fokus 14 undersökte forskningsprojektet Ung Livsstil hur ungas föreningsliv förändrats de senaste 30 åren (MUCF 2014). Den studien indikerade redan då att föreningslivet för unga befinner sig i en tillbakagångsfas, barn och unga är med i allt färre föreningar. Studien visade även att andelen unga med förtroendeuppdrag sjunker snabbare än andelen unga medlemmar i en förening. Nedgången förklaras bland annat av att det finns allt fler konkurrerande aktiviteter för unga och med ett minskat intresse att vara med i föreningar. Det finns också tecken på att unga som börjar tidigt med en fritidsaktivitet inom en förening också slutar tidigare på grund av att de tröttnar. Liknande anledningar till ungas minskande idrottande inom föreningar har uppmärksammats av Riksidrottsförbundet (Riksidrottsförbundet 2016).

Myndigheten har i en tidigare kunskapsöversikt även undersökt möjliga orsaker till att vissa grupper i mindre utsträckning deltar i det civila samhället, där föreningsverksamheten utgör en del. Den visar att hinder för deltagande till exempel kan vara att unga saknar rätt förutsättningar, så som egna resurser eller tillräcklig motivation att delta. Det kan också saknas nätverk som kan rekrytera individen till att delta i det civila samhället. En viktig förutsättning är också att civilsamhället är tillgängligt för unga, det vill säga både att det är närvarande och att det är inkluderande för alla människor (MUCF 2018). Rapporten visar att det främst är personer med svagare etablering i samhället och svaga socioekonomiska resurser som inte deltar i det civila samhället. Bland de grupper av unga som följs upp inom ramen för den här rapporten finns dock de tydligaste skillnaderna mellan unga i olika åldersgrupper, där andelen som

är medlemmar är lägre bland unga i den äldre åldersgruppen. Det finns inga skillnader mellan unga som är födda i Sverige eller utomlands, har svensk eller utländsk bakgrund eller mellan tjejer och killar.

Unga i yngre åldrar, killar och utrikes födda unga besöker i högre utsträckning den öppna fritidsverksamheten

Under 2018 besökte 7 procent bland unga i åldersgruppen 16–25 år en fritidsgård varje månad. Andelen blir dock inte helt rättvisande eftersom många verksamheter främst riktar sig till unga i yngre åldrar, unga som går på högstadiet besöker den öppna fritidsverksamheten i större utsträckning (MUCF 2016).

Att besöka den öppna fritidsverksamheten är vanligare inom vissa grupper av unga jämfört med andra. Det är framför allt unga utrikes födda, unga i den yngre åldersgruppen 16–19 år och unga killar som besöker fritidsgårdar eller ungdomens hus regelbundet. Skillnaderna i vilka grupper av unga som besöker verksamheterna har varit stabila över tid. Den öppna fritidsverksamheten är, liksom föreningsverksamheten, en arena för ungas fritid där det finns potential att engagera fler och bredare grupper av unga. Att den öppna fritidsverksamheten framför allt når en viss del av ungdomsgruppen idag behöver dock inte vara problematiskt. Inte om syftet är att nå just dessa unga, och förutsatt att de unga som inte besöker verksamheterna har andra aktiviteter på fritiden som de hellre ägnar sin tid åt.

Tidigare forskningsprojekt där ungas fritid i 20 bostadsområden¹⁷ med olika medelinkomst undersökts har visat att för högstadieelever¹⁸ i lågstatusområdena tycktes den öppna fritidsverksamheten spela en viktigare roll än för unga i högstatusområdena. Det var vanligare att besöka en fritidsgård eller ett bibliotek i dessa områden. Det var också något vanligare bland unga i dessa områden att vilja att kommunen ska satsa på fritidsgårdar (MUCF 2014). Fritidsgårdarna är enligt demokratiutredningen en viktig arena i det lokala samhället, som fångar upp grupper av unga som inte finns representerade i föreningslivet i samma utsträckning som andra grupper. Det gör dem bland annat till en viktig plats för ungas möjligheter till organisering och kunskap om de demokratiska processerna (SOU 2016:5).

En kartläggning av den öppna fritidsverksamheten som MUCF gjorde 2018 visar att en majoritet av verksamheterna har kommunen som huvudman. Den vanligaste placeringen var i ett område som varken har en hög eller låg andel ekonomiskt utsatta hushåll (MUCF 2018c). Vidare analyser av kartläggningen visar att verksamheterna inte är fördelade jämnt över landet. Kommuner med större befolkning tenderar att ha fler verksamheter än kommuner med mindre befolkning¹⁹. Storstäder och storstadsnära

¹⁷ I studien kallade låg- och högstatusområden.

¹⁸ Undersökningen riktades till unga i åldrarna 13–16 år

¹⁹ Kommunerna har i analysen klassats i tre kategorier: Liten kommun (mindre än 10 000 invånare), mellanstor kommun (10 000 - 50 000 invånare) och stor kommun (över 50 000 invånare) efter antal invånare i kommunen.

kommuner har fler verksamheter, medan antalet verksamheter per kommun är lägre i mindre städer och landsbygdskommuner²⁰.

²⁰ Kommunerna har i analysen delats in i tre kategorier utifrån SKR:s definition: Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, storstäder och storstadsnära kommuner samt större städer och kommuner nära större stad.

6 Tillgång till fritid och hinder för fritidsaktiviteter

I detta kapitel beskriver vi hur unga upplever att deras tillgång till fritid ser ut. Vi belyser de vanligaste orsakerna till att unga avstår från fritidsaktiviteter och i vilken utsträckning unga känner sig trygga på sin fritid. Liksom tidigare beskriver vi hur det skiljer sig mellan olika grupper av unga utifrån ålder, kön, födelseland och bakgrund. Utöver dessa grupper av unga redovisas resultaten även utifrån grupperna unga hbtq-personer och unga med funktionsnedsättningars perspektiv. Vi tittar på i vilken utsträckning unga avstår från fritidsaktiviteter på grund av rädsla att bli dåligt behandlade och av vilka orsaker de upplever en sådan rädsla.

6.1 De flesta unga har möjlighet att delta i fritidsaktiviteter

De flesta unga uppger att de har ganska eller mycket stora möjligheter att delta i olika typer av fritidsverksamheter om de skulle vilja. Den nationella ungdomsenkäten mäter möjligheterna att delta i tre olika typer av fritidsaktiviteter. Dessa är fritidsaktiviteter/sociala aktiviteter (till exempel idrott, ungdomsgård, cafébesök), kulturella aktiviteter (till exempel teater, konst, bio) samt ideellt arbete/volontärarbete.

Åtta av tio unga uppger att de har ganska eller mycket stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och sociala aktiviteter samt i kulturella aktiviteter, 83 respektive 79 procent. En något mindre andel, 66 procent, uppger att de har ganska eller mycket stora möjligheter att delta i ideellt arbete/volontärarbete.

6.2 Alla unga har inte lika stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter

Möjligheterna att delta i aktiviteter på fritiden ser olika ut för olika grupper av unga. Skillnaderna mellan tjejer och killar är generellt små, men andelen unga som uppger att de har stora möjligheter att utöva kulturella aktiviteter är något större bland tjejer än bland killar, 82 respektive 77 procent. Detta resultat ligger i linje med att det även är en större andel bland tjejer som uppger att de utövar kulturaktiviteter på fritiden jämfört med killar som beskrivs i kapitel 3.1.

Det är också en större andel bland unga i den äldre åldersgruppen 20–25 år än bland unga i åldersgruppen 16–19 år som upplever att de har goda möjligheter att delta i kulturaktiviteter, 81 jämfört med 76 procent. Detta ligger i linje med att andelen som uppger att de konsumerar kultur är större bland unga i den äldre åldersgruppen. Det

omvända förhållande gäller däremot när det handlar om andelen som själva utövar kulturaktiviteter, där är andelen större bland unga i den yngre åldersgruppen.

Även andelen som uppger att de har goda möjligheter att delta i ideellt arbete/volontärarbete är större i den äldre åldersgruppen, andelen är 70 procent bland äldre unga jämfört med 59 procent bland yngre unga.

Unga som är födda utrikes uppger i lägre utsträckning att de har goda möjligheter att delta i samtliga tre typer av fritidsaktiviteter jämfört med inrikes födda. Det är en betydligt mindre andel bland unga utrikes födda som uppger att de har goda möjligheter att delta i kulturaktiviteter, 66 jämfört med 81 procent för inrikes födda. Även andelen som har goda möjligheter att delta i fritidsaktiviteter/sociala aktiviteter eller i ideellt arbete är lägre bland utrikes födda.

På samma sätt är andelen som upplever ganska eller mycket stora möjligheter att delta i samtliga tre typer av fritidsaktiviteter omkring 10 procent lägre bland unga med funktionsnedsättning²¹ jämfört med unga utan funktionsnedsättning.

Även bland unga hbtq-personer är andelen som uppger att de har goda möjligheter att delta lägre för samtliga tre fritidsaktiviteter. Skillnaden jämfört med andra unga är störst när det gäller möjligheterna att delta i fritidsaktiviteter och sociala aktiviteter så som idrott, ungdomsgårdar eller cafébesök, 76 jämfört med 85 procent.

	Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och sociala aktiviteter (t.ex. idrott, ungdomsgård, cafébesök)	Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i kulturella aktiviteter (t.ex. teater, konst, bio)	Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i ideellt arbete/volontärarbete
Inrikes födda	84	81	67
Utrikes födda	77	66	60
Hetero-cis-personer	85	80	67
Hbtq-personer	76	75	61
Utan funktionsnedsättning	85	81	68
Med funktionsnedsättning	76	71	58

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

Kommentar: För samtliga svarsalternativen är skillnaderna mellan de tre respektive grupperna statistiskt säkerställda.

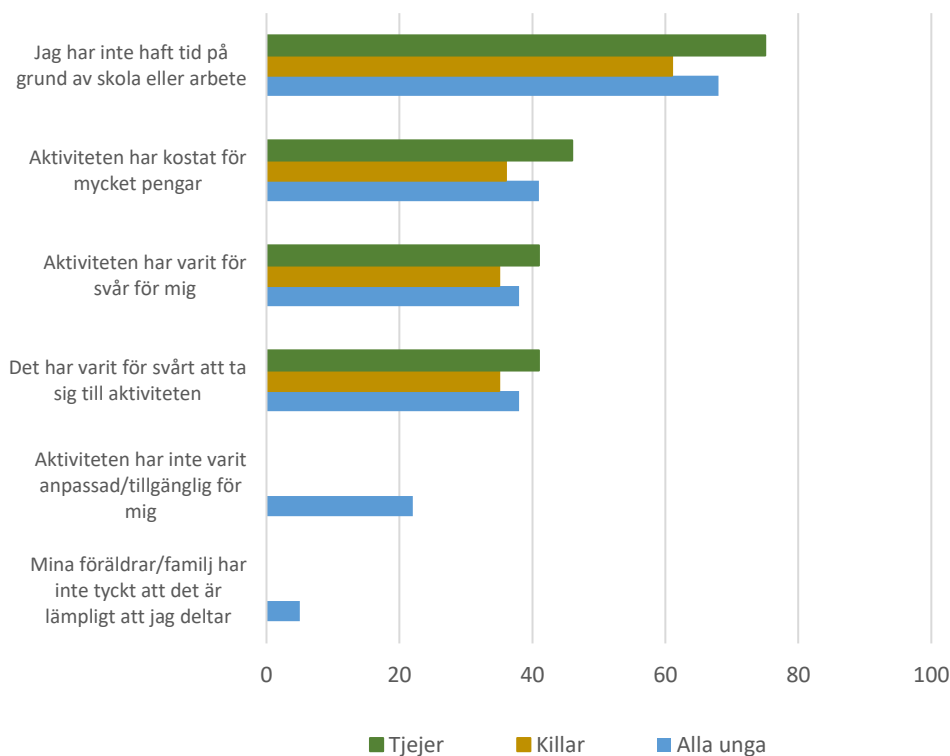
TABELL 6.1 Andel som uppger ganska eller stora möjligheter att delta i olika aktiviteter på fritiden efter inrikes eller utrikes födda, hetero-cis-personer eller hbtq-personer samt med eller utan funktionsnedsättning, 16–25 år, 2018. Procent.

²¹ Unga med funktionsnedsättning är en heterogen grupp med olika behov och förutsättningar. Här avses unga som själva identifierat att de har någon funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom som innebär svårigheter i vardagen. Olika funktionsnedsättningar och individuella förutsättningar, påverkar möjligheten att besvara den nationella ungdomsenkäten. De grupper av unga med funktionsnedsättning som i högre utsträckning har svarat på enkäten är unga med ADHD, dyslexi samt autism. En stor andel har även svarat att de har andra funktionsnedsättningar än de fasta svarsalternativ som finns i enkäten. Det kan därför vara svårt att dra generella slutsatser om hur hela gruppen unga med funktionsnedsättning upplever tillgången till fritid utifrån enkätens resultat.

6.3 Tjejer, utrikes födda och hbtq-personer har i större utsträckning avstått från fritidsaktiviteter

Den vanligaste anledningen till att unga inte har deltagit i fritidsaktiviteter det senaste året är att de inte har haft tid på grund av skola eller arbete, vilket sju av tio unga uppger. Ungefär fyra av tio unga uppger att aktiviteten har kostat för mycket pengar, att den varit för svår eller att det varit för svårt att ta sig till aktiviteten.

Orsakerna till att unga avstår från fritidsaktiviteter skiljer sig något mellan olika grupper av unga. Tjejer har i större utsträckning än killar avstått från fritidsaktiviteter för att de inte har haft tid på grund av skola eller arbete. Tre av fyra tjejer har avstått från fritidsaktiviteter av denna anledning. Resultatet går i linje med resultat från MUCF: s senaste attityd- och värderingsstudie som visar att det även är vanligare att tjejer upplever att de inte har tillräckligt med fritid (MUCF 2019). Nästan hälften, 46 procent, av tjejerna uppger att aktiviteten kostat för mycket pengar, motsvarande andel bland killar är 36 procent. Det är också vanligare att tjejer uppger att de avstått från en fritidsaktivitet för att det har varit svårt att ta sig till aktiviteten eller att aktiviteten har varit för svår för dem (se figur 6.1).

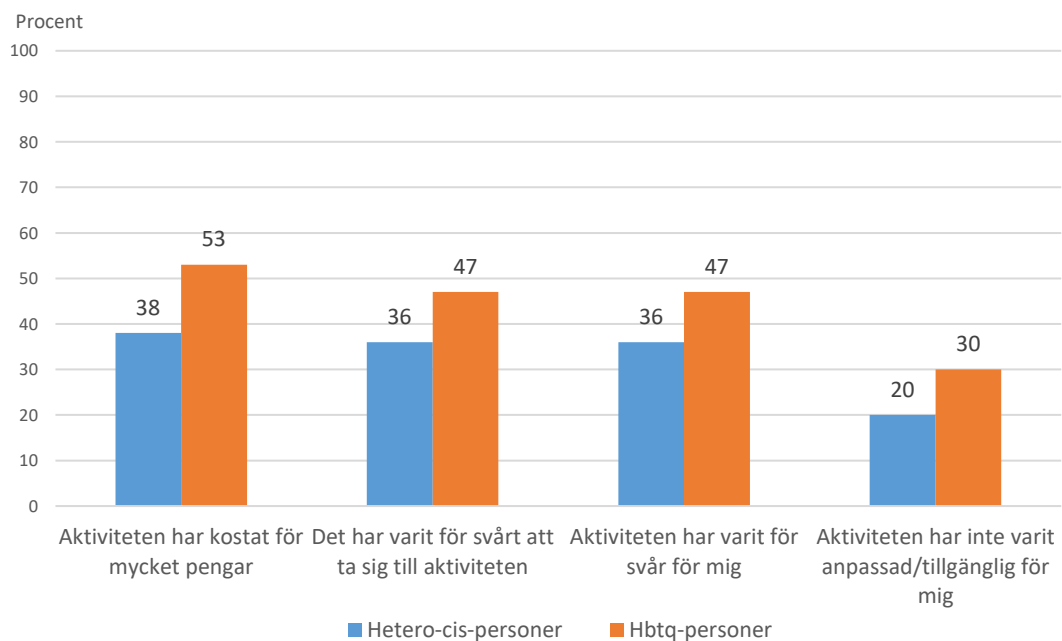
Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

Kommentar: I de svarsalternativ där det inte finns en statistiskt signifikant skillnad mellan könen visas endast hela gruppen unga.

FIGUR 6.1 Andel som uppger olika hinder för att delta i fritidsaktiviteter, efter kön, 16–25 år, 2018. Procent.

Unga utrikes födda upplever samtliga hinder för fritid som mäts i den nationella ungdomsenkäten i större utsträckning än unga inrikes födda. Tre av fyra utrikes födda unga uppger att de inte hinner på grund av skola eller arbete. Hälften av de utrikes födda unga uppger att de avstått från en fritidsaktivitet det senaste året på grund av att det har varit svårt att ta sig till aktiviteten, att aktiviteten har kostat för mycket pengar eller att aktiviteten har varit för svår. Andelen utrikes födda som uppger att de avstått på grund av att aktiviteten inte varit anpassad eller tillgänglig för dem är mer än dubbelt så stor än bland unga inrikes födda, 41 jämfört med 18 procent. En av tio utrikesfödda unga uppger att de avstått för att deras föräldrar/familj inte har tyckt att det är lämpligt att de deltar, motsvarande andel bland inrikes födda unga är 4 procent.

Unga hbtq-personer upplever också i större utsträckning än andra unga flera olika hinder (se figur 6.2). Vanligast är att uppge att aktiviteten kostat för mycket pengar, vilket 53 procent uppger jämfört med 38 procent bland andra unga.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

FIGUR 6.2 Andel som uppger olika hinder för att delta i fritidsaktiviteter, fördelade på hbtq-personer eller hetero-cis-personer²², 16–25 år, 2018. Procent.

Unga med funktionsnedsättning uppger i större utsträckning att de avstått på grund av att aktiviteten inte varit anpassad eller tillgänglig, 30 procent jämfört med 20 procent bland andra unga. De upplever däremot hinder för sin fritid i form av att de inte haft tid på grund av skola eller arbete mindre utsträckning än andra unga. Tidigare studier av MUCF har visat att en större andel bland unga med funktionsnedsättning upplever att de har så mycket fritid att de inte vet vad de ska göra av den (MUCF 2014).

²² Antalet som svarat på enkäten i gruppen unga hbtq-personer är för litet för att resultaten ska gå att redovisa fördelat på kön.

6.4 De flesta unga känner sig trygga på sin fritidsaktivitet

Nästan alla unga, 97 procent, uppger att de känner sig trygga på de fritidsaktiviteter som de deltar i²³. Det finns inga skillnader mellan killar och tjejer. Däremot finns det skillnader mellan andra grupper av unga. Andelen som känner sig trygga är lägre bland unga utrikes födda än bland inrikes födda, 93 respektive 98 procent. En liknande skillnad finns bland unga hbtq-personer där 94 procent uppger att de känner sig trygga på sin fritidsaktivitet jämfört med 98 procent bland andra unga.

Intersektionalitet

Det är tydligt att det finns grupper av unga som upplever hinder för sin fritid i större utsträckning än andra unga. I MUCF:s nationella ungdomsenkät uppger till exempel unga tjejer, utrikes födda unga, unga hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning hinder i större utsträckning. Men, det är viktigt att förstå att det finns en grupp av unga som inte bara tillhör en av dessa grupper utan som tillhör flera samtidigt, vilket brukar benämnas som intersektionalitet. De hinder som dessa unga möter är med stor sannolikhet större än de unga som bara tillhör en av grupperna ovan.

Inom ramen för denna rapport har vi inte undersökt hur hindren för fritid ser ut för till exempel unga hbtq-personer som är utrikes födda, eller unga utrikes födda som har en funktionsnedsättning. Vi vet dock att dessa unga är utsatta i större utsträckning, med risk att utsättas för diskriminering utifrån flera diskrimineringsgrunder. Det är samtidigt en grupp som kan uppleva att de inte passar in om de deltar i särskilda fritidsaktiviteter som skapas för respektive grupp.

6.5 Vanligare att hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning avstår från fritidsaktiviteter av rädsla att bli dåligt bemötta

Vi har tidigare sett att det finns flera olika typer av hinder som unga upplever i relation till sina möjligheter att ta del av olika aktiviteter på fritiden. Den nationella ungdomsenkäten mäter förutom dessa även ytterligare ett hinder som mer relaterar till upplevd trygghet än till praktiska hinder så som brist på tid, kostnader eller möjlighet att ta sig till aktiviteter. Trots att de flesta unga svarar att de känner sig trygga på sin fritidsaktivitet finns det unga som avstår från fritidsaktiviteter för att de är rädda att bli dåligt bemötta.

²³ Frågan lyder ”Känner du dig trygg på följande ställen?” Svartalternativ: ”På min fritidsaktivitet”.

Under 2018 uppgav 14 procent av de tillfrågade unga att de avstått från någon fritidsaktivitet för att de varit rädda att bli dåligt bemötta. Bland unga med funktionsnedsättning är andelen som avstår från fritidsaktiviteter av rädsla att bli dåligt bemött särskilt stor. Nästan var tredje ung med funktionsnedsättning, 27 procent, har avstått från en fritidsaktivitet av denna anledning jämfört med 11 procent bland andra unga.

Andelen är även stor bland unga hbtq-personer. Nästan var fjärde ung hbtq-person, 23 procent, uppger att de någon gång från avstått en fritidsaktivitet av denna anledning. Det innebär att andelen är nästan dubbelt så stor än bland andra unga där 12 procent uppger att de avstått. Andelen är något större bland tjejer än bland killar, 15 jämfört med 12 procent. Det finns däremot ingen skillnad mellan unga som är födda i Sverige eller utomlands.

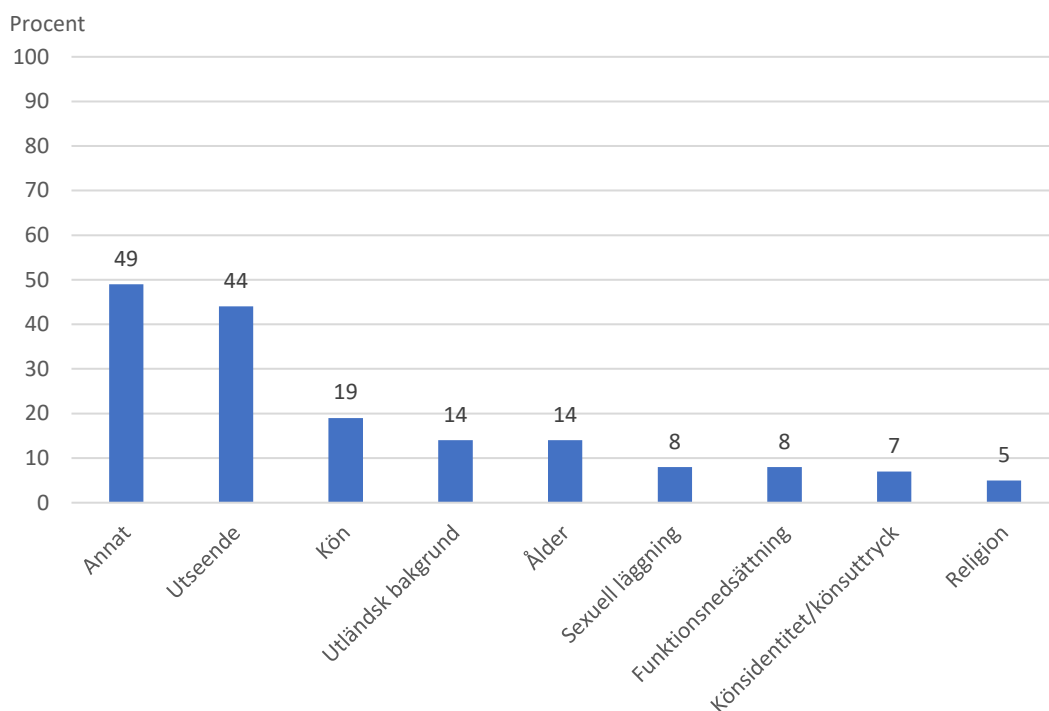
6.6 Utseende är en vanlig orsak bakom rädsla att bli dåligt bemött

De unga som svarar att de avstått från en fritidsaktivitet av rädsla för att bli dåligt bemötta får även ange orsaken till den rädslan. Frågan i enkäten har nio olika svarsalternativ och sju av dem är baserade på de diskrimineringsgrunder som finns enligt diskrimineringslagen²⁴. De övriga två är utseende och annat.

Nästan hälften av de unga som någon gång avstått från en fritidsaktivitet svarar att orsaken till rädslan är en annan än diskrimineringsgrunderna eller utseende. Den näst vanligaste orsaken till att unga är rädda för att bli dåligt behandlade är på grund av utseende, vilket 44 procent uppger. En möjlig förklaring till den höga andelen är att utseende är ett svarsalternativ som kan förekomma i kombination med flera andra svar så som könsuttryck, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund, ålder och kön. I enkäten är det möjligt att ange flera olika svarsalternativ. Var femte ung, 19 procent, uppger att de är rädda att bli dåligt bemötta på grund av sitt kön, och 14 procent är rädda på grund av utländsk bakgrund eller ålder.

MUCF har i tidigare studier gjort fokusgruppsintervjuer med unga som visat att unga upplever att det är väldigt vanligt med kränkningar både i skolan och i andra offentliga miljöer. Intervjuerna ger intryck av att det alltid finns något som de unga kan bli kränkta eller mobbade för så fort de bryter mot normerna för hur en ung person av deras kön ska vara och bete sig (MUCF 2018b).

²⁴ Frågan lyder ”Har du någon gång avstått från en fritidsaktivitet (t.ex. idrottsförening eller annan föreningsverksamhet) på grund av rädsla att bli dåligt behandlad? Om ja, av vilken orsak är du rädd för att bli dåligt bemött/behandlad?” Frågan är ställd på ett sådant sätt att det är möjligt att kryssa flera orsaker till rädslan att bli dåligt bemött. 319 personer har svarat på frågan.

Källa: MUCF:s nationella ungdomsenkät 2018.

FIGUR 6.3 Andelen av unga som avstått från fritidsaktiviteter på grund av rädsla att bli dåligt behandlade fördelade efter orsaker till rädsla, 16–25 år, 2018. Procent.

Att vara rädd för att bli dåligt bemött på grund av sitt utseende är vanligare bland tjejer. Bland tjejer uppger över hälften att de avstått från en fritidsaktivitet för att de varit rädda att bli dåligt behandlade på grund av sitt utseende. Motsvarande andel bland killar är tre av tio.

Det är betydligt vanligare bland unga hbtq-personer än andra unga att uppge att kön är en orsak till rädsla att bli dåligt behandlad, 35 procent jämfört med 12 procent.

6.7 Sammanfattande slutsatser om tillgång till fritid och hinder för fritidsaktiviteter

Sammanfattningsvis uppger de flesta unga som svarat på den nationella ungdomsenkäten att de har ganska eller mycket stora möjligheter att delta i olika typer av fritidsverksamheter om de skulle vilja. Men det finns grupper av unga som i större utsträckning än andra upplever hinder för sin fritid. Det finns också hinder för fritid som är vanliga för ungdomsgrupper i sin helhet, men som också påverkar vissa grupper av unga i större utsträckning än andra.

Brist på tid och ekonomiska hinder begränsar ungas fritid

Ungefär hälften bland unga upplever att de har lagom mycket fritid enligt MUCF:s attityd- och värderingsstudie. Att tid är en viktig förutsättning för ungas fritid syns tydligt då brist på tid är det vanligaste hindret bland unga för att delta i fritidsaktiviteter.

Nästan sju av tio unga har avstått från en fritidsaktivitet under det senaste året eftersom skola eller arbete har gjort att de inte har haft tid. Det är vanligare att tjejer och unga utrikes födda uppger brist på tid som ett hinder för fritid, i dessa två grupper uppger tre av fyra unga detta. Resultaten går i linje med tidigare studier hos MUCF som visat att det är vanligare bland tjejer än bland killar att uppleva för lite fritid i förhållande till vad de vill göra (MUCF 2019).

Vi vet dock att brist på tid inte alltid innebär att en är missnöjd med sin fritid. Bland unga som upplever att de har för lite fritid uppger sex av tio att de är nöjda med sin fritid (MUCF 2019). Andelen som är nöjda med sin fritid är lägre bland unga som svarat att de har för mycket fritid, där omkring hälften är nöjda. Det visar på vikten av att både ha unga som upplever att de har för lite fritid och unga som upplever att de har för mycket fritid i åtanke då insatser som rör ungas tillgång till fritid utformas (MUCF 2019).

Andra vanliga hinder för fritid är att aktiviteten kostar för mycket pengar, att det är svårt att ta sig till aktiviteten eller att aktiviteten upplevs som för svår. Samtliga tre hinder är vanligast bland unga utrikes födda och unga hbtq-personer, där nästan hälften av de unga upplevt dessa hinder det senaste året.

Unga hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning upplever oftare rädsla att bli dåligt bemötta som ett hinder för sin fritid

Att vara trygg på sin fritid är viktigt, och de allra flesta unga uppger att de känner sig trygga på de fritidsaktiviteter som de deltar i. Men det finns också unga som svarar att de avstått från att delta i fritidsaktiviteter av rädsla för att bli dåligt bemötta. Otrygghet är i detta fall en begränsning för att delta i och utöva fritidsaktiviteter.

MUCF har även tidigare funnit att vissa delar av ungdomsgruppen har avstått från att besöka en fritidsverksamhet på grund av rädsla för att bli dåligt bemött (MUCF 2014). Denna rapport visar att dessa skillnader fortfarande finns kvar. Andelen är särskilt stor bland unga med funktionsnedsättning där tre av tio unga har avstått från fritidsaktiviteter av rädsla att bli dåligt bemötta. Denna grupp av unga upplever även i större utsträckning än andra att de hindras av att aktiviteter inte är anpassade efter dem.

Unga med funktionsnedsättningar är en heterogen grupp. Lösningar för att tillgången till fritid ska förbättras måste därför vara anpassade efter individens behov. Myndigheten har tidigare lyft att tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning kan ha flera olika dimensioner (Ungdomsstyrelsen 2006, 2012). I tidigare rapporter lyfts fyra olika former av tillgänglighet.

- Fysisk tillgänglighet, vilket till exempel innebär att inomhus- och utomhusmiljöer måste vara tillgängliga så att det är möjligt att ta sig till dem, ta sig fram i dem och att kunna vistas i miljön länge.
- Kommunikativ tillgänglighet, vilket till exempel innebär att det ska finnas hjälpmedel som gör kommunikation mellan människor möjlig.

- Informativ tillgänglighet, vilket till exempel innebär att alla ska kunna ta del av information om det utbud som finns oavsett funktionsnedsättning.
- Psykosocial tillgänglighet, vilket handlar om attityder och bemötande.

Myndigheten för delaktighet (MFD) har ett regeringsuppdrag att kartlägga den enskildes tillgång till hjälpmedel för fritidsaktiviteter och kartlägga insatser på hur en aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning kan främjas lokalt och regionalt (regeringsbeslut S2019/01379/FST). De preliminära resultaten av kartläggningen bekräftar bilden av att unga med funktionsnedsättning möter hinder för en aktiv fritid. Av de mellan 16 till 25 år med funktionsnedsättning som besvarat MFD:s enkät anger en stor andel att de hindras från att göra det de vill på sin fritid på grund av kostnader som följer med aktiviteterna, att de inte har någon att göra aktiviteten tillsammans med samt att de möter stora utmaningar med transporter till och från aktiviteterna. Det finns också en tendens att de som bor på landsbygden är mer missnöjda med sin fritid än de som bor i större städer (Myndigheten för delaktighet 2019, 2019b).

Även unga hbtq-personer och unga tjejer avstår i större utsträckning än andra från att delta i fritidsaktiviteter på grund av rädsla för att bli dåligt bemötta. Bland unga hbtq-personer har var fjärde person avstått från att delta i fritidsaktiviteter av rädsla att bli dåligt bemötta. Unga hbtq-personer upplever även andra hinder i större utsträckning än andra unga, så som att aktiviteten har kostat för mycket pengar, att den inte varit anpassad för dem eller att det har varit svårt att ta sig till aktiviteten.

Sammantaget ger detta en bild av två grupper av unga som tydligt möter hinder i större utsträckning än andra när de vill ta del av fritidsaktiviteter. Att fritidsaktiviteter inte är tillgängliga för alla unga i samma utsträckning är allvarligt i sig. Men för unga med funktionsnedsättning och unga hbtq-personer har fritiden även potential att minska känslan av utanförskap som dessa grupper i större utsträckning har. Fritiden kan för dessa unga vara en viktig del i livet, inte bara för att den erbjuder roliga och utvecklande aktiviteter utan för att den också ger en känsla av trygghet och gemenskap.

MUCF har tidigare lyft behovet av trygga rum. Bland annat genom studier med fokusgruppsintervjuer där unga hbtq-personer beskriver att det är svårare för dem att hitta sammanhang där de känner att de passar in. Konsekvenserna av att vara utsatt kopplat till normer om kön och sexuell läggning kan vara tunga att hantera. Flera av dem beskriver många år av mobbning i skolan och begränsade möjligheter till aktiviteter på fritiden, bland annat av rädsla för att bli utsatt även där. När vardagen i skolan innebär att ständigt vara utsatt är det viktigt att ha något sammanhang där de passar in och kan få vänner (MUCF 2018b). Här kan fritidsaktiviteter ha en viktig roll att fylla.

Unga utrikes födda tar i större utsträckning del av kultur på fritiden än inrikes födda, trots att en större andel upplever hinder för sådana aktiviteter

Även unga utrikes födda är en grupp som i större utsträckning upplever att de möts av hinder för sin fritid. Utrikes födda unga upplever samtliga hinder för sin fritid i större utsträckning än unga inrikes födda. Till exempel uppger tre av fyra utrikes födda unga att de inte hinner med fritidsaktiviteter på grund av skola eller arbete. Hälften uppger att de

har avstått från en fritidsaktivitet på grund av att det har varit svårt att ta sig till aktiviteten, att aktiviteten har kostat för mycket pengar eller att den har varit för svår för dem.

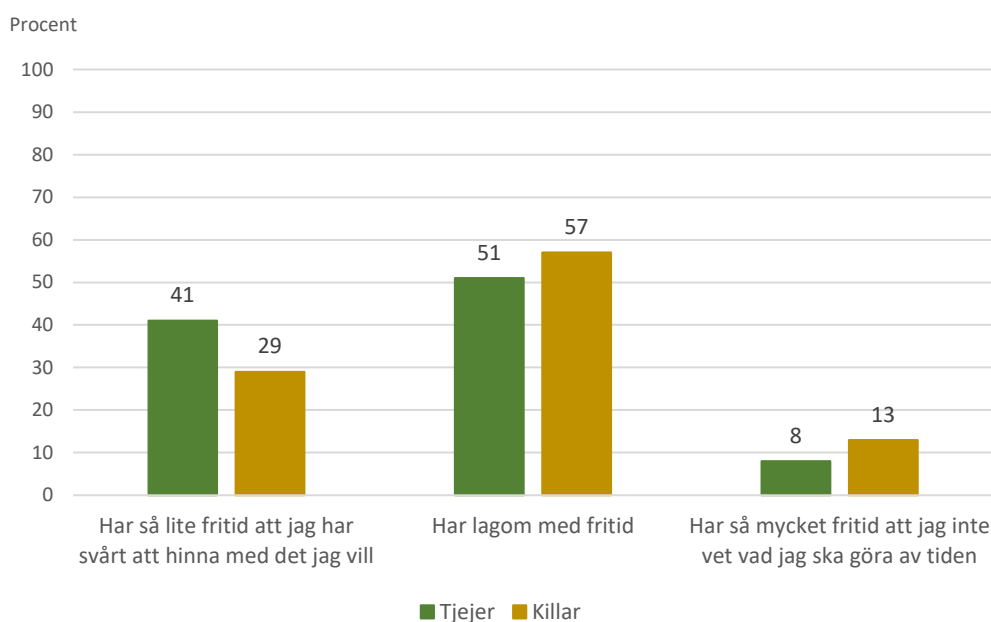
Unga utrikes födda uppger också i lägre utsträckning än inrikes födda unga att de har goda möjligheter att ta del av aktiviteter på fritiden. Det gäller samtliga aktiviteter som mäts i den nationella ungdomsenkäten. Skillnaden är särskilt tydlig när det gäller möjligheterna att delta i kulturaktiviteter. Där är andelen som upplever att de har goda möjligheter 66 procent bland utrikes födda, vilket kan jämföras med 81 procent bland inrikes födda unga. Det står i kontrast till den utveckling som beskrivits tidigare i rapporten och som visar att unga utrikes födda i större utsträckning ägnar sig åt kulturella aktiviteter på fritiden jämfört med inrikes födda. En stor andel bland utrikes födda killar uppger att de konsumerar kultur, medan en stor andel bland utrikes födda tjejer utövar kultur på fritiden.

7 Fritid och psykisk hälsa

I det här kapitlet beskriver vi ungas attityder till sin tillgång till fritid samt hur den upplevda tillgången varierar med ungas symptom på psykisk ohälsa. Vi undersöker också närmare hur ungas nöjdhet med sin fritid hör samman med hur de mår, samt om föreningsmedlemskap kan agera som en skyddande faktor mot symptom på psykisk ohälsa hos unga.

7.1 Tillgång till fritid upplevs olika utifrån kön och ålder

Ungefär hälften av alla unga tycker att de har lagom mycket fritid enligt MUCF:s senaste attityd- och värderingsstudie (MUCF 2019). Det är något vanligare att killar tycker att de har lagom mycket fritid än tjejer. En av tre unga tycker att de har för lite fritid och att de har svårt att hinna med det de vill göra. Den upplevelsen är vanligare bland tjejer, där var fjärde tjej upplever att deras fritid inte räcker till. Var tredje kille tycker i sin tur att de inte har tillräckligt med fritid.

Källa: MUCF:s attityd- och värderingsstudie 2018.

FIGUR 7.1 Andelen som uppger att de har för lite, lagom mycket, respektive för mycket fritid, efter kön, 16–29 år, 2018. Procent.

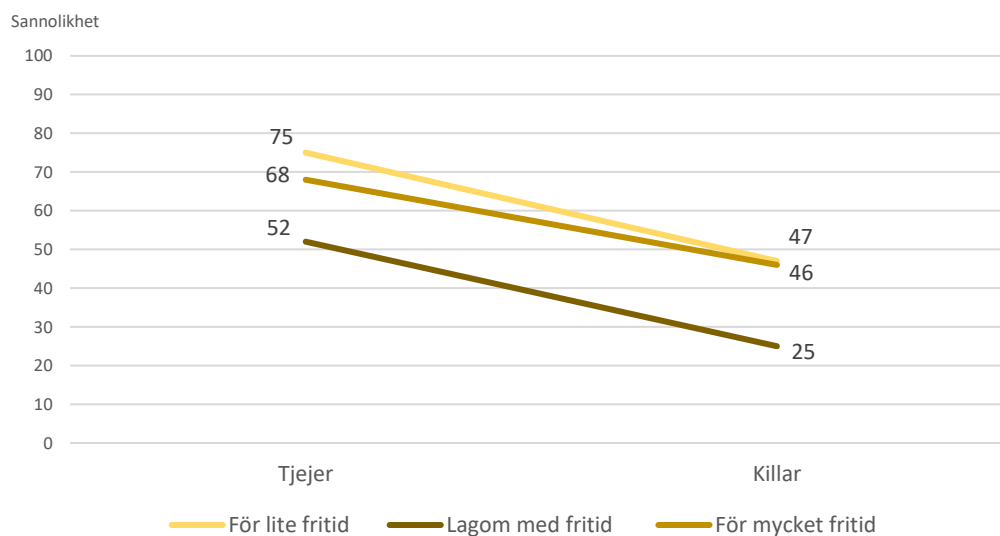
Det är vanligare att unga i de äldre åldersgrupperna upplever att de har för lite fritid. Bland unga i de yngre åldrarna 16–19 år är det 28 procent som uppger att de har för lite fritid. I åldern 20–24 år är andelen däremot högre, 35 procent. Bland de äldsta unga, 25–29 år, är det 41 procent som upplever att de har för lite fritid. På motsvarande sätt är

det därför också vanligare bland unga i åldern 16–19 år, än bland äldre unga, att uppge att de har så mycket fritid att de inte vet vad de ska göra av sin tid.

7.2 Unga med lagom med fritid har lägre risk att visa symptom på psykisk ohälsa

Ungas tillgång till fritid hänger tydligt samman med deras upplevelse av att vara stressade varje dag eller flera gånger i veckan. Figur 7.2 visar att det är större risk att tjejer som upplever att de har för lite fritid är stressade, jämfört med tjejer som tycker att de har lagom med fritid, 75 respektive 52 procent risk för stress. Även tjejer som uppger att de har för mycket fritid löper större risk att vara stressade jämfört med tjejer som upplever att de har lagom med fritid.

Killar har generellt en lägre benägenhet att vara stressade än tjejer (MUCF 2019). Men även för killar finns motsvarande mönster i förhållande till hur mycket fritid de upplever att de har, killar som har lagom mycket fritid har lägst risk att vara stressade. Samma resultat finns även för både tjejer och killar när tillgången till fritid undersöks i relation till andra symptom på psykisk ohälsa.²⁵

Källa: MUCF:s attityd- och värderingsstudie 2018.

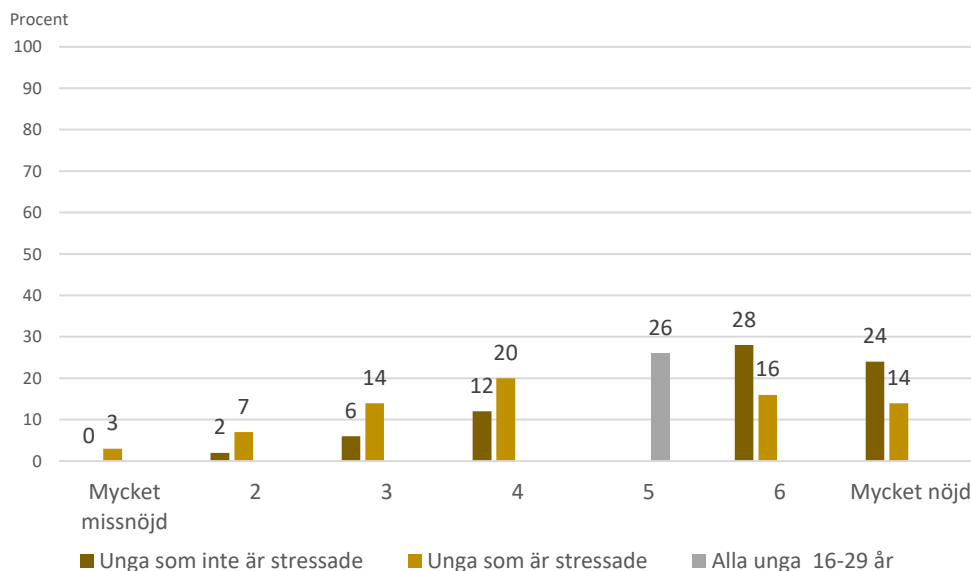
FIGUR 7.2 Sannolikheten för att vara stressad varje dag eller flera gånger i veckan, efter kön och tillgång till fritid, 16–29 år, 2018.

²⁵Andra symptom på psykisk ohälsa som avses är att varje dag eller flera gånger i veckan ange att en är trött under dagarna, har sovit dåligt på natten, har svårt att somna, har huvudvärk samt har ont i magen. Psykisk ohälsa används ofta som en övergripande term som täcker både psykiska besvär och psykisk sjukdom. Symptom på psykisk ohälsa kan påverka personens liv och funktionsförmåga, men är inte så omfattande att det går att sätta en diagnos på psykisk sjukdom. Oftast är de istället normala reaktioner för en individ som har en påfrestande livssituation (Folkhälsomyndigheten 2018). Av den anledningen används symptom på psykisk ohälsa i den här rapporten.

7.3 Det är vanligare att unga som inte har symptom på psykisk ohälsa är nöjda med sin fritid

Två av tre unga är nöjda med sin fritid²⁶. Det är något vanligare att killar är nöjda med sin fritid, jämfört med tjejer (MUCF 2019). Det är också vanligare att unga som inte är stressade anger att de är nöjda med sin fritid, jämfört med unga som är stressade varje dag eller flera gånger i veckan. Bland unga som inte är stressade uttrycker drygt 80 procent att de är nöjda med sin fritid. Bland unga som däremot är stressade är andelen som är nöjda med sin fritid betydligt lägre, 56 procent.

Resultaten följer samma mönster när det kommer till andra symptom på psykisk ohälsa än stress som mäts i attityd- och värderingsstudien. Det är vanligare att killar som inte har dessa symptom på psykisk ohälsa uttrycker att de är nöjda med sin fritid, än killar som har dessa symptom. Motsvarande skillnad finns även bland tjejer där en större andel tjejer utan symptom på psykisk ohälsa anger att de är nöjda med sin fritid, än tjejer med symptom på psykisk ohälsa.

Källa: MUCF:s attityd- och värderingsstudie 2018.

Kommentar: I svarsalternativet 5 finns det ingen statistiskt signifikant skillnad mellan könen. Därför visas endast hela gruppen unga för detta svarsalternativ.

FIGUR 7.3 Ungas nöjdhet över sin fritid och om de är stressade varje dag eller flera gånger i veckan, 16–29 år, 2018. Procent.

²⁶ I attityd- och värderingsstudien mäts hur nöjd en är med sin fritid på en sjugradig skala, där de övre tre svarsalternativen tolkas som att en är nöjd med sin fritid.

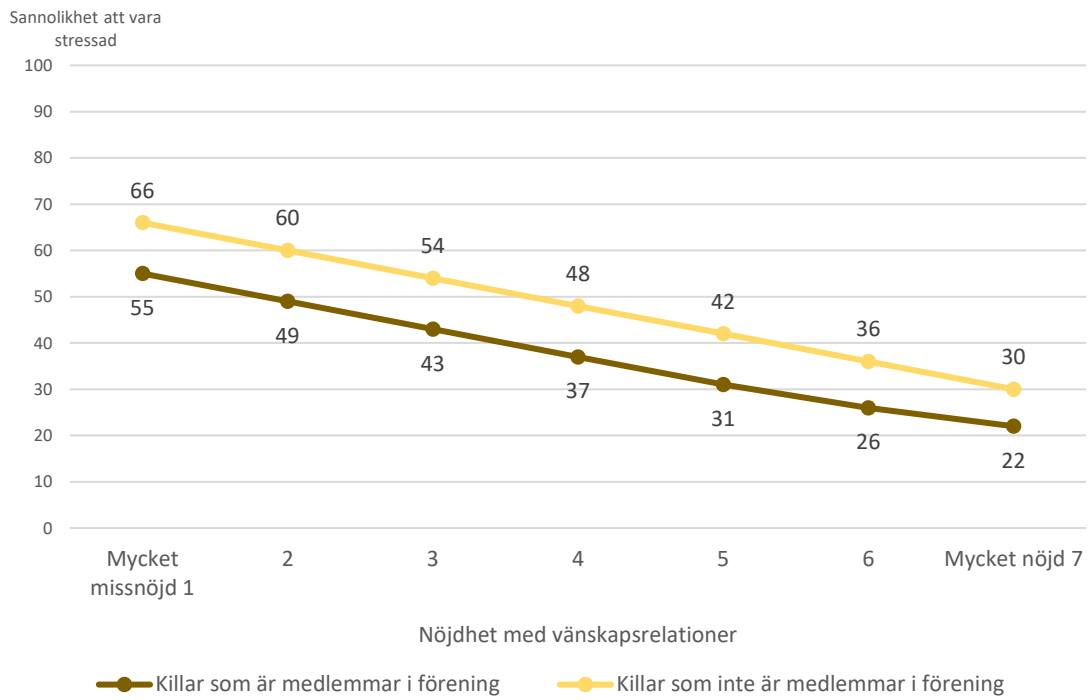
7.4 Medlemskap i föreningar och bra vänskapsrelationer innebär mindre risk att vara stressad bland killar

Det är mindre vanligt att killar som är medlemmar i en förening är stressade, än killar som inte är föreningsmedlemmar. Drygt tre av tio killar som är medlemmar i en förening uppger att de är stressade. Den siffran ska jämföras med fyra av tio killar som anger att de är stressade, men som inte är medlemmar i en förening på fritiden. Bland tjejer finns däremot inte motsvarande skillnader i andelen som är stressade utifrån om de är föreningsmedlemmar eller inte.

I det inledande kapitlet om ungas fritidsaktiviteter framgår det att åtta av tio unga umgås med kompisar varje vecka. Det är den näst vanligaste fritidsaktiviteten som unga ägnar sig åt. Unga uppger själva att ett sätt att träffa vänner och känna gemenskap är genom att vara aktiva i föreningslivet (MUCF 2018b). Killar som är nöjda med sina relationer till kompisar löper lägre risk för att vara stressade. För de killar som är medlemmar i en förening minskar risken att vara stressad ytterligare, oavsett hur nöjda de är med sina vänskapsrelationer. Det är 30 procents risk att en kille som är nöjd med sina vänskapsrelationer, men som *inte* är medlem i en förening, är stressad. Det är en högre risk jämfört med en kille som är nöjd med sina vänskapsrelationer, men som även är föreningsmedlem. Den killen löper istället 22 procents risk för att vara stressad.

Bland killar som är missnöjda med sina vänskapsrelationer är risken att vara stressad större, oavsett om de är föreningsmedlemmar eller ej, jämfört med killar som är nöjda med sina vänskapsrelationer. Men även killar som är missnöjda med sin relation till kompisar löper mindre risk att vara stressade om de är föreningsmedlemmar (55 procents sannolikhet) än om de inte är föreningsmedlemmar (66 procents sannolikhet).

Det innebär att föreningsmedlemskap och bra vänskapsrelationer kan vara skyddande faktorer som minskar killars risk att uppleva stress. Sambandet mellan föreningsmedlemskap, vänskapsrelationer och stress återfinns däremot inte bland tjejer. Det finns inte heller något samband mellan dessa faktorer när det kommer till andra symptom på psykisk ohälsa bland killar.

Källa: MUCF:s attityd- och värderingsstudie 2018.

FIGUR 7.4 Sannolikheten att killar är stressade och om de är föreningsmedlemmar samt är nöjda med sina vänskapsrelationer, 16–29 år, 2018.

7.5 Sammanfattande slutsatser gällande ungas fritid och hälsa

Resultaten från MUCF:s attityd- och värderingsstudie visar att ungefär hälften av alla unga tycker att de har lagom med fritid, medan den övriga hälften upplever att de antingen har för lite eller för mycket fritid. Unga som upplever att de har lagom med fritid har lägre risk att ha symptom på psykisk ohälsa än unga som tycker att de har för lite eller för mycket fritid.

Ungas möjlighet till en meningsfull fritid har lyfts fram av myndigheten som en faktor som har betydelse för ungas hälsotillstånd (MUCF 2007; MUCF 2014; MUCF 2015). Fritiden har huvudsakligen bedömts vara positiv ur ett hälsoperspektiv, men fritiden kan samtidigt vara en negativ faktor för ungas hälsa när fritiden i sig blir en stressfaktor (SOU 2006:77).

MUCF:s rapport Fokus 14 konstaterar att unga som är inaktiva på sin fritid har en lägre självskattad hälsa än unga som är aktiva på fritiden. Riksidrottsförbundet lyfter fram att unga som är alltför aktiva i sitt idrottsutövande i sin tur riskerar att drabbas av exempelvis ångest, oro, utmattning och depressioner på grund av stress och prestationskrav (CIF 2017b). Båda dessa studier bekräftar resultatet att lagom med fritid hänger samman med psykosociala hälsofördelar, medan för lite eller för mycket fritid istället ökar risken för symptom på psykisk ohälsa. Att det är vanligare att tjejer upplever att de har för lite fritid än killar, har MUCF i tidigare rapporter relaterat till unga tjejers psykiska ohälsa. Unga tjejers höga prestationskrav på sig själva i exempelvis skolan, antas leda till att de bortprioriterar fritidsaktiviteter (MUCF 2015).

Föreningsmedlemskap skyddar till viss del mot stress bland killar

Forskning har visat att föreningsmedlemskap är viktigt för människors psykosociala hälsa och till exempel kan minska symptom på depression hos vuxna (Mirowsky & Ross 2017; Rietschlin 1998). Man har också funnit att ungas aktivitet i idrottsföreningar motverkar depressioner (Johnson och Taliaferro 2011; Eime, Young, Harvey, Charity & Payne 2013; CIF 2017b). I MUCF:s intervjuer med unga upplever även unga som är engagerade i föreningsaktiviteter att deras starkaste känslor av tillhörighet och gemenskap finns just i gruppen av vänner som är aktiva i samma föreningsaktivitet (MUCF 2018b).

Dessa resultat ligger delvis i linje med det här kapitlet. Resultaten från MUCF:s attityd- och värderingsstudie visar att det är mindre vanligt att killar som är medlemmar i en förening är stressade, än killar som inte är föreningsmedlemmar. Det är inte möjligt att avgöra om det är föreningsmedlemskapet i sig som har betydelse för stressnivån eller om resultatet istället beror på att föreningsaktiva killar var mindre stressade redan innan de blev medlemmar. Däremot har föreningsmedlemskapet en viss skyddande faktor mot stress bland killar. Den slutsatsen är också sammankopplad med det faktum att killar som är medlemmar i en förening även har en lägre risk att vara stressade, oavsett hur nöjda de är med sina vänskapsrelationer. Samtidigt visar kapitlet om unga inom föreningsverksamhet och öppen fritidsverksamhet att andelen killar som är

medlemmar i föreningar minskar kraftigare än bland tjejer, vilket utgör grund för oro kring hur den utvecklingen kan påverka ungas psykiska ohälsa i framtiden.

Tjejer har en annan syn på föreningsmedlemskap i relation till fritid

Sambandet mellan föreningsmedlemskap och minskad risk för stress, återfinns däremot inte hos tjejer. Det skapar fortsatta frågetecken kring tjejers fritid i relation till deras symptom på psykisk ohälsa. MUCF har tidigare kommit fram till att tjejer inte gör samma självklara koppling mellan sitt föreningsengagemang och sin fritid, som killar. Tjejer tenderar att tycka att deras fritid börjar efter att de varit på sina föreningsaktiviteter, det är först då de är lediga ”på riktigt” (MUCF 1998).

Utifrån ungas egna röster om vad de definierar som fritid kan föreningsmedlemskapet således ha olika innebörd för unga tjejer och killar. Det kan vara en förklaring till varför det är en större andel tjejer som uppger att de har för lite fritid som löper större risk att ha symptom på psykisk ohälsa, jämfört med tjejer som har lagom med fritid. Om tjejer inte ser sitt föreningsengagemang som en naturlig del av sin fritid i likhet med killar, kan ett alltför högentensivt föreningsengagemang bland tjejer istället förknippas med ytterligare stress och prestationskrav (MUCF 2015; CIF 2017b). Det skulle också förklara den uteblivna skyddande faktorn gentemot stress för tjejer, som i viss utsträckning finns bland killar när det kommer till föreningsmedlemskap. Av den anledningen är det fortsatt viktigt att undersöka hur unga tjejer och killar uppfattar fritid, föreningsmedlemskap och psykisk hälsa i relation till varandra.

8 Avslutande diskussion

Mot bakgrund av resultaten i rapporten ser MUCF ett antal områden där det finns behov av insatser för att stärka ungas möjligheter till en meningsfull fritid. I detta kapitel presenteras förslag och bedömningar som berör dessa.

Ungas fritid kan inbegripa en mängd olika aktiviteter och innehåller ett stort mått av egen frihet att ägna sig åt det en själv vill. Det gör att variationen i vad unga väljer att ägna sin fria tid åt är stor. Problem kopplade till ungas fritid uppstår när unga upplever att deras fritid begränsas till en sådan grad att den upplevs som mindre meningsfull. När hinder gör att fritiden inte kan fylla en funktion i ungas liv i form av till exempel nöje och avkoppling, möjlighet att lära sig nya saker, att uttrycka sin personlighet eller umgås med andra. Tillgången till fritid har även samband med ungas psykiska hälsa. Unga med lagom med fritid har lägre risk att visa symptom på psykisk ohälsa, och föreningsmedlemskap skyddar till viss del mot stress bland killar.

Sammanfattningsvis uppger de flesta unga som svarat på den nationella ungdomsenkäten att de har ganska eller mycket stora möjligheter att delta i olika typer av fritidsverksamheter om de skulle vilja. Men det finns grupper av unga som i större utsträckning än andra upplever hinder för sin fritid. Andelen som uppger att de har goda möjligheter att delta i fritidsaktiviteter är lägre bland unga som är födda i andra länder än Sverige, bland unga med funktionsnedsättning och unga hbtq-personer. Andra studier som gjorts av MUCF med utgångspunkt i samma enkät visar att även unga i utsatta områden och glesbygd upplever att möjligheterna till en meningsfull fritid är mindre än bland unga som bor i andra områden (MUCF 2018b).

Det finns också grupper av unga som i större utsträckning än andra avstår från fritidsaktiviteter av olika anledningar, så som unga som är födda i andra länder än Sverige, unga hbtq-personer och unga tjejer. Orsakerna till att en avstår från fritidsaktiviteter är relativt lika mellan dessa unga. De vanligaste hindren för ungas fritid för samtliga är att skola och arbete gör att det inte finns tid, att aktiviteterna kostar för mycket pengar, att det är svårt att ta sig till aktiviteterna eller att aktiviteterna upplevs vara för svåra. Unga med funktionsnedsättning upplever i större utsträckning än andra att de hindras för att aktiviteten inte är anpassad eller tillgänglig för dem.

Det finns även unga som avstår från fritidsaktiviteter för att de är rädda att bli dåligt bemötta av andra. Av de tillfrågade unga svarar 14 procent att det har hindrat dem från att delta i en fritidsaktivitet. Andelen som uppger att de hindras av denna anledning är särskilt stor bland unga med funktionsnedsättning. Tre av tio unga med funktionsnedsättning hindras från att ta del av en fritidsaktivitet för att de är rädda att bli dåligt bemötta. Samma rädsla innebär även ett hinder för en stor grupp unga hbtq-personer, nästan var fjärde ung hbtq-person har hindrats av denna anledning.

I denna rapport har vi även tittat på i vilken utsträckning unga tar del av olika typer av aktiviteter på sin fritid, hur det skiljer sig mellan olika grupper av unga samt hur

utvecklingen ser ut över tid. Ungas fritid kan och bör innefatta en stor bredd i tillgängliga fritidsaktiviteter och därför ska det också finnas utrymme för stor variation i vad unga väljer att ägna sin tid åt. Det är naturligt att det finns skillnader i vilka aktiviteter unga tar del av. Men det är viktigt att fråga sig hur stor variation mellan olika grupper av ungas fritidsaktiviteter som är rimlig, utan att misstänka att variationen beror på att möjligheterna att ta del av aktiviteterna skiljer sig mellan olika grupper av unga.

Utifrån resultaten av den nationella ungdomsenkäten går det att konstatera att det inom en del fritidsaktiviteter finns grupper av unga som tar del av dem i mindre utsträckning. Exempelvis är det en mindre andel unga tjejer med utländsk bakgrund som uppger att de ägnar sig åt idrott på sin fritid. Det är också en mindre andel killar som utövar kulturaktiviteter, så som de mäts i den nationella ungdomsenkäten. Det är utöver detta en större andel unga utrikes födda som uppger att de besöker bibliotek och öppen fritidsverksamhet jämfört med inrikes födda.

Slutligen går det att konstatera att en del av de aktiviteter som följs upp inom ramen för den här studien har minskat över tid bland unga generellt, så som att läsa böcker och att vara medlem i en förening.

Mot bakgrund av de här resultaten anser MUCF att följande punkter är särskilt viktiga att arbeta vidare med för att förbättra ungas möjligheter till en meningsfull fritid.

8.1 MUCF:s förslag och bedömningar

8.1.1 Friskfaktorer på fritiden för ungas psykiska hälsa

Det är tydligt att en balanserad fritid samverkar med ett bättre psykiskt hälsotillstånd hos unga. Unga som upplever att de har lagom mycket fritid har lägre risk att visa symptom på psykisk ohälsa. Det är också vanligare att unga som inte har symptom på psykisk ohälsa är nöjda med sin fritid. Medlemskap i föreningar och bra vänskapsrelationer innebär också mindre risk att vara stressad bland killar. Den skyddande effekt som föreningsmedlemskapet har för killar syns däremot inte bland tjejer i det material som analyserats. Samtidigt minskar andelen unga som är medlemmar i minst en förening över tid.

Myndigheten har tidigare konstaterat att tjejer är en särskild riskgrupp för psykisk ohälsa och att skillnaderna i ohälsa mellan könen ökar över tid. Därför är det ytterst angeläget att öka kunskapen om hur unga, framförallt tjejer, själva upplever att deras fritid bidrar till deras mående.

Regeringens nationella samordnare för utveckling och samordning av insatser inom området psykisk hälsa konstaterar i SOU 2018:90 att psykisk ohälsa är en av våra största samhällsutmaningar. Samordnaren konstaterar också att den psykiska ohälsan ökar bland barn och unga i Sverige på ett sätt som den inte gör i de nordiska grannländerna.

Idag uppskattas att drygt 18 000 barn och unga i Sverige inte går till skolan på grund av psykisk ohälsa.

Det är svårt att bedöma de kostnader som följer av att allt fler unga har symptom på psykisk ohälsa, både för samhället just nu, samhället i framtiden och för den enskilda individen. Men genom att identifiera metoder som hjälper unga att få en balanserad och meningsfull fritid skulle ett steg tas för att motverka den oroväckande utvecklingen vad gäller ungas psykiska ohälsa.

Fritiden är en viktig del av ungas liv som har potential att balansera svårigheter så som utmaningar i levnadsvillkor eller upplevda krav från till exempel skola eller arbetsliv. Det är också på fritiden som unga har möjlighet att ägna tid åt aktiviteter så som motion eller sociala relationer som kan påverka den psykiska hälsan positivt. Myndigheten bedömer att det saknas kunskap om ungas egna upplevelser av vad fritid innebär och vad unga gör på sin fritid som får dem att må bra. Det är intressant att kartlägga metoder som unga använder sig av för att få en mer balanserad fritid när de har antingen för mycket eller för lite fritid. För mycket eller för lite fritid är sammankopplat med upplevda symptom på psykisk ohälsa i form av stress.

Det finns också ett behov av att undersöka varför allt fler unga slutar att engagera sig i föreningslivet och om den utvecklingen hör samman med att unga idag är mer stressade och därför väljer bort föreningsengagemang på sin fritid.

Myndigheten föreslår att det görs en utredning om friskfaktorer på fritiden och att MUCF genomför den. Myndigheten ska verka för att ungdomar har goda levnadsvillkor och en god psykisk hälsa är en del av detta mål. MUCF har även i uppdrag att verka för att unga har meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter. Inom sitt uppdrag har myndigheten ett tvärsektoriellt perspektiv vilket underlättar ett brett angreppssätt gällande ungas fritid, kunskaper om villkoren för det civila samhället samt lång erfarenhet av att ta fram och lyfta ungas egna röster.

Myndigheten kommer under 2020 att arbeta med att ta fram kunskap om ungas psykiska hälsa inom ramen för den ordinarie verksamheten. Arbetet med ungas psykiska hälsa är viktigt, men det är också brett och inkluderar många olika områden av ungas liv. Fritiden är en viktig del av livet som påverkar ungas psykiska hälsa. För närvarande planerar myndigheten att utreda ungas psykiska hälsa kopplat till andra områden. För att även prioritera och utreda friskfaktorer för ungas psykiska hälsa på fritiden behöver myndigheten få ett särskilt uppdrag och medel.

Myndigheten föreslår att

regeringen ger MUCF i uppdrag, samt avsätter medel för, att undersöka ungas egna upplevelser av en meningsfull fritid och friskfaktorer på fritiden kopplade till deras psykiska hälsa. Det bör även ingå att lyfta goda exempel på metoder som unga använder sig av för att få en mer balanserad fritid.

Den föreslagna utredningen kopplar an till området förebyggande och främjande insatser inom regeringens strategi inom området psykisk hälsa 2016–2020. Där tydliggörs bland annat att det finns ett stort behov av att synliggöra risk- och friskfaktorer när det gäller psykisk hälsa, och för detta krävs ett gemensamt ansvarstagande från hela samhället.

Utredningen blir även viktig mot bakgrund av flera artiklar inom barnkonventionen så som artikel 24 – barn har rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt till rehabilitering och artikel 31 – barn har rätt till lek, vila och fritid. Den har även kopplingar till mål 3.4 inom Agenda 2030, att genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar med en tredjedel samt främja psykisk hälsa och välbefinnande.

8.1.2 Ekonomiska möjligheter för fler unga att ha en meningsfull fritid

MUCF:s nationella ungdomsenkät visar att ekonomi är ett av de hinder som en stor andel unga generellt upplever för att delta i fritidsaktiviteter. Fyra av tio unga har avstått från att delta i fritidsaktiviteter under det senaste året på grund av att aktiviteten har kostat för mycket. Det gör ekonomi till det näst vanligaste hindret för ungas fritid bland de som myndigheten följer upp.

Kostnaderna för fritidsaktiviteter ser olika ut. Olika typer av fritidsaktiviteter för med sig olika stora kostnader. Kostnaderna för samma typ av fritidsaktiviteter varierar även över landet. Det finns till exempel skillnader i kostnader för idrottsaktiviteter, och kostnaderna för flera idrottsaktiviteter har stigit de senaste åren (Centrum för idrottsforskning, 2015). Det finns också skillnader i deltagaravgifter för musik- och kulturskolor runtom i landet. Det pågår även en omvandling i samhället där allt fler områden, däribland även fritidsaktiviteter, kommersialiseras. Aktiviteter som tidigare främst erbjöds inom ramen för olika sorters föreningsaktiviteter erbjuds i allt större utsträckning av privata företag vilket för med sig kostnader för den enskilda individen (Wijkström 2012).

Unga är en heterogen grupp och en del unga är mer utsatta än andra när det gäller de ekonomiska förutsättningarna för en meningsfull fritid. Unga som växer upp och bor i socioekonomiskt utsatta områden är exempel på en grupp som vi vet har sämre förutsättningar för att delta i fritidsaktiviteter. Resultaten från myndighetens nationella ungdomsenkät visar att andelen unga som uppger att de har goda möjligheter att delta i fritidsaktiviteter är lägre i utsatta områden (MUCF 2018b). Ekonomisk utsatthet utgör ett påtagligt hinder för många barn och unga att delta i fritidsaktiviteter. Barn och unga i ekonomiskt utsatta hushåll deltar i lägre grad i organiserade fritidsaktiviteter. Enligt SCB:s statistik för 2017 bodde 18 procent av hemmaboende barn och unga i åldrar upp till 21 år i familjer med låg ekonomisk standard²⁷. Bland unga som är 20–24 år och som bor i egna hushåll var andelen som har låg ekonomisk standard 5 procent år 2017. Det visar statistik från SCB som myndigheten samlar in inom ramen för ungidag.se.

Det finns även flera andra grupper av unga där ekonomi och kostnader för fritidsaktiviteter kan utgöra hinder. Att bo längre ifrån större orter kan exempelvis innebära högre kostnader för fritidsaktiviteter i form av transporter till och från aktiviteter. Unga med funktionsnedsättningar är ett annat exempel där möjligheterna till en meningsfull fritid kan vara beroende av möjligheter att bekosta de hjälpmedel som behövs.

Myndigheten bedömer att det finns ekonomiska hinder som påverkar en stor andel av ungdomsgruppen på så sätt att deras möjligheter att ta del av meningsfulla fritidsaktiviteter minskar. Det finns därför ett behov av att undersöka möjligheterna för ett ekonomiskt stöd i någon form som kan användas till fritidsaktiviteter. För vissa grupper av unga är detta hinder mer aktuellt än för andra. Det är därför positivt om de grupper av unga som är särskilt utsatta kan prioriteras för ett sådant stöd.

I Norge är en av huvudprioriteringarna för regeringen i statsbudgeten för 2020 att fler barn ska delta i fritidsaktiviteter. Därför sätter regeringen av 60 miljoner norska kronor till ett försök med fritidskort som ska täcka avgifter till organiserade fritidsaktiviteter för barn i åldrarna 6–18 år. Målet är att fler barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter, särskilt barn som växer upp i familjer med låg inkomst (Prop. 1 S, 2020). Även på Island finns sedan tidigare så kallade fritidskort för att ge fler barn och unga möjlighet att delta i fritidsaktiviteter och föreningsliv (Reykjavik 2020).

Myndigheten föreslår att

regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att studera hur ett ekonomiskt stöd kan utformas för att säkra alla ungas rätt till meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter.

²⁷ Hushåll där inkomsten är 0–60 procent av medianinkomsten.

Den föreslagna utredningen är viktig mot bakgrund av målet för ungdomspolitiken, att alla unga ska kunna ha en utvecklande och meningsfull fritid. Den har även kopplingar till artikel 31 inom barnkonventionen som säger att alla barn har rätt till fritid, lek och vila.

Förslaget kopplar också an till mål 10 i Agenda 2030 – att minska ojämlikheten inom och mellan länder, särskilt med koppling till delmålen 10.2 – att verka för att alla människor oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

8.1.3 Kunskapslyft riktat mot öppen fritidsverksamhet

Andelen som besöker öppen fritidsverksamhet i åldrarna 16–25 år är liten jämfört med andelen unga som tar del av flera andra typer av fritidsaktiviteter²⁸. Den öppna fritidsverksamheten är trots det viktig, bland annat eftersom den är tillgänglig för grupper av unga som har svårare att ta del av andra typer av aktiviteter. Fritidsgårdarna är en viktig arena i det lokala samhället som fångar upp grupper av unga som inte finns representerade i föreningslivet i samma utsträckning som andra grupper (SOU 2016:5). Verksamheten spelar även en större roll för unga som bor i områden med lägre status (MUCF 2014).

Även på en europeisk nivå framhålls fritidsverksamhet som viktig. Projektet Europe Goes Local har tagit fram europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet. Det betonar att verksamheten ska vara aktivt inkluderande och erbjuda lika möjligheter till alla unga. Verksamheten ska stimulera och stödja unga människor att mötas över alla sorters barriärer och gränser i syfte att umgås, utbyta erfarenheter och idéer. Den ska även främja kritiskt tänkande och kreativitet såväl som mänskliga rättigheter, demokratiska värden och aktivt medborgarskap (Europe Goes Local 2020).

Fritidsaktiviteter har generellt en möjlighet att vara kompensatoriska för unga som av olika anledningar möter utmaningar inom andra delar av livet. De kan även ge unga förutsättningar till en positiv identitetsutveckling under en annars sårbar tid. Den öppna fritidsverksamheten kan bidra till en gruppgemenskap som är lugn, stabil och bekräftande. Det kan i sig bidra till trygghet och har betydelse för känslan av tillit till den egna förmågan och att skapa en känsla av sammanhang.

Men för att unga ska välja att delta i den öppna fritidsverksamheten är det nödvändigt att unga känner sig trygga inom verksamheten. Tidigare studier där MUCF har intervjuat fokusgrupper om sin tillgång till fritid har visat att då det upplevs som att mötesplatser tagits över av vissa grupper av unga hindrar det andra från att komma dit (MUCF 2018b). Resultaten av 2018 års nationella ungdomsenkät visar att unga hbtq-personer och unga

²⁸ De öppna fritidsverksamheterna är ofta riktade mot unga som går på högstadiet och därmed är yngre än 16 år.

med en funktionsnedsättning är grupper som oftare avstår från fritidsaktiviteter av rädsla att bli dåligt behandlade. För att fler unga ska känna sig trygga och vilja delta i öppen fritidsverksamhet arbetar MUCF med att sprida kunskap om hur den öppna fritidsverksamheten kan arbeta för att välkomna alla unga. Bland annat genom stödmaterialet *Öppna fritidsverksamheten* som ger fritidsledare och chefer inom öppen fritidsverksamhet kunskaper om normer, hbtq och inkludering.

År 2018 genomförde MUCF två nationella enkätundersökningar bland chefer inom öppen fritidsverksamhet och fritidsledare (MUCF 2018c). Myndigheten bedömer utifrån kartläggningen att det finns ett brett behov av kompetenshöjning, som rör flera olika kunskapsområden. De områden där fritidsledare har uppgett att behoven är som störst är kunskap om inkluderande arbetsätt för unga hbtq-personer, unga nyanlända, unga med funktionsvariationer, normkritiska arbetsätt och metoder för samverkan med barn och unga. Cheferna för verksamheten har lämnat liknande svar och uppgett att behoven av kunskap är som störst inom områdena inkluderande arbetsätt för unga med funktionsvariationer, unga hbtq-personer, barnrätts- och ungdomsperspektiv, metoder för samverkan kring barn och unga samt våldsförebyggande arbete. En stor majoritet bland både chefer och fritidsledare anser att fortbildning av befintlig personal är det sätt som bäst tillgodoser utvecklingsbehoven.

Flera av de kompetensutvecklingsbehov som en stor del av de som svarat har angett som viktiga knyter an till en ambition att göra verksamheterna mer tillgängliga för bredare grupper av deltagare. Ett kunskapslyft skulle rusta verksamheterna på ett sätt som gör det möjligt för dem att nå fler och bredare grupper av unga.

Myndigheten föreslår att

MUCF får i uppdrag att genom en kompetensutvecklingsinsats för fritidsledare i öppen fritidsverksamhet främja utvecklingen av kunskap inom områdena demokrati och delaktighet samt inkluderande och normkritiska arbetsätt utifrån de behov som verksamheterna har.

Myndigheten ska i uppdraget samverka med folkbildningens aktörer och andra bildningsaktörer i sektorn samt kommuner och regioner. Syftet är att stärka fritidsledares kunskap om demokrati och delaktighet, samt om inkluderande och normkritiska arbetsätt. Detta för att de i sin yrkesroll kan främja unga till demokratiskt medborgarskap samt arbeta för att göra verksamheten öppen för bredare grupper av unga.

Alla unga ska kunna ha en utvecklande och meningsfull fritid, vilket är en del av regeringens mål för ungdomspolitiken. En kompetensutvecklingsinsats kan bidra till målet genom att öka tillgängligheten till fritidsaktiviteter för fler unga. Förslaget har

även kopplingar till artikel 31 inom barnkonventionen som säger att alla barn har rätt till fritid, lek och vila.

Förslaget ligger i linje med europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet som tagits fram som en del i att förverkliga EU:s ungdomsstrategi. Dessa konstaterar att verksamheten ska vara aktivt inkluderande och erbjuda lika möjligheter till alla unga.

8.1.4 Främja aktiviteter i offentliga aktörers lokaler

Svårigheter att ta sig till fritidsaktiviteter är ett av de hinder som en relativt stor andel unga uppger. 38 procent har avstått från fritidsaktiviteter av denna anledning under det senaste året. Ett möjligt sätt att minska andelen unga som hindras av svårigheter att ta sig till och från fritidsaktiviteter kan vara att öka tillgången till aktiviteter på platser där många unga redan befinner sig eller som finns i deras närhet.

Samtidigt pekar myndighetens tidigare rapporter på att det finns en brist på mötesplatser för det civila samhället och ett önskemål att nyttja offentliga lokaler till verksamheten. MUCF:s kartläggning av den öppna fritidsverksamheten visar till exempel att det finns en generell brist på trygga och inkluderande mötesplatser för flera olika grupper av unga (MUCF 2016). Från föreningslivet finns önskemål om möjligheter att nyttja offentliga lokaler för sin verksamhet på kvällar och helger (MUCF 2016, SOU 2016:13).

Genom att främja möjligheterna för unga att mötas i till exempel skolans lokaler efter skoltid sänks trösklar för att delta i fritidsaktiviteter. Ett utökande av fritidsverksamheten i skollokaler skulle kunna bidra till större möjligheter för unga som hindras att ta del av fritidsverksamheter, i de fall de hindras av att de har svårt att ta sig till aktiviteterna. Vad gäller skollokaler har exempelvis Stockholms stad gjort en utredning med ambition att göra fler skollokaler bokningsbara för föreningar under kvällar och helger²⁹. Detta som ett sätt att möta en brist på mötesplatser, särskilt i de stadsdelar där det inte finns bokningsbara skollokaler eller samlingslokaler. Rapporten ger inblick i en del av de utmaningar som kan finnas för en sådan lösning och lyfter flera av de frågor som behöver lösas för att det ska vara möjligt. Till exempel frågor som ansvarsfördelning, ökade kostnader, administration och likvärdighet för föreningarna som vill boka. De ekonomiska incitamenten för skolorna att hyra ut lokaler är i dagsläget små. Att hyra ut innebär ofta ökade kostnader, och man skriver att ekonomiska frågor måste lösas innan skollokaler i stor utsträckning blir bokningsbara (Stockholms stad 2017).

Det finns även andra offentligt ägda lokaler som skulle kunna hyras ut eller upplåtas till fritidsaktiviteter, så som idrottsanläggningar, föreläsningssalar, teatersalonger eller andra samlingslokaler. I dagsläget kan dock sådana lösningar vara svåra att genomföra

²⁹ Efter beslut i kommunfullmäktige 2006 ska utbildningsnämnden upplåta idrottslokaler till föreningslivet. I 2017 års budget fick kulturförvaltningen och utbildningsförvaltningen uppdraget att tillsammans med idrottsförvaltningen och SISAB öka föreningslivets tillgång till skollokaler utöver skolidrottssalar.

av flera anledningar. Enligt uppgift finns till exempel juridiska och försäkringsmässiga faktorer som enligt Sveriges kommuner och regioner (SKR) hindrar offentliga aktörer på lokal nivå från att upplåta sina lokaler åt föreningslivet (MUCF 2018b).

Att öka tillgången till tillgängliga offentliga lokaler kan öka utbudet av aktiviteter och minska hindren att ta sig till dem. Möjliga bieffekter hade kunnat bli att till exempel skolgårdar blir tryggare och utsätts för mindre skadegörelse. Verksamhet på andra tider än skoltider gör att människor rör sig i området. Det finns också offentliga lokaler i alla kommuner och en statlig utredning hade kunnat bidra till en mer jämlik tillgång i hela landet. Därför vore en statlig offentlig utredning i syfte att öka offentliga aktörers möjligheter att upplåta sina lokaler till föreningslivet värdefull. Ett utökat lokalutbud skulle kunna leda till ett växande föreningsliv (Stockholms stad 2017).

MUCF anser att det borde vara en statlig offentlig utredning därför att frågan är komplex och berör både frågor om styrning av skolor, ekonomiska styrsystem, demokrativillkor, ansvar (vid till exempel försäkringsfrågor) samt juridiska aspekter. Det är också av vikt att tillgången blir likvärdig över hela landet. En statlig offentlig utredning kan ta ett helhetsgrepp på alla dessa frågor och också skapa legitimitet för resurserna. MUCF ser fram emot att få bidra med expertkunskap inom ramen för en sådan utredning.

Myndigheten föreslår att

regeringen tillsätter en statlig offentlig utredning i syfte att öka offentliga aktörers möjligheter att upplåta sina lokaler till föreningslivet genom att utreda hinder samt föreslå förändringar i syfte att underlätta dessa.

Förslaget kopplar an till mål 10 i Agenda 2030 – att minska ojämlikheten inom och mellan länder. Särskilt med betoning på delmålet 10.2 – att verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet. Det civila samhället är en central part i genomförandet av Agenda 2030.

Förslaget blir ännu viktigare mot bakgrund av att barnkonventionen är lag och enligt artikel 15 har barn rätt att delta i föreningar och fredliga sammankomster. Även artikel 31 lagstadgar barnens rätt till lek, vila och fritid.

Förutom de globala målsättningarna är förslaget viktigt i relation till både målet för ungdomspolitiken när det gäller ungas inflytande och politiken för det civila samhället. Det civila samhället ska ha goda förutsättningar och är viktigt för att stärka demokratin.

8.1.5 Utred förutsättningar för stöd till fler former av organisering

Organisering och föreningsliv är en viktig del av ungas fritid. MUCF ser tecken på att föreningsaktiviteten bland unga har minskat under de senaste 20 åren när det gäller medlemskap och deltagande i olika typer av aktiviteter (MUCF 2014). I denna rapport redovisar vi uppgifter från nationella ungdomsenkäten där andelen unga i åldern 16–25 år som är medlemmar i minst en förening minskat från 69 procent 2007 till 60 procent 2018. Andelen som idrottar i en förening har minskat från 36 procent 2009 till 29 procent 2018.

Ungas organisering tar sig inte enbart uttryck som medlemskap i föreningar. Även om medlemskap i föreningar minskar vet vi att unga i stor utsträckning är intresserade av politik och samhällsfrågor. Enligt de indikatorer för ungas levnadsvillkor som finns tillgängliga på webbplatsen ungidag.se uppger sex av tio unga 2018 att de är ganska eller mycket intresserade av samhällsfrågor. Andelen har varit stabil över tid.

Det är viktigt att offentligt stöd når ut till unga och deras olika aktiviteter och engagemang. I det civila samhället ingår enligt propositionen bland annat ideella föreningar, stiftelser och registrerade trossamfund, men även nätverk, uppprop och andra aktörer (Prop. 2009/10:55). Nätverk, uppprop och andra aktörer kan idag inte ta del av statligt stöd riktade till civilsamhället, då många organisationer inte lever upp till de krav som ställs i de förordningar som styr bidragsgivningen.

Problematiken att stödja ett icke formellt organiserat civilt samhället har uppmärksammats av både unga själva och av kommunala företrädare. Myndighetens rapport Fokus 14, *Ungas fritid och organisering*, belyste bland mycket annat kommunernas syn på stödet till ungas föreningsliv och organisering. Tjänstepersoner som intervjuades efterfrågade modeller för mer flexibla stödformer till unga som vill aktivera sig, men som inte gör det i föreningsform (MUCF 2014).

Myndigheten har tidigare identifierat problemet och föreslagit att MUCF ska få i uppdrag och särskilda medel för att utreda hur nya former av ideellt engagemang påverkar det civila samhället och dess villkor (MUCF 2019c). I denna rapport vill vi betona förslaget som tidigare lämnats i myndighetens analys av regeringens ungdomspolitik, att det görs en statlig offentlig utredning som tittar på förutsättningar att ge stöd till andra former av organisering (MUCF 2019b).

Formen av organisering påverkar möjligheten till finansiering, vilket eventuellt även kan inverka på möjligheterna till inflytande. Stödet till det civila samhället styrs av flera förordningar till olika myndigheter. Mot bakgrund av att det är en övergripande fråga som berör det statliga bidragssystemet anser MUCF att det bör tillsättas en statlig utredning som utreder frågan.

Myndigheten föreslår att

regeringen tillsätter en statlig offentlig utredning med uppdrag att utreda villkor och förutsättningar för staten att ge stöd till andra former av organisering som enligt gällande regelverk inte kan beviljas medel.

Det civila samhället är en central part i genomförandet av Agenda 2030 och relevant för flera delmål. Därför är stöd till det civila samhället, där unga organiserar sig, viktigt. Möjligheter för unga att organisera sig är även en viktig förutsättning för att nå det ungdomspolitiska målet att alla unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen.

Barnkonventionen är lag och enligt artikel 13 har barn rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter med respekt för andra personers rättigheter vilket delvis sker inom det civila samhället. Artikel 15 slår fast att barn har rätt att delta i föreningar och fredliga sammankomster. Myndigheten anser att deras deltagande behöver stödjas. Barn har även rätt till lek, vila och fritid enligt artikel 31, vilket gör det viktigt att organisationer som barn och unga engagerar sig i på fritiden får stöd.

Flera av MUCF:s förslag som lyfts här skulle kunna utredas inom ramen för en större offentlig utredning om ungas fritid. En sådan utredning skulle till exempel kunna innehålla följande områden:

- ungas fritid och koppling till hälsa
- ekonomiskt stöd till ungas fritid
- offentliga aktörers möjlighet att upplåta lokaler
- förutsättningar för stöd till nya former av organisering

8.1.6 Rapport om ungas hbtq-personers levnadsvillkor

Unga hbtq-personer upplever i större utsträckning hinder för sin fritid jämfört med andra unga. MUCF:s nationella ungdomsenkät visar att en av fyra unga hbtq-personer har avstått från en fritidsaktivitet av rädsla att bli dåligt behandlade. Unga hbtq-personer upplever också i större utsträckning än andra unga att de hindras för att aktiviteten kostar för mycket pengar, att det varit för svårt att ta sig till aktiviteten, att aktiviteten har varit för svår samt inte anpassad eller tillgänglig.

Andra rapporter som MUCF tagit fram visar på liknande mönster. Unga hbtq-personer har i intervjuer som genomfördes inom ramen för rapporten Fokus 18 *Vilka ska med – Ungas sociala inkludering i Sverige* bland annat uttryckt brist på mötesplatser, dåligt bemötande, utsatthet och diskriminering (MUCF 2018b). Även resultaten från MUCF:s rapport *Olika verkligheter – unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor* visar på skillnader mellan unga hbtq-personer och andra unga inom områdena social inkludering och sociala skyddsnet, otrygghet och utsatthet, samt hälsa och fritid (MUCF 2019d).

Myndigheten ser att denna grupp av unga har behov av stöd, och arbetar i nuläget med att öka möjligheterna för unga hbtq-personer att inkluderas inom den öppna fritidsverksamheten genom att erbjuda stöd inom områdena hbtq, normer och inkludering. Behovet av uppdaterad kunskap på detta område har blivit tydligare mot bakgrund av de senaste årens arbete.

Denna kunskap skulle kunna sammanställas i en rapport som kan jämföras med rapporten *Hon, Hen, Han* från 2010, som är den hittills mest omfattande studien av unga hbtq-personers levnadsvillkor i Sverige. I de utredningar som myndigheten genomför finns idag viss kunskap om unga hbtq-personer, men underlaget är ofta för litet för att kunna dra slutsatser för vissa grupper inom gruppen. Myndigheten bör därför tilldelas resurser att inhämta kunskap och följa upp utvecklingen av unga hbtq-personers levnadsvillkor.

Myndigheten föreslår att

MUCF tilldelas resurser för att ta fram en rapport om unga hbtq-personers levnadsvillkor med intersektionell kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor, utsatthet, erfarenheter, främjande åtgärder samt skyddsfaktorer, bland annat i skolan och på fritiden.

Kostnaderna uppskattas till 1,5 miljoner kronor årligen under en period på två år (2021–2022).

Förslaget är viktigt utifrån att *alla* unga ska ha goda levnadsvillkor. Det har även kopplingar till Barnkonventionens artikel 24 – barn har rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt till rehabilitering.

8.1.7 Positivt att hinder för fritid bland unga med funktionsnedsättningar utreds

Resultaten av MUCF:s nationella ungdomsenkät visar tydligt att unga med funktionsnedsättningar är en grupp som i större utsträckning än andra upplever hinder i förhållande till möjligheterna att ha en meningsfull fritid. Dessa unga upplever hinder i form av att fritidsaktiviteter inte är anpassade för dem. De avstår också i högre

utsträckning från aktiviteter på grund av rädsla att bli dåligt bemötta. Det är även vanligt att de upplever svårigheter att ta sig till aktiviteter och att det är för dyrt, men i dessa fall finns inga statistiskt säkerställda skillnader mot andra unga.

Myndigheten för delaktighet (MFD) har ett regeringsuppdrag att i samarbete med MUCF och SKR kartlägga i vilken utsträckning personer med funktionsnedsättning har tillgång till hjälpmedel eller teknikbaserat stöd vid fritidsaktiviteter. I uppdraget ingår även att kartlägga hur lokala och regionala insatser för en aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning kan främjas. Kartläggningen kommer att rapporteras i början av 2020 (S2019/01379/FST). De preliminära resultaten av kartläggningen visar att det finns hinder för personer med funktionsnedsättning på fritiden. Av de mellan 16 och 25 år med funktionsnedsättning som besvarat MFD:s enkät anger en stor andel att de hindras från att göra det de vill på sin fritid på grund av kostnader som följer med aktiviteterna, att de inte har någon att göra aktiviteten tillsammans med samt att de möter stora utmaningar med transporter till och från aktiviteterna. Det finns också en tendens att de som bor på landsbygden är mer missnöjda med sin fritid än de som bor i större städer (MFD 2019, 2019b).

Mot bakgrund av detta finns ett fortsatt behov av att arbeta för att förbättra förutsättningarna för att ta del av aktiviteter på fritiden för denna grupp unga. En fysiskt tillgänglig verksamhet och tillgängliga hjälpmedel för att delta är en förutsättning för att alla unga med funktionsnedsättningar ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Det är också viktigt att fritidsverksamheter utvecklas mot att vara öppna och inkluderande.

9 Referenser

- Centrum för idrottsforskning, 2015. *Idrottens pris. Om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse*. Centrum för idrottsforskning 2015:2.
- Centrum för idrottsforskning, 2017a. *De aktiva och de inaktiva. Om ungas rörelse i skola och på fritid*. Centrum för idrottsforskning 2017:2.
- Centrum för idrottsforskning, 2017b. *Idrottens samhällsnytta – en vetenskaplig översikt av idrottsrörelsens mervärden för individ och samhälle*. Centrum för idrottsforskning 2017:1.
- Centrum för idrottsforskning, 2019. *Idrotten och (o)jämligheten. I medlemmarnas eller samhällets intresse?* Centrum för idrottsforskning 2019:2.
- Ds 2008:23. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Stockholm.
- Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J., & Payne, W. R, 2013. *A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport*. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity 10:1.
- Europe Goes Local – Supporting Youth Work at the Municipal Level (2020) *European Charter on Local Youth Work*. Hämtad 2020-01-24 från https://www.europegoeslocal.eu/wp-content/uploads/2019/10/20191002-egl-charter_ENG_online.pdf.
- Folkhälsomyndigheten, 2018. *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18*. Grundrapport.
- Fox, C., Barr-Anderson, D., Neumark-Sztainer, D. & Wall, M. 2010. *Physical Activity and Sports Team Participation: Associations With Academic Outcomes in Middle School and High School Students*. Journal of School Health, 80.
- Johnson, K. E., & Taliaferro, L. A, 2011. *Relationships between physical activity and depressive symptoms among middle and older adolescents: A review of the research literature*. Journal for Specialists in Pediatric Nursing 16:4.
- Kulturrådet, 2018. *Strategi för Kulturrådets arbete med kultur för barn och unga 2018–2021*.
- Kulturrådet, 2019. *Kulturskolan i siffror. En sammanfattning av tillgänglig statistik från 1997–2018*.
- Mirowsky, J. & Ross, C.E, 2017. *Social Causes of Psychological Distress*. New York: Aldine De Gruyter.
- MUCF, 1998. *Fritid i skilda världar – en undersökning om ungdomar och fritid i ett nationellt och kontextuellt perspektiv*. Ungdomsstyrelsens utredningar 11.
- MUCF, 2007. *Ungdomar, fritid och hälsa – en forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2007:13.

- MUCF, 2014. *Ungas fritid och organisering*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2016. *Kartläggning av öppen fritidsverksamhet – en nationell bild och faktorer som påverkar deltagande*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2017. *Unga möter unga. Så skapar ni en inkluderande mötesplats för unga nyanlända och andra unga*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2018. *Har alla samma möjlighet att delta i det civila samhället? En kunskapsöversikt om hinder för deltagande*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2018b. *Fokus 18 – Vilka ska med? Ungas sociala inkludering i Sverige*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2018c. *Kompetens- och utvecklingsbehov i öppen fritidsverksamhet. Resultat av en nationell enkätundersökning år 2018*.
- MUCF, 2019. *Unga med Attityd – Hälsa, fritid och framtid*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2019b. *Redovisning uppdrag analys till regeringens ungdomspolitik*. Ku2019/01066/CSM (delvis), Ku2019/01170/CSM. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2019c. *Ideella föreningars villkor 2018 – Uppföljning av principerna för det civila samhället*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2019d. *Olika verkligheter – Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF, 2019e. *Unga med Attityd – Samhällsfrågor och demokrati*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för delaktighet, 2019. Seminarium 2019-10-15. Websändning hämtad 2020-01-24 från <http://www.mfd.se/stod-och-verktyg/filmer/filmer-fran-konferenser-och-seminarier/seminarium-om-aktiv-fritid-15-oktober-2019/>
- Myndigheten för delaktighet, 2019b. Seminarium 2019-11-25. Websändning hämtad 2020-01-31 från <http://www.mfd.se/stod-och-verktyg/filmer/filmer-fran-konferenser-och-seminarier/seminarium-om-hjalpmedel-och-aktiv-fritid-24-november-2019/>
- Myndigheten för kulturanalys, 2017. *Barns och ungas kulturaktiviteter*. Kulturfakta 2017:5.
- Proposition 2009/10:55. *En politik för det civila samhället*.
- Prop. 1 S, 2020. *Proposisjon til Stortinget. For budsjettåret 2020*. Hämtad 2020-01-24 från <https://www.regjeringen.no/contentassets/232fb0a54f0245babbc2661301d507d9/nn-no/pdfs/prp201920200001bfdddpdfs.pdf>
- Regeringens proposition 2016/17:188. *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*.

Reykjavik, 2020. *Leisure Card*. Hämtad 2020-01-24 från https://reykjavik.is/sites/default/files/skjol_thjonustulysingar/Fristundakort_enskur2010_HQ.pdf

Rietschlin, J, 1998. *Voluntary Association Membership and Psychological Distress*. Journal of Health and Social Behavior 39:4.

Riksidrottsförbundet, 2016. *Skilda världar – unga i och om framtidens föreningsidrott*. FoU rapport 2016:1.

Riksidrottsförbundet, 2017. *Ungdomsbarometern 170428*.

Riksidrottsförbundet 2018. *Strategisk plan för idrottsrörelsen 2018 – 2021*.

Riksidrottsförbundet, 2019. *Nyanlända barns och ungdomars uppfattningar om och upplevelser av föreningsidrotten i Sverige*. FOU-rapport 2019:3.

S2019/01379/FST. *Uppdrag om tillgänglighet till hjälpmedel för fritidsaktiviteter och aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning*.

Svensk biblioteks förening, 2018. *Unga berättar – en studie av ungas syn på läsning och bibliotek*.

Sveriges kommuner och landsting, 2019. *Mer för fler. Erfarenheter från utvecklingsarbete med användaren i fokus*.

SOU 2006:77. *Ungdomar, stress och psykisk ohälsa – Analyser och förslag till åtgärder*. Slutbetänkande av Utredningen om ungdomars psykiska hälsa.

SOU 2016:5 *Låt fler forma framtiden!* Betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande.

SOU 2016:13. *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. Betänkande av Utredningen för ett stärkt civilsamhälle.

SOU 2016:69. *En inkluderande kulturskola på egen grund*. Betänkande av Kulturskoleutredningen.

SOU 2018:57. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*. Betänkande av läsdelegationen.

Stockholms stad, 2017. *Föreningslivets tillgång till skollokaler – utöver idrottslokaler*. Slutrapport december 2017.

Ungdomsstyrelsen, 2006. *Fokus 06 – en analys av ungas kultur och fritid*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen 2012. *Fokus 12 – Levnadsvillkor för unga med funktionsnedsättning*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Wijkström, F, 2012. *Civilsamhället i samhällskontraktet: en antologi om vad som står på spel*. European Civil Society Press

Bilaga 1 Tabeller

I följande tabeller anges andelen unga som uppgett respektive svarsalternativ i nationella ungdomsenkätens frågor i procent. Mellan varje grupp finns ett tecken som visar huruvida skillnaden mellan de två grupperna på var sida om tecknet är statistiskt signifikant.

Ett likamedstecken (=) innebär att det inte finns någon statistiskt signifikant skillnad mellan de båda ålderskategorierna.

Ett "mindre än tecken" (<) eller "större än-tecken" (>) innebär att det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan grupperna. Det visar även vilken av grupperna som har en större respektive mindre andel.

Ett – innebär att antalet svarande i gruppen är för litet för att beräknas.

Fråga A5 - Under de senaste 12 månaderna, har du avstått från att delta i någon fritidsaktivitet på grund av följande?	Samtliga unga					Inrikes född	Utrikes född
		16-19 år	20-25 år	Kille	Tjej		
Det har varit för svårt att ta sig till aktiviteten	38	37	= 38	35	< 41	35	< 51
Aktiviteten har kostat för mycket pengar	41	35	< 44	36	< 46	39	< 51
Jag har inte haft tid på grund av skola eller arbete	68	66	= 69	61	< 75	67	< 74
Aktiviteten har inte varit anpassad/tillgänglig för mig	22	24	= 21	22	= 22	18	< 41
Aktiviteten har varit för svår för mig	38	37	= 38	35	< 41	35	< 51
Mina föräldrar/familj har inte tyckt att det är lämpligt att jag deltar	5	8	> 3	5	= 4	4	< 11

Fråga A5 - Under de senaste 12 månaderna, har du avstått från att delta i någon fritidsaktivitet på grund av följande?	Samtliga unga	Hetero-		Ej funktionsnedsättning	Funktionsnedsättning
		cis-person	Hbtq-person		
Det har varit för svårt att ta sig till aktiviteten	38	36	< 47	37	= 58
Aktiviteten har kostat för mycket pengar	41	38	< 53	40	= 43
Jag har inte haft tid på grund av skola eller arbete	68	68	= 70	70	> 59
Aktiviteten har inte varit anpassad/tillgänglig för mig	22	20	< 30	20	< 30
Aktiviteten har varit för svår för mig	38	36	< 47	37	= 42
Mina föräldrar/familj har inte tyckt att det är lämpligt att jag deltar	5	4	= 7	5	= 7

Fråga A6 - Har du någon gång avstått från en fritidsaktivitet (t.ex. idrottsförening eller annan föreningsverksamhet) på grund av rädsla att bli dåligt behandlad?	Samtliga unga					Inrikes född	Utrikes född
		16-19 år	20-25 år	Kille	Tjej		
Ja, jag har någon gång avstått från en fritidsaktivitet på grund av rädsla för att bli dåligt behandlad.	14	15	= 13	12	< 15	14	= 14

Fråga A6 - Har du någon gång avstått från en fritidsaktivitet (t.ex. idrottsförening eller annan föreningsverksamhet) på grund av rädsla att bli dåligt behandlad?	Hetero-		Ej funktionsnedsättning	Funktionsnedsättning
	cis-person	Hbtq-person		
Ja, jag har någon gång avstått från en fritidsaktivitet på grund av rädsla för att bli dåligt behandlad.	12	< 23	11	< 27

Fråga A7 - Om ja, av vilken orsak är du rädd för att bli dåligt bemött/behandlad?	Samtliga unga			Kille	Tjej	Inrikes född	Utrikes född
		16-19 år	20-25 år				
Utländsk bakgrund	14	-	-	-	-	-	-
Kön	19	-	23	-	28	20	-
Sexuell läggning	8	-	-	-	-	-	-
Könsidentitet/könsuttryck	7	-	-	-	-	-	-
Ålder	14	-	-	-	18	14	-
Utseende	44	41 =	47	32 <	54	47	-
Funktionsnedsättning	8	-	-	-	-	-	-
Religion	5	-	-	-	-	-	-
Annat	49	52 =	49	55 =	48	53	-

Fråga A7 - Om ja, av vilken orsak är du rädd för att bli dåligt bemött/behandlad?	Hetero-cis-person		Hbtq-person	Ej funktionsnedsättning		Funktionsnedsättning	
	Utländsk bakgrund	14	-	-	-	-	-
Kön	12	<	35	18	-	-	-
Sexuell läggning	-	-	-	-	-	-	-
Könsidentitet/könsuttryck	-	-	-	-	-	-	-
Ålder	13	-	-	16	-	-	-
Utseende	44	=	48	46 =	=	43	-
Funktionsnedsättning	-	-	-	-	-	-	-
Religion	-	-	-	-	-	-	-
Annat	52	=	45	53 =	=	43	-

Fråga C5 i - Känner du dig trygg på följande ställen? - På min fritidsaktivitet	Samtliga unga			Kille	Tjej	Inrikes född	Utrikes född
		16-19 år	20-25 år				
Känner mig alltid eller oftast trygg på min fritidsaktivitet	97	96 =	98	97 =	97	98 >	93

Fråga C5 i - Känner du dig trygg på följande ställen? - På min fritidsaktivitet	Hetero-cis-person		Hbtq-person	Ej funktionsnedsättning		Funktionsnedsättning	
	Känner mig alltid eller oftast trygg på min fritidsaktivitet	98	>	94	97 =	=	97

Fråga D11 - Om du skulle vilja, hur stora möjligheter upplever du att du har att delta i följande aktiviteter?	Samtliga unga			Kille	Tjej	Inrikes född	Utrikes född
		16-19 år	20-25 år				
Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och sociala aktiviteter (t.ex. idrott, ungdomsgård, cafébesök)	83	83 =	83	82 =	84	84 >	77
Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i kulturella aktiviteter (t.ex. teater, konst, bio)	79	76 <	81	77 <	82	81 >	66
Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i ideellt arbete/volontärarbete	66	59 <	70	65 =	68	67 >	60

Fråga D11 - Om du skulle vilja, hur stora möjligheter upplever du att du har att delta i följande aktiviteter?	Hetero-cis-person		Hbtq-person	Ej funktionsnedsättning		Funktionsnedsättning	
	Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och sociala aktiviteter (t.ex. idrott, ungdomsgård, cafébesök)	85	>	76	85	>	76
Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i kulturella aktiviteter (t.ex. teater, konst, bio)	80	>	75	81	>	71	-
Ganska eller mycket stora möjligheter att delta i ideellt arbete/volontärarbete	67	>	61	68	>	58	-

Fråga A3 - Är du medlem i någon/några av följande sorters föreningar? (både medlemmar och förtroendevalda)	Samtliga unga		
		Kille	Tjej
Idrottsförening/klubb	30	33 >	27
Elev-/studentförening	21	19 =	22
Friluftsförening	5	5 =	4
Religiös förening/församling	12	11 =	14
Kulturförening (t.ex. musik, dans teater)	8	7 <	9
Hobbyförening (t.ex. motor, slöjd, häst)	8	8 =	8
Förening för miljö/djurrätt etc.	5	3 <	6
Politiskt parti/ungdomsförbund	6	6 =	6
Förening/organisation för övriga samhällsfrågor	6	6 =	5
Datorförening/spelförening	7	12	-
Annan förening	10	11 >	7

Fråga C14 - Vad har du för funktionsnedsättning? Flera alternativ får markeras.	Samtliga unga
Rörelsehinder	-
Utvecklingsstörning	-
Autism/autismliknande tillstånd (inkl. Asperger)	2
Dyslexi	3
ADHD	4
Synnedsättning (svårigheter även när du använder glasögon eller linser)	-
Hörselnedsättning (svårigheter även när du använder hörapparat)	-
Talsvårigheter	-
Psykisk funktionsnedsättning, t.ex. schizofreni eller psykossjukdom	-
Annat	6

Bilaga 2 Metod

9.1 Den nationella ungdomsenkäten

Huvudsakligen kommer den statistik som redovisas i rapporten från den nationella ungdomsenkät som genomfördes av MUCF under våren 2018. Enkäten är en del av det ungdomspolitiska uppföljningssystemet och MUCF har gjort enkätundersökningen vart tredje år sedan 2004. Tidslinjerna i rapporten bygger på tvärsnittsdata.

Urval av unga 16–25 år och svarsfrekvens

Enkäten baseras på ett urval av unga där åldersgruppen 16–25 år har definierats som att de är födda mellan 1992-01-01 och 2002-01-31. I urvalet gjordes ett obundet slumpmässigt urval av 5000 unga. Svarsfrekvensen var 46 procent. Detta kan anses representativt för Sverige i åldersgruppen 16–25 år. Bortfallet bland enkätsvaren var större bland killar än tjejer och i åldrarna 22–24 år. Därför har alla resultat genomgående viktats för juridiskt kön och ålder. Alla resultat som delas upp på kön är viktade och baseras på de svarandes självdefinierade kön.

9.2 Attityd- och värderingsstudien

I kapitel 6 används statistik som kommer från den attityd- och värderingsstudie som genomfördes av MUCF under hösten 2018. Enkäten är en del av det ungdomspolitiska uppföljningssystemet och MUCF har gjort enkätundersökningen vart sjätte år sedan 1993. Tidslinjerna i rapporten bygger på tvärsnittsdata.

Urval av unga 16–29 år och svarsfrekvens

Enkäten baseras på ett urval av den svenska befolkningen i åldern 16–74 år, men i den här rapporten används svar från de unga som är 16–29 år och är födda mellan 1989-01-01 och 2002-08-31. I urvalet av unga gjordes det ett obundet slumpmässigt urval av 6 000 unga med en svarsfrekvens på 40 procent. Detta kan anses representativt för Sverige i åldersgruppen 16–29 år, då enbart siffror som viktats för kön och ålder används i rapporten.

Bilaga 3 Enkäter

Nationella ungdomsenkäten

Följande frågor från den nationella ungdomsenkäten ligger till grund för resultaten som presenteras i denna rapport. Enkäten finns att hämta i sin helhet på MUCF: s webbplats.

A1. Hur ofta gör du följande saker på din fritid?

Med fritid menas tiden utanför studier eller arbete. I vissa alternativ finns två eller flera aktiviteter med, till exempel "Sjunger/spelar instrument/skapar musik/ dansar/spelar teater/gör bild". Om du endast gör en av de aktiviteterna, till exempel sjunger, så svarar du hur ofta du gör just det. Om du till exempel både sjunger och spelar teater så svarar du hur ofta du gör det sammanlagt.

Svarsalternativ för respektive aktivitet är varje dag/varje vecka/varje månad/varje år/aldrig

- a. Idrottar/motionerar i klubb eller förening
- b. Idrottar/motionerar men inte i klubb eller förening
- c. Skriver (t.ex. text, poesi, dagbok, bloggar)
- d. Sjunger/spelar instrument/skapar musik/dansar/spelar teater/gör bild (t.ex. målar, tecknar, foto, film)
- e. Syr/slöjdar/snickrar eller annat hantverk
- f. Läser böcker (även läsplatå)
- g. Besöker bibliotek
- h. Går på konsert/teater/musikal/dansuppvisning/ museum/utställning
- i. Går på ungdomens hus/fritidsgård eller liknande
- j. Är ute i naturen/fiskar/jagar
- k. Deltar i religiös sammankomst/möte
- l. Kommunicerar med andra på internet eller sociala medier, t.ex. via spel eller snapchat, instagram eller liknande
- m. Umgås med kompisar

A3. Är du medlem i någon/några av följande sorters föreningar?

Med förtroendeuppdrag innebär det att du blivit vald till en styrelse eller liknande i föreningen.

Svarsalternativ för respektive förening är Nej, jag är inte medlem/Ja, jag är medlem men har inget förtroendeuppdrag/Ja, jag är medlem och har ett förtroendeuppdrag

- a. Idrottsförening/klubb
- b. Elev-/studentförening
- c. Friluftsförening
- d. Religiös förening/församling
- e. Kulturförening (t.ex. musik, dans, teater)
- f. Hobbyförening (t.ex. motor, slöjd, häst)

- g. Förening för miljö/djurrätt etc.
- h. Politiskt parti/ungdomsförbund
- i. Förening/organisation för övriga samhällsfrågor
- j. Datorförening/spelförening
- k. Annan förening

A5. Under de senaste 12 månaderna, har du avstått från att delta i någon fritidsaktivitet på grund av följande?

Sätt ett kryss på varje rad.

Svarsalternativ för respektive hinder är ja, någon gång/ja, flera gånger/nej

- a. Det har varit för svårt att ta sig till aktiviteten
- b. Aktiviteten har kostat för mycket pengar
- c. Jag har inte haft tid på grund av skola eller arbete
- d. Aktiviteten har inte varit anpassad/tillgänglig för mig
- e. Aktiviteten har varit för svår för mig
- f. Mina föräldrar/familj har inte tyckt att det är lämplig att jag deltar

A6. Har du någon gång avstått från en fritidsaktivitet (t.ex. idrottsförening eller annan föreningsverksamhet) på grund av rädsla att bli dåligt behandlad?

Svarsalternativ är Ja/Nej

A7. Om ja, av vilken orsak är du rädd att bli dåligt bemött/behandlad?

Flera alternativ får markeras.

Utländsk bakgrund
 Kön
 Sexuell läggning
 Könsidentitet/könsuttryck
 Ålder
 Utseende
 Funktionsnedsättning
 Religion
 Annat

B9. Är du?

Ange endast ett alternativ.

Svarsalternativ är Tjej/Kille/Annan könstillhörighet/Osäker

B10. Identifierar du dig som transperson?

Svarsalternativ är Ja/Nej/Osäker

B11. Vilken är din sexuella läggning?

Ange endast ett alternativ.

Svarsalternativ är Heterosexuell/Bisexuell/Homosexuell/Osäker på min sexuella läggning/vet inte/Annat, ange vad:/Vill inte definiera

C13. Har du någon funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom som innebär svårigheter i vardagen?

Svårigheterna ska inte bero på tillfällig sjukdom eller skada.

Svarsalternativ är Ja/Nej

C14. Vad har du för funktionsnedsättning?

Flera alternativ får markeras.

Rörelsehinder

Utvecklingsstörning

Autism/autismliknande tillstånd (inkl. Asperger)

Dyslexi

ADHD

Synnedsättning (svårigheter även när du använder glasögon eller linser)

Hörselnedsättning (svårigheter även när du använder hörapparat)

Talsvårigheter

Psykisk funktionsnedsättning, t.ex. schizofreni eller psykossjukdom

Annan, ange vad:

D11. Om du skulle vilja, hur stora möjligheter upplever du att du har att delta i följande aktiviteter?

Sätt ett kryss på varje rad.

Svarsalternativ är mycket stora möjligheter/ganska stora möjligheter/ganska små möjligheter/mycket små möjligheter

- a. Fritidsaktiviteter och sociala aktiviteter (t.ex. idrott, ungdomsgård, cafébesök)
- b. Kulturella aktiviteter (t.ex. teater, konsert, bio)
- c. Aktiviteter för att förbättra utemiljön, t.ex. gator och torg, i området där jag bor
- d. Ideellt arbete/volontärarbete

Attityd- och värderingsstudien

Följande frågor från attityd- och värderingsstudien ligger till grund för resultaten som presenteras i denna rapport. Enkäten finns att hämta i sin helhet på MUCF: s webbplats.

33. Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande?

Svarsalternativen "Din fritid" samt "Relationen till dina vänner".

Sätt ett kryss på varje rad utifrån skala 1 till 7, där 1 är mycket missnöjd och 7 är mycket nöjd.

34. Hur ofta har du haft följande besvär under det senaste halvåret?

Svarsalternativ för respektive besvär är varje dag/ fler gånger i veckan/ en gång i veckan/någon gång i månaden/mer sällan eller aldrig

- a. Huvudvärk
- b. Ont i magen
- c. Svårt att somna
- d. Känt mig stressad
- e. Trött under dagarna
- f. Sovit dåligt på natten

48. Hur mycket fritid tycker du att du har?

- a. Jag känner ofta att jag har så mycket fritid att jag inte vet vad jag ska göra med min tid
- b. Jag känner att jag har lagom med fritid och att jag hinner med att göra det jag vill
- c. Jag känner ofta att jag har så lite fritid att jag inte vet hur jag ska hinna med det jag vill

49. Är du medlem i någon förening eller organisation?

- a. Ja, jag är medlem i en förening
- b. Ja, jag är medlem i flera föreningar
- c. Nej
- d. Vet inte